

సురానంద

ప్రకాశకుడు:

గొల్లపూడి వీరాస్వామి,

శ్రీ సీతారామా బుక్స్ డిప్లొ,
రాజమండ్రి.

సురానంద

ప్రకాశకుడు:

గొల్లపూడి వీరాస్వామి,

శ్రీ సీతారామా బుక్కు షిప్,
రాజమండ్రి.

Printed at SCAPE & Co., COGANADA.

1926.

[Registered Copy-Right.]

[Price Re. 1.]

686

చతురిక

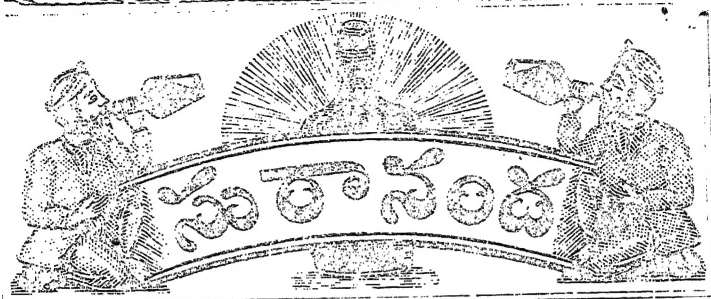
గ్రంథకర్త:—నవాబ్ సూర్యప్రకాశరావు.

ఇది స్వకపోలకల్పితమగు నవరాధ యరిశోధకనవల. ఇట్టివల
శిరోమణి మనయాంధ్రదేశమునం దుద్భవించలేదు.

చతురిక చేయు ఘోరకృత్యములు హృదయవిచారకములు.
పన్నిన వన్నుగడలు వాగతీతములు, అనంతునియొక్క పూర్వచారిత్ర
ము పుస్తక కథనము పూర్తి చేయువరకు: దెలియును. చతురిక నిదన
మున జరిగిన హత్యయు, చతురిక తన యభిచరుల కారాగారమునం
దుండువారిని దప్పించ నెంచి కుడ్యాగ్రమున నిలువబడి పారాకాయ
వానిజుంపినదియు, కోటిలింగాలయగ్భమున ఈశ్వరునియొకట జరిగిన
హత్యయు, కట్టెమట్ల గన్నట్టుచున్నట్లుండి యెట్టి గూఢ నిబ్బరముగల
వారినైనను భయకంపిత గాతురిలను జేయకయూనవు.

చతురిక దారుణ భీషణాన్నిజ్ఞానలంబడి పోవ పోతమని కా
యము జలదరింపక మానదు.

నిరూపకుడగు శ్రీనివాసుని నిరూపణాశక్తి, ధైర్యము, కృతక
వేషధారణ మత్యద్భుతము. పల్తేదారున కవరిచితుడు వ్రాసినభయం
కరలేఖలను కవించినచో శరీరము గగుర్పాటుండక మానదు.
చతురిక రహస్యాపరాధ యరిశోధకాధ్యక్షుని బంధింప వారండుదప్పి
చుకొనిపోవుట చిత్రముగా వర్ణించబడినది. హంతకుల యంత్రేతు
త్ర నిర్మాణములను భేదించి, ఈనవలయందు నుక్కొక్క ప్రికరణము
నం దొక్కొక్కరసము చిప్పిలుచుండును. ఈనవలారాజము నెన్ని
సారులు చదివినను తనివితీరదను మాట యతిశయోక్తి కానేరదు.
వలుమాటలేలే? నేడే మాకార్యాస్థానమునకు వ్రాసి చతురికను దె
ప్పించుకొని మావ్రాతల యథార్థము నరయుడు. వెలుగు. 1-0-0

శ్రీ సంపూర్ణరామాయణ పామకాపట్టాభిషేక, తులసీదాసు
శారద సంపూర్ణరాజనేయనాటకేత్వాది
నాటకములు రచించిన

కర్త :

కె. యస్. నారాయణరావు

ప్రకాశకుడు :

గోల్లపూడి వీరాస్వామి

(శ్రీ) సీతారామా బుక్కుడిపో, రాజమండ్రి.

1000

కాకినాడ స్కేప్ అండ్ కో., ముద్రాశాలలో
కె. సుబ్బారాయసోదరులచే ముద్రింపబడియె.

1926.

ప్రచురితం

[వెల 1-0-0.]

ఈ నాటక మునందు వచ్చు పాత్రలు

సూత్రధారుడు.

నరసింహం.

మారిషుడు.

సుదర్శనుడు.

సురానందుడు.

రాముడు.

గిరిమూర్తి.

మాధవరావు.

బట్లరు.

కొండప్ప.

గణపతిరావు.

కాంపెండరు.

గురవడు.

డాక్టరు.

వేంకడు.

బంగోతు.

కోటప్ప.

బావాజీ.

స్త్రీలు.

ఇందువదన.

భరతమాత.

జానకమ్మ.

ప్రకటనకర్త యనుమతినిబొంది సమర్థులగు నటకులు దీనిని
ప్రదర్శింప యత్నించవచ్చును.

శ్రీరామచంద్ర,

సు రా న ం ద

నాం ది,

ఉ. మందగతిఁ జరించెడు కు ♦ మార్గచరితుల నంతరాత్మయం
దుందలపోయుచున్ గరుణ ♦ తోడుత జాలి వహించి సత్పథం
బందునఁ జేర్చఁగాఁదగు న ♦ యారసచిత్తులఁ బోవుచునా నురా
నందుఁ డతిప్రమోదత న ♦ నారతమేలుత నీ సదస్సులఁ. 1

(నాంద్యంతమున సూత్రీధారుఁడు ప్రవేశించి) మారిమా ! ఒక
తూరి నిటురాఁగలవా ? .

మారి—ఆర్యా—అత్యంతావసరంబుగ నన్ను రావించిన గతంబేమి ?
సూత్రీ—ఓయీ ! అపుసరముగదా ? చూడు,

గీ. ఆర్యమతసాంప్రదాయంబు ♦ లంతరించెఁ
బ్రీతిమెయివాటిఁ బునరుద్ధ ♦ రించిదేశ
మాతగౌరవమును నిల్పి ♦ మాకుఁదగు స
హాయమునరించుఁడి యను ♦ చనవరతము
వేడుచున్నారు మనలను ♦ విబుధవరులు. 2

సూత్రీ—దేవా ! నాటకములన్న సతిహీనముగఁ జూచు విబుధవరు
లేమి ? మన సహాయం బపేక్షించు లేమి ?

సూత్ర—అవన్నియుఁ బూర్వాచారపరాయణుల సంగతులు. పద
ర్యనాదర్శములను బాగుగా గుర్తెఱిగిన యీ దేశోద్ధారకులకుఁ
బిదర్శనములయందు హేయభావములేదు సుమా ! మారిషా—

మ. స్థిరసంకల్పముఁబూని పూర్వకవులీ ♦ దృశ్యప్రబంధంబులక
వరలక జేసిరి దేశమెల్లగుతులక ♦ బాగాచు వర్ధిల్లఁగా
సరిఁజేయఁదగు మార్గమిదైయును వి ♦ శ్వాసంబుతోనట్టివోఁ
బరమాశ్చర్యమే వేడినారనగ ? బా ♦ వా ! యెంతయజ్ఞానివో.

మారి—సరే ! అందులకు మనము చేయఁదగిన దేమి ?

సూత్ర—ఏమనియూ ప్రశ్నింతువు ?

గీ. సంఘమందునఁ గల దురా ♦ చారముల వి
సర్జనమొనర్పఁదగిన పో ♦ త్సహమొనఁగు
నాటక మొకండునాడి యీ ♦ నాఁడుప్రేక్ష
కులకు మనమెట్లా మోదంబుఁ ♦ గూర్పవలయు. 4

మారి—భావగారు ! మన యాంధ్రభాషయం దట్ట సాంఘిక నాట
కములు చాల తక్కువ గదా ?

సూత్ర—అవును. కారణమేమియో యెఱుంగుదువా ?

గీ. కవులను దరిద్రదేవత ♦ గట్టి పట్టు
బట్టి తుణమేని విడియుండ ♦ నట్టికార
ణంబున రచించుటందుమా ♦ సంబుఁదాల్చి
యున్నవారందుచేనవ్వి ♦ నున్నయయ్యె.

ఈ కారణంబుచే గుటుంబ భరణార్థమై యేదో యొకగాధ
వల్లుకొని.

శా. చెప్పనశక్యముగాకఁ గన్నడకు బుక్ ♦ సేల్లర్లు హస్తంబునం
దొప్పజెప్పి పదోపదేసుగొని యే ♦ దోవచ్చు బొమ్మించును

గొప్పవమ్మనరించుకొంచుఁ గవులీ ♦ న్యూనంబులో నుంటచేఁ
దిప్పల్ వచ్చెను గాలమిగతని వే ♦ ధింపంగనయ్యెన్ జామీ.

మారిషా—వారిని జూచినప్పుడెల్ల నా హృదయము కటకటఁ బడక
మౌనదునుముమా.

మ. ధనవంతుల్ గరుణార్ద్రచిత్తులయియు ♦ ద్యద్ధింధముల్ బోచుటం
దునఁ జిత్తంబులనిల్పిరేని ఊణమం ♦ దున్ జేశభాషాభి వృ
ద్ధినిజేయన్దల పూనరే కవులు ? యే ♦ దీయట్టి భాగ్యం జటం
చునునానెమ్మనమందు దుఃఖముజనిం ♦ చుక నిత్యముక మారిషా!

మారి—బావగారూ ! మీరటులఁ దలపోయుదురేల ? కాలమొక్క
రీతి గడవదెప్పుడను నార్యోక్తిని వినమా ? ఏనాటికైన నమ్మహా
సియులకు జాలిగలుగకపోదు. కాన శాంతమును శరణ్యముఁజేసి
కొని యట్టి సత్కాలమునకై నిరీక్షించెదము. ఈశ్వరుడంతటి
నిర్దయుఁడా ? భాషామతల్లినిఁ గాపాడఁడా ? దానికేమి గాని మన
మిప్పు డేనాటకమును బ్రదర్శించి వీరల కానంగ మొసంగుదము?

సూత్ర—లేదా ! “ నురానంద”

మారి—నురానందయూ ! దానిపేరే నే నెన్నఁడు వినియుండలేదే !

సూత్ర—వినలేదా ?

మ. తులసీదాసు గబీర్ చరిత్రముల న ♦ త్యుత్సాహతక వ్రాసి మె
ప్పులఁగైకొన్న యతండు, రాముకథ నం ♦ పూర్ణంబుగా వ్రాసిమ
త్కులముక బావనఁ జేసితన్న ముదముక ♦ గొన్నట్టి భక్తుండువీ
నులకు విందొనరింపవ్రాసి మనముం ♦ దుక బెట్టఁగామిత్రమా :

మారి—అతఁడు పాదుకా పట్టాభిషేకమును గూడ వ్రాసియుండెనా?

సూత్ర—అవును. ఏతత్కవికృత నాటకములలో నిదియైదవది.

మారి—ఆర్యా! నామందమతిచే నాకవి నామము నే మఱచితినినుమా?

నూత్ర—అది మఱచుట కాదు. నాటక ప్రారంభమునకుఁ బూర్వము
 గవిని స్మరింపకుండుటాచారవిరుద్ధంబని వేసినయెత్తు. ఎట్లయిన
 నేమి ? స్మరణకుఁ దెత్తును, చూడు!

మ. ఘనతఃగన్న కొడాలివంశజుడు; వేం ♦ కయ్యాఖ్యపుత్తుండు దా
 ననుజుండే శివరామకృష్ణునకు నా ♦ హ్లాదకపారీణుడై
 చిననాడే కవితంబునేర్చిన యశ ♦ శ్రీ సత్యనారాయణుం
 డను నామంబున వెలు నాతఁడు హితుం ♦ డా! జ్ఞప్తికిఁ పచ్చెనే.

మారి—బావగారూ ! వారి నాటకంబులగూర్చి పలువురు పలుదెలు
 గుల సభిప్రాయ పడుచుండిరిగదా ! అట్టి స్థితిలో ఏరి నాట
 కములఁ జూచి యాదరింతురా ?

నూత్ర—అదే వెట్టి. కవిమనోభిప్రాయముల గుర్తెఱుంగ నేరని యవ
 జ్ఞులు కొందఱుట్టి యవకతవకవిమర్శనంబు లొనర్తురు. అట్టి
 వారి మాటల లెక్క పెట్టవలె? కవి యభిప్రాయమిది.

గీ. వండితాళికి దృశ్యప్ర ♦ బంధము లన
 వసరమగు పామరుల క ♦ వశ్యమగుచు
 అందుచేవారి కనువగు ♦ నట్టిరీతి

ప్రాయవలెనను దలఁపుచే వ్రాయునటులె.

9

మారి—సరే; అట్లులెన మన మింక నాలస్య మొనర్పవలె ? నాటక
 ప్రారంభమునకై గడింగెదమా ?

నూత్ర—అవును. మఱచితి. పాత్రల నాయత్త పఱచి నాటకమాడిం
 చుభారంబు నాయందుఁ గలదని యెఱింగియుండియుఁ గాలహరణ
 మొనర్చుచుంటిని. పోవుదముపద.

(నిష్క్రమింతురు.)

(ఇది ప్రస్తావన.)

శ్రీ

సు రా న

సు రా న ం ద

ప్రథమాంకము.

(సురానందుని గృహములో సురానందుడు ప్రవేశము).

సురా—(స్వగతము) అమ్మయ్యా ! తలపీడనకలిగినది.

చ. బ్రతికినవాల్గువాళ్ళు ననుఁ ♦ బట్టివలార్చి యనేకరీతులఁ
జతుకఁగఁగొట్టితిట్టి యటు ♦ చేసిన దుష్టుఁడుచచ్చు వహ్వారే!
బ్రతికితి నాకికెట్టికొదు ♦ వలెగలుగున్ ? నుఖభోగినాచు నీ
క్షీతి ఘనినంతకాల మెటు ♦ చేసిన నడ్డెడువారలుందురే ?

ఈ ముసలిముండకొడుకు బ్రతికినంతవఱకు రాగిడ్డబ్రెసనుఁ జేతికిఁ జిక్కిర నేనువడిన శ్రమ యాభగవంతునికే తెలియవలయును, అవిధమగు కాపీనముఁగల్గి యహర్నిశలును యినుపపెట్టెకు నేనఁజేసి నవాఁడు చివఱకుఁ జచ్చునాఁ డొక్కపై నయేసి వెంటఁగొనిపోలేకపోయెనేమో ? పోనీ ! యేదో భగవంతుఁడిచ్చినందులకుఁ దానేనిఁ గడు పునిండఁ గూడుఁదిన్న పాపమునఁ బోయెనా ?

గీ. పాతరలతోడి ధాన్యమా ♦ వరుసనుండ
ముక్కపురుగు లనూకలే ♦ భుక్తి కయ్యెఁ
బెట్టెలన్నింట జలతారు ♦ బట్టలుండఁ
బాతకొల్లాయయే కట్టు ♦ బట్టయయ్యె.

అబ్బా ! ఎంతకాలమునకు నేను ఋణవిముక్తుఁడనయి స్వేచ్ఛ

గామెలంగు దినంబులు వచ్చినవి ? ఇఁకఁగావలసినంతస్వాతంత్ర్యము !

సీ. రెఫ్రైమ్ మెంటువా ♦ రికి నీయవలసిన

బిల్లు మొత్తముఁ జెల్లు ♦ బెట్టవచ్చు

గిరిమూర్తి గాడి ద ♦ గ్గఱ వాడుకొన్నట్టి

శాకినంతయును దీ ♦ ర్సంగవచ్చు

పేకాటలో మొన్న ♦ దాకట్టుఁ బెట్టిన

గొలుసును విడిపించు ♦ కొనఁగవచ్చు

సింహఃచలమువద్ద ♦ సిగరెల్లువాడిన

వెధవశాకీ సార ♦ వేయవచ్చుఁ

గీ. జాలకాలమునుండి నా ♦ స్వాతంత్ర్యమందు

నున్న వాయించువదనతో ♦ నుండవచ్చు

భోగములతోడ నిఁకఁ దులఁ ♦ దూగవచ్చు

హాయిరే ! యెంతస్వాతంత్ర్య ♦ మబ్బెనాకు.

గిరి.—(ప్రవేశించి స్వ) ఏ విధముననైన నేమి. నా ప్రభావమంతయు

వినియోగపఱచి స్వయముగ ముందుధనమును వెచ్చించి సురానం

దునకుఁ ద్రోగుడు నేర్పితిని. పేకాట నలవాటుఁ జేసితిని. సిగ

రెల్లుగాల్పు నటుల నొనర్చితిని. వేశ్యలిండ్లకు మార్గంబుఁ జూపి

తిని. చోరగ్రహణంబున నధికునిఁ జేసితిని. దెబ్బలాటల యందుఁ

బ్రవీణునిఁ గావించితిని. కాని తండ్రి జీవించి యుండుటచేతఁ జేతి

కేమియు దొరకకుండుటచే నాని పేరు బైటకు రాలేదు. ఆకొ

ఱతకూడ తీటిపోయినది. ఇఁక వీని నాచేతిలోఁ గీలుబొమ్మఁ

జేసి యాడించవచ్చును. వీని కొఱకెంతయో స్వంతద్రవ్యమును

వెచ్చించితిని. ఇంతకుఁ బదింతలు లాగవచ్చును. ఎందులకో వర్త

మాన మంపినాడు. తనకుఁ గల్గిన స్వాతంత్ర్యమునుఁ గూర్చి

నాతో ముచ్చటించుటకే యెయుండవచ్చును. (ప్రకాశముగా)

మిత్రమా ! ఎందులకో లత్యంతావసరముగావర్తమానమంపితివి?

సురా—ఇదుగో వచ్చితివా ! మిత్రమా ! కూర్చుండుము.

గిరి—కూర్చుండుటకేమి కాని నీవదృష్టవంతుడవోయి.

సురా—నీదయవల్ల-నాతండ్రి.

గీ. రాతిరియుఁ బవలును గండ్లు ♦ జ్యోతులవలె
దెలుచుకొని యిన్నపెట్టె నె ♦ వ్వరు హరింతు
రోయనుచుఁ గావలినిగాయు ♦ చుండువాఁడె ?
యింత కాపీనమేమయ్యె ♦ సంతమునకు.

గిరి—నీతండ్రి యెంత కాపీనుడై యున్నను నీకొఱకేగదా ? ఆతఁ
డావిధమున దాచక మనవలెనే నుందరపురుషుడై పూలరంగడి
వలెదిరిగిన మనకిప్పటికేనియు నుఖమేది ?

సురా—మానాయన కర్మలో నుండుటచే నిన్నుఁ జూచుటకే యవ
కాశము లేకపోయినది. అబ్బా ! దినమొక్క యుగముగా గడిపి
తిన్నన్నమాట.

గిరి—మఱి మనకు మేజెన్నఁడు !

సురా—ఇత నిత్యమును మేజులేగదా. పేరయ్యశాస్త్రిగారి కీయ
వలసినది, నీకీయవలసినది, ఆబాకీ, యీబాకీ లన్నియు నేడు వదలి
పోవుచున్నవిగదా ?

గిరి—నేనును నదేచెప్పుఁ దలచుకొంటిని. వేధవబాకీ లన్నశబ్ద మింక
మన చెవులఁ బడరాదురా ! కల్లీలకొట్టువాండ్రకు, సోదాషాపుల
వాండ్రకు యీవగై కాలందఱికిఁగూడ చులకన. పెద్దపిన్నతార
తమ్యముండదు. ఇదంతయు సరిగాని సురానందా !

గీ. కాలువైఁగాలువైచి ను ♦ ఖములఁ బడయుఁ
దగిన యాస్తి నెసంగె నీ ♦ తండ్రి యింక
మేముకనుపింతుమే నీకు ♦ మిత్ర ! ఐన
మఱువఁబోకుము మమ్ము నీ ♦ మానసమున.

సురా—ఎంతమాటంటివి ? అట్టి గర్వమే నాకున్న యెడల నీకొఱకు
పర్తమాన మేటికీ బంపుదును.

గిరి—ఇప్పుటి మాటగాదురా. ముందుమాట. ఈమేజుతో మనస్సేమా.
మునకు దుద్దు పెట్టెదవేమో యని యంటిని.

సురా—అటులెన్నటికిని జరుగనేరదు.

గిరి—ఇందువదన రజస్వలయై రెండేండ్లనుండి నీకొఱకు నిరీక్షించి
యున్నది. నీవేమో యుద్ధరింతువని.

సురా—అవునవును. ఆముసలిముండ నాకెప్పుడును కనబడుచునే.
యుంటుంది. కనుబడి నప్పుడెల్ల

గీ. ఏమొ మీచలువ యున్న నా ♦ కేమికొదువ

గలుగదంచు దైవంబును ♦ గొలుచుచుంటి

నెప్పుడో? ఎప్పుడైన న ♦ రేనుడి త్వ

దీయచరణాశ్రితంబె య ♦ ర్థించుచుండు.

అని నవ్వుచుఁ బలుకుచుఁ బోవుచుండును. ఇంతియగాక నా
యిందువదన నిజముగ నిందువదనేనోయి !

గీ. బ్రహ్మ ననుగూర్చి కష్టించి ♦ స్వయముగాను

బోతఁబోసిన బంగారు ♦ బొమ్మగాదె

అట్టిబొమ్మను వదలు ♦ కొన్నట్టులెన

బ్రతుక నేటికి మిత్రమా వనుధవైన.

గిరి—నీమాట సత్యము. కాని యింతవఱకు సురానందా ! వాండ్లకు
సరియగుతిండిగాని సరియగు బట్టగాని లేదుగదా ! దానిపెద్ద
వాడ్లందఱు నమాయకులు. పూర్వకాలపువాండ్లు. నీమీదగంపంత
యాశతోనున్న వా రేమి చేతువో.

సురా—దాని విషయమై నాకంతగా జెప్పనక్కఱయేలేదు. దానిని
గూర్చి నేను వేసికొనిన స్థానిది.

శా. మూడంతస్తుల మేడ యందును గుల్లో ♦ బుల్ పేడ్లు పిక్పర్లు నూ
గాడన్ మోదముగొల్పును యెలలు యో ♦ గ్వంబై హిత శ్రేణిప
కాడన్ సీక్రేటురూము మిత్రము ! సరే ♦ నా ? పెగజల్సాలకై
కూడా కావలెనన్న వాటి నికర జే ♦ కూర్పు గనక రాదొకో.

అక్కడకుఁ గొంప దరిద్రమువదలును భుక్తి కందువా? నూరు
యెకరములు నుత్తేత్రమైన భూమియున్నదిగదా. పదిపుట్లవసతిచానిది.
ఇక నురానందుని జేవట్టినపుడా యందువదనకు గుడ్డలో పేముండు
ను. నగలులో పేముండును.

గిరి—అక్కడ కా గొడవ వదలినదిగదా. ఇక మనగొడవ.

సురా—మన గొడవకేమున్నది. గడియ గడియ కొకరిని జేబిరించ
నక్కఱలేదు. ఆదరిద్దఱు వదలిపోయినది.

గిరి—నీ వాయందువదనను జేబట్టి యంతటిభోగంబు లనుభవించు
చున్నవుడు—

సురా—ఎందుకురా! అనవసరముగా నన్ననియెదవు ? నే నంతటి
దుర్మార్గుడ నగుదుననియేనా నీయభిప్రాయము.

గిరి—నీకు వామీడ ప్రేమపుండవచ్చును. నిన్నాముండ వదలవలదా?

సురా—వదలకేమిచేయునులే. దాని గుణములు చాలమంచివిరా ?

గిరి—బాగోగులుమాట యిప్పుడుగాదు. ముందుముందు. ఇప్పటివీనా
చారము ననుసరించి మేడమీద నీపేరుతో చలువరాతి కలక
వేయింతువా ?

సురా—లేకున్న దానినట్టి మంచిస్థితికిఁదెచ్చినట్లు మనపేరేముండును?

గిరి—మనము శాశ్వతమటరా? ఎంతసాము బెట్టినను మనవూరు
మనపేరు, మనమర్యాద వాండ్రకు లక్కయా? తేవు రవంతడిబు
తక్కువకాగానే నడవవోయి యంటారు !

సురా—ఇంతేనా ! నీ తెలివి తేటలు. నీవు చెప్పినట్లుగానే నవీనాచార
ములలోనే శాశ్వతకాలము నుంచుకొనువారువల్లములు వ్రాయించు

చుకొనుచున్నారు. మనకుఁ గావలసిన షరతులన్నిటితో లంజను
 బిగించననుకొంటివా ? అయినను యివి యన్నియు నెందులకు ?
 దానిగుణము నే నెఱుంగుదును. చదువుకొన్నది. సమస్తముఁ దెలిసినది
 నాతోడిదియే లోకంబను విశ్వాసముంచఁగలది. ఒక వేళ సంత
 దూరము వచ్చుననుకొందము. ఇంతమాత్రమునకే చెడుదుమా ?
 భగవంతుఁడిచ్చిన దింత గలదుగదా ! మఱేమియు భయములేదు.
 గిరి—ఎందుకో పిలిపించితివి. ఏదియో గొడవలోఁ బడితిమి.

సురా—ఏదియో గొడవనకు మన నాటకమంతయు దానిపై నాధార
 పడియున్నది.

గిరి—ఉండవచ్చునులే. వ్రాడ్లగొడవ లేనిదేమన వ్యవహారమువకుఁ
 గావలసిన తినుబండారములు మున్నగునవెవ్వరు సరఫరా చేయు
 దురు చూడు.

గీ. బ్రహ్మిగాళ్ళముగడ మన † వల్లనెట్టి
 కార్యములు నెరవేఱును † గాన నట్టి
 పనుల గోప్యంబుగానుంచి † పరువునిల్ప
 నుండ వలెఁ గాదె వారల † యుండ మనకు.

సురా—అందులకే గాదటోయి యాయేడ్పంతయు. కాని వెంటనే
 మేడపని బ్రారంభించుటకు నేనుక్కందులకు యోచించుచున్నా
 ను. తండ్రిగతించి

గీ. మానమైనను కాలేదు † మానసమున
 నదురులేకుండ వేశ్యాంగ † నకయిపెద్ద
 మేడగట్టించి కులుకుచు † న్నాడు మీడు
 తుచ్చుడని యీస డింపరే † తోడివారు.

గిరి—పోనిమ్ము కొన్నిదినములు గడచినపిమ్ముటనే చూతము. అంత

వఱకుఁ జేరయ్యకాస్త్రాగారి రెఫ్రేష్ మెంటురూములోనే తిప్పలు వడుదము.

సుర—ఇంతకు నిన్ను రప్పించినపని యేమనఁగా? నేటిసాయంకాలము జలసాచేసికొనుటనుగూర్చి నీతో సంప్రదించవలయునని.

గిరి—సంప్రదింపుకూడ గావలయునా దీనికి. అఁ. ఇఁకకంట్రీ సరకుగోల కొంతవఱకాగినదన్న మాటయే?

సురా—వెధవ కంట్రీ సరకు పేరెత్తకురా! ఆ బ్రాండి సంగతియే వేఱు.

ఉ. నేర్పుగఁ జేయఁగాఁ బడియు ♦ నిర్మలమై దనరారు చెంతయో
యోర్పుగఁ జాలకాలము మ ♦ హూదధియానముఁ జేసివచ్చియో
దార్పునఁ బ్రజ్ఞఁగాంచి భర ♦ త ప్రకరంబునఁగీర్తిగాంచె నీ
దర్పము గల్గునే మఱొక ♦ దానియెడఁ బరికింపమిత్రిమా!
మఱియు.

గీ. కార్కువిప్పినఁ జెడుకంపు ♦ గలుగదందు

నీరు గలువరు దానిలో ♦ బీరుపోదు!

గంట సేపుంచినంగాని ♦ గాటునందు!

క్షణములో లేని ఫోర్సు ను ♦ సంగు బ్రాంది.

అది గాకున్నను మనము బ్రాందిని వాడుటలో జెంటిలు మేక
లక్షణములు గలవు.

గిరి—ఈ సంగతు లన్నియు నాకు నీవు చెప్పవలెనటోయి, శతమా
రివా సహస్రమారివా అన్నారు. ఎన్ని అయినవి.

సురా—ఏదీ! ఇప్పుడిప్పుడేగా.

గిరి—గురుదక్షిణమాట యెత్తనే యెత్తవేమిరా?

సురా—నీకు గురుదక్షిణగా నేనేమిచ్చిన సంతసింతువు?

గిరి—నాకేమి యక్కరలేదు గాని ఒక్కటి కోరనా?

సురా—కోరుకో,

గిరి—నీవు కొత్తగాగట్టించు మేడ పక్కగానున్న యింటిలో నుండునిచ్చితవా ?

సురా—ఇంతేగదా! ఇంతటి నుండి దాని కీయవలసిన డబ్బే నెలకానెలనే నిచ్చుచుందునులే.

గిరి—అగొలుసింకను విడిపించుకొనరాదా ? నాకీయవలసిన మొత్తముగూడ తీసిపారవేస్తే యేదోకాలము గడుపుకుంటూ వుందును,

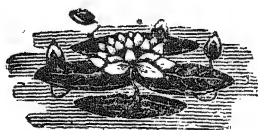
సురా—అన్నియు వదలించుచునే యుంటినిగా. ఈమూడువందల రూపాయలు నీవు తీసికొనివెళ్ళి యెవరివి వారికి సర్దుము.

గిరి—స్నేహితుడనుగదా ! ఆవెధవగొలును నీకెందులకు. కొత్తగొలుసొకటి చేయించుకొనరాదా ? ఈమాత్రముగ నీస్నేహితుని నీవక్క నుండనిమ్ము.

సురా—ఉంచుకోరా ! నీవడుగవలయునా ! మరి నీవు తొందరగా బోయి యీ జలసామాట మన వాత స్నేహితులకుఁజెప్పి నాలూగుగంటలు టంగుమని వినఁబడఁగ నే రెప్రిమ్మెంటు రూము కడకు రమ్మని చెప్పుము.

గిరి—మంచిది. అట్లయిన నేను పోయివచ్చెదను. నీవుకూడ వ్యయత్నములో నుండుము.

(నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

నురానంద.

అనంతపురం.

ద్వితీయాంకము.

—o—o—o—

(రెఫ్రేమ్ మెంటురూము)

(ప్రవేశము నురానందుడు, గిరిమూర్తి, నరసింహము, గణపతిరావు,

నుదర్శనుడు, బట్లరు- కుర్చీలమీద వాసీనులయి)

నురా—వెల్ బట్లర్! క్లబ్ విస్కి టూ బాటిల్సు లాక్కురా.

బట్ల—సర్! ఫుల్ బాటిల్సు యివ్వరాదు. అనిమాకురూలు. అంతా

పెగ్స్ లెక్క.

నురా—రూల్సు మాటెందుకు. లాక్కురావోయంటే. మఱచిపో
లేదులే.

బట్ల—ఆల్ రైట్. సో డా తెమ్మన్నారా లైంజూసా?

నురా—లైంజూసే. (అనిమనుష్యులను లెక్కించుచు) వా. టు. త్రి.

ఫోర్, ఫైవ్. యస్. ఫైవ్ బాటిల్సు.

బట్ల—యస్. (అనివెళ్లును).

నుద—మేము వాన్ బ్రాహ్మిన్ వద్దోయి. దేవుడా. మాకు కాస్త.

నురా—నీయేడ్పునే నెఱుగుదునులే. యు వాన్ ట్ కర్చి గిర్చి.

నుద—ఆ. ఆ. అదేనీకు దెలియదూ. నాయనా. యీరోజుల్లోయే

మిటి బ్రహ్మిగాళ్లకు దెలియక పోవడమేమిటి?

నురా—మమ్మల్ని తిట్టకురా! పీక నెక్కుతారు. ఊరుకో నమ్మ.

దిగా నుక్కటాక్కటే చెప్పవచ్చునని అనుకున్నానులే. నీకన్నా తక్కువతినే గాడిదెవరురా?

గణ—ఆ. గిరిమూర్తిగారి దయవల్ల నేటికి మన సురానందుని మేజు దొరికింది.

నర—ఎవరిచలవై తేనేమి. ఇప్పుడెందుకు. నీపేరునకు సరిపడ్డంతార గించు. ఎక్కడైనా డాప్ వాస్తే కొట్టుకునేముండావాళ్లము.

సురా—ఇదంతా యెవరిచలువగాదు. పేరయ్యశాస్త్రిగారిచలువ. స్పెన్సరుకంపెనివారి చలువ. ఫ్రెంచిదొరల చలువ. ఎంత చిత్రంగా అలంకరించారోచూడరా! ఈపేట్లు, యీకప్పులు, యీస్మాక్స్, అద్దాలబీరువాలు ఇది స్వర్గంకన్నా మించియుంటుందిరా!

గిరి—రుచిచూపించడము నావంతైందిగాని దీనిని మఱిపించడం నా వంతవుతుందా?

సురా—మన పెద్దలంతా యీబ్రాంది తాగడంతప్పంటారే? వ్యస వమైనప్పుడాడవాళ్లకిచ్చేదేమిటో. తెల్లదొరలంతా పాణిగాజూ చేదేమిటో. బ్రాండిగాదుగానెల్లు.

(బట్లరు తెచ్చియిచ్చును).

సురా—తీయండియి కార్కులు. వెల్ మిస్టర్ శాస్త్రి! కేక్ యు ప్రిపేర్ కగిరిస్నా.

బట్ల—మేముల్లా విగ్రహాలమేగాని అందాక మాపెద్దలు చలవకలగ లేదుసార్. మాయేనుదేవునికి మామీద అంతకృప రాలేదు. లేకపోవేయొక్కడనన్నా మతబోధన చేసుకుంటూవుందును.

సురా—పొలంకొన్నావులే!

బట్ల—మీదయ. మీవంటి గొప్పలండటి కృపవుంటే నాకేమిలోటు?

సురా—నేనన్నది. కూరనార యేమైన సిద్ధపరచగలవా అని.

బట్ల—ఇప్పుడు యిప్పు దొరకడం దుర్లుటము, చాలా డియర్ గా వున్నాయండి,

సురా—వెధవడబ్బును గురించి చూడకు. ఎంతైనాసరే నష్టయిచే
యాలి పెజంటు పొందాలి గాని.

బట్ల—యన్. టు రూపీస్ యివ్వండిసర్. కనుక్కుంటాను. నాకు
పైం కావలెను.

సురా—ఈలోగా మా మిగాన స్మిర్నోపైలో యేదో వడవేసి
వెళ్ళు. నములుతూ వుంటేగాని మజాలేదు.

బట్ల—వీస్కంటు యిస్తాను. పూర్ణి తెచ్చియిస్తాను. సిగరెట్టు
యిస్తాను. న్యూస్ పేపరిస్తాను. కులాసాగా వుండిండి. ఎంతసేపు?

సురా—సరే! అయితే యీ పెన్ రూపీమనోటు నీవద్దవుణ్ణి (అనియి
చ్చును) వెల్ బట్లర్! పీకరేషన్లు మాత్రం చాలాజాగ్రత్తగా
వుండాలినుమా? కార్కులు తీయండరా!

బట్ల—కార్కు వోపెన్ చేసి తెచ్చానుగదూ. నేనుపోదును.

(వెళ్ళుచు)

సురా—కానియ్యండియ్. నేనెప్పుడు బడితే అప్పుడే తయార్.
ముందు గణపతికియ్యరా?

గిరి—ముందు తాంబూలాల తగాదా యెందుకు, గణపతీ! కాసియరా.

(వరుసగా నొక్కరొక్కరే కొంత కొంతత్రాగి సిటరెట్టు

ముట్టించుచున్నారు.)

గణ—ఎన్నాళ్లకు లభించినదిరా సురానందుని జలసా.

సురా—ఇదంతా వొక ప్రయోజకత్వమేనా? నా బుద్ధియెప్పుడు
గూడా వెంటః బదిమంది మిత్రుల నుంచుకొని చక్కగా పోకుగా
జలసా చేసుకుంటూ పూలరంగల్లలాగ తిరుగుదామనే మీదనే
వుంటుంది. జన్మ యెత్తినందులకెప్పుడును వదిమందికి పెట్టినవాడు
బుద్ధిమంతుడు. లోభిగా వుండి వుండి మా నాయన చచ్చిపోయే
నాడేమి కట్టకొనిపోయాడు. సర్వకాల సర్వావస్థలయందు మన
మంతా యిట్లాగే వుండాలెనని కోరిక.

సుద—బట్లరుగారు మనమాట మఱచిపోయినట్లున్నారే. బట్లరుగారు స్తురుగారు. ఏవోయిపేట్లు ?

బట్ల—రెడీ సర్ (అని వ్రోవేళింపును)

గణ—డబ్బుగలవాళ్ళెప్పుడూ యిట్లావుండాలనని అనుకుంటారు. మా కేముంది, నీలాటివాండ్లు వదికాలాలుపాటు బాగుంటే మావంటి వాళ్ళకు గడుపు చల్లగావుంటుంది.

సర—మంచిమాటాడినావురా. నాఅయ్యర్దాయము గూడా పోసికొని బ్రతుకు.

గిరి—తెగదంచుతారు కొత్తుకొడుకు లిచ్చేవారుండాలిగాని.

సర—నీవే పాపము. దంచలేనివాడవు. నీయమ్మకడుపు చల్లగా బాచికపారించావు మనవాణ్ణి దించి.

సురా—ఒరే. ఒకరు దించేదేమిటిరా ?

గణ—యేమిటోయ్ యేమ్మ. నాకు నిద్రవస్తూన్నట్లుంది.

సర—తేజగా వచ్చిందని తుమవట్టుపడితే నిద్రారాదురా మఱి.

నీదుంపతేగ తాగడం నిద్రకోసమా? కులాసాగా కభుర్లు చెప్పుకోవాలి. కాస్త యిటూ అటూ పచార్లు చేయాలి. మనము పూళ్ళో పున్నామనిపించాలి. మగ్గుర్ మనసెట్టు బయలు దేరిందంటే. ఆడవాళ్ళు నాడలెత్తి చావాలి... కాసియండిపేట్లుగుద్దండి.

(అందఱు తినుచున్నారు)

గణ—సురానందులవారి మేడకు కలసాగిలసా వచ్చినట్లుందే ?

సర—రాజు తలుచుకుంటే దెబ్బలకు కొడవా ?

సురా—అవునురా! మీరంతా నావెంటవుండి కనిపెట్టుతూ వుండండి ఎన్ని మేడలు వేయిస్తానో?

సర—వేయిస్తావురా! ఆగర్భక్తిమంతుడవు. నీకేం. దీనికేంగాని సరి పెట్టారేం. పూజ కాసియండి.

సురా—ఊ

(అందఱు మఱల దా)గుదురు)

గిరి—ఈలంజ జాతికి విశ్వాసంఉండదంటారు.

పరా—మంచి పస్తావమెత్తినావురా, కవులు మూర్ఖులు. ఏటావల
పూళ్ళేవంటారు. అందరి యందుగల నోసము నూ యిందు
వదనమీద ఆరోపిస్తే నాకు కడుపుమంట ఆగదు. దానికాళ్లు
కడిగి నీళ్లునెత్తిని చల్లుకుంటే మనకిప్పుడేమయినా దానంతటి
వాళ్లమయ్యే యోగ్యత కలుగుతుండేమా.

పద—అంతటి దానిని నీవు చేతబట్టిన తరువాత దాని కాలినీళ్ళే
మాకు గతిగాక యింకే మవుతుంది. తావలచింది రంధ్ర తాను
మునిగింది గంగ.

పరా—వెధవ. సామ్యాలు వెక్కిరింపులు గూడాను.

పర—మిత్రమా ! నురానందా ! ఈయేటితో చదువు కట్టివెట్టి
నట్లేనా?

పద—నువ్వారాజు. వాడి కింకా చదువెందుకు. వెధవ చదువు.

పరా—కాకపోతే యేమిటి నవ్వుకరి చేస్తే నేగాని గడవనా?

(మఱల బట్లరు ప్లేట్లు యిచ్చును తినుచుందురు)

పర—ఇదంతా యేమిటి? కళ్ళుతిరుగుతూవున్నాయి. నేను తిరుగుతూ
వున్నాను. మీరు తిరుగుతూవున్నారు. రూముతిరుగుతూవుంది.

పరా—అన్నీతిరుగుతూవుంటే యింక తిరుగనిదే ముందిరా?

పద—నాకుగూడ అట్లాగే వుందిరా?

పరా—నాన్ బ్రామిన్సు. మీరేమి యేడుస్తారు. దర్భపోటులు
గొట్టినా, ప్లేట్లు యెగరవేసినా, జంధ్యాలు బొడ్లలో దోపినా మేం
గాని మీరా? గిరిమూర్తిగా! తియ్యరా పేక.

పట్ల—దొరలు వస్తారు సర్. యప్పుడే చేయాలి. పేకవీలులేదు.

పరా—పోనిలే పోతాము. బిల్లు.

పట్ల—సర్. యిస్తాను.

పర—ఇక్కడినుండి క్యూం వెక్కడికి?

మీరా—అదాం కదండి. ఏదానీల కొంపలకో? ఏ బోగంవాళ్లు
కొంపలకో?

మీరా—దిబ్బుగలవాడవు వెతుతావు మాగతెట్లా—

మీరా—అదోయి వెధవల్లాలా. తలా నాలుగిచ్చుకుంటావులే. మీ
యేచ్చుటూలేచువరుగాని.

మీరా—మీరా! భవములోకి నడుస్తారుగావల్లు?

మీరా—ఇక్కడి కంట ఆలస్యమైంది. ఏమంటుందో? అని గుండె
దడదా కొట్టుకుంటూవుంది. కాస్తేపు కనబడకపోయినానా ప
గానా మీద నవారా! ఏ ఆడది నన్ను పలుకరించినా యిక.
వాళ్లంతా వుండే. మిత్రులారా! దాని ఆదరణము. (తేలిక
పాట్లు నవ్వుకుంటూ) ఫర్వాలేదు. ఆపుకున్నానులే. చూపు మేట
మూలములో చూచిందా! ఆ ఆనందము. అబ్బా! యింటిలో
కాలు పెట్టగనే “ప్రియా! రమ్మ.” అని గట్టిగా కావలిం
మకుని పోకలికి దీసికొని పోయి వెచ్చటి నీళ్ళు స్నానము
చేయించి మల్లు చొక్కాతోడిగించి ఫ్రెంచివిసిగ్లనులో
పోసియిస్తే దాని మొగము చూసుకుంటూ తాగేవాణ్ణి. గుమ్మగా
వుండేది. ఇప్పుడు అరగంటకేక్కి కైపు అప్పుడు పావుగంటకే
యిక్కేది.

మీరా—ఎందులో వుండంటావు ఆతమామా.

మీరా—ఎందులోవుందా! దాని మొహంలోవుంది. చూపుల్లోవుంది.
చూపుల్లోవుంది. చిరునవ్వులో వుంది. ఆ హఠాత్తులో
వుంది. ఆసోకులోవుంది. ఆకులుకులో వుంది. ఆనడకలో వుంది.
నాయానందంలో వుంది.

మీరా—ఈ దండకాని కం తెప్పుడు?

మీరా—నివాదిగిన తరువాత...ఈ వెధవప్రశ్నలన్నీ యెందుకు.
తరువాత విను. యింటికిపోతాను అన్నాని కన్నానా! చచ్చానే.

ఇక్కడే భుజించండి. అంటుంది. సరేంటానురా! కూరి కూరి డో.
కొచ్చేటంతగా పెడుతుంది. ఎట్లాగోతంటానా కాస్త ఆయాసం తీ
ర్చుకోసియదు గదా, తియ్యి పేకంటుంది. తనువోడువచ్చిందా!
వరియాచ కానికి దిగుతుంది. మన వోడు కనపడ్డదో పెట్టు డబ్బ
క్కడ పెట్టు అంటుంది. కాస్త డబ్బులేదు ఆనకయిస్తానన్నావా!
తీయ్. రిస్టునాచ్. అనేదీ లాగేదీ—

సుద—మళ్ళియిస్తుందా!

సురా—ఛీ! ఛీ! బోగంది. చేతితోలాక్కుంది మళ్ళితీసుకోడానికేమి
గాడ్డననుకున్నావురా?

(బట్టరు బిల్లు తెచ్చియిచ్చును.)

సురా—ఎంతఅయింది. రు 28-14-0 లా? రు 10-0-0లు పోను
రు18-14-0 సరే రు20-0-0 లు యివిగోమిగతది ప్రేజంటతీసుకో
బట్ల—సలాంచేస్తాను. దొరగారువచ్చే వేళయింది. ఇంకమీరుదయచేయ
వలెను.

సురా—తోందర పడకు. వెళ్ళక కూరుచుంటామా! ఉండు. సుదర్శనం
పలుకులు చిలుక పలుకులు. కంఠము కోకిలకంఠము. దానిచూపు
లకు మన్మథుడుపాడలెత్తి పరువెత్తాడు. దీనిమొగంజూచేటప్పటికి
చంద్రుడి మొగం వెలవెలబోయిందిగావాల్సి. వెనక్కు బోయా
డు. దాని సరసత. ఆ ఆదరణ. ఎందుకురా! యజ్ఞాలు యాగాలు
చేసి రంధ్రకోసం దేవులాడేవెధవలు. తప్పు తప్పు. ఒరే. ఏమిరోమ్
మాటలు తూలుతూవున్నా యో. పొరపాటు వచ్చునప్పుడు ఆ అని
అదలించ వద్దటరా. ఆ పడరాని పాట్లు పడే పెద్దమనుష్యులం
తా వున్నారే వాళ్ళసాఖ్యం నాసాఖ్యం క్రింద యెన్నోనంతు.

గిరి—ఇప్పుడు నామాటలు మీబుర్రలో ఎక్కేటట్లుగాలేవు.

సురా—ఎక్క కేమివుండరా! ఇప్పుడెక్కినంతవరకు చాలును. కుమ్మ
రసారే తిరిగివట్లుగా తిరుగుతూవుంది. ఆకాశము, భూమి సేవు,

నేను, నాడు, నీను, అరే! బట్లర్, టేబిల్సు, అలహార్లు సీసాలు,
అన్ని తిరుగుతూవున్నాయిరా?

గణ—మఱి అలా అయితే గ తేమిటి? నీకూతిరిగి వాకూతిరిగి అందఱికి
తిరిగి తే యిళ్ళకు, శేరేనూత్రాలెట్లాగంటా?

సురా—ఒక టేనూత్రం, భుజాలమీద చేతు లేనుకోవడం. బయలుదే
రి నడవడము.

గణ—ఎవళ్ళన్నా యెదురుబడతారా?

గిరి—వడి తేనేమిరా! నాళ్ళసామ్మ పెట్టారా! మనసామ్మ పెట్టిమనం
తాగాం. తందనాలు ఆడుతాం. రోడ్లమీద దొర్లుపుచ్చకాయల్లా
గ దొర్లుతాం. వాళ్ళకేమీఅంటు—

సురా—అంటో గింటో మీ యేమ్మ మీరేడవండి. నాచారినినేను పో
తాను.

సుద—మహారాజావి గనుక-చక్కగా మేడ గట్టించుకున్నావు గనుక
బంగారపుబొమ్మను సంచాదించావు గనుక-చక్కగా, తీవ్రగా, పో
కుగా, తాకుతీకుమంటూ పూలరంగడిలాగ ఆవందిరించుచుముమీద
ఆ బొమ్మలుచూచుకుంటూ సరదాగా వుంటావు.

సురా—అవునురా? అంతేగాదు. ఇంకావుంది సరదా, ఆయించువదన
చేత, ఆ కుందరదనచేత, ఆమందయానచేత, ఆనుందరాంగిచేత,
(తే)పి, ఆ! కదలమారింది. దీని తస్సాగొయ్యా.

గణ—పొట్ట రానుకో.

సురా—(సర్దుకొని) ఎక్కడున్నాను?

గణ—రైలుస్టేషనులో ప్లాటుఫారంమీద. ఆ, ఆ, కాదు. కాదు.
రిఫ్రెష్ మెంటురూములో.

సురా—అదిగాదురా! మన సంభాషణెక్కమన్నదన్నానురా? గాడిదా!
అని రాగందీయును.

గణ—సంగీతములోకి దిగి-ది.

సురా—దిగిందీ? వహ్వ! ఆనందంలో తన్మయత్వముఁ జెందినామన్న మాటే. పరమానందంలో పరిసిపోయి నామన్న మాటే, బ్రహ్మానందంలో లీనమైనామన్న మాటే. ఇప్పుడు మనము భూమ్యాకాశముల మధ్య యెరోప్లేనులో బడి పోతున్నామన్న మాట.

గణ—కాదు. తాగుబోతులమై కళ్ళు మూసుకుపోయి గబ్బిలముల మైతిమన్నమాట.

సురా—కాదురా! తాగుబోతులేమిటి! పరబ్రహ్మ స్వరూపమును కనుక్కునే సూత్రం గట్టిగా పట్టుకున్నామన్న మాట.

గణ—వారు గంజాయి దంచుతారురా?

సురా—మనము బ్రాంది దంచుతాము. ఏదై తేనేమి తల దిమ్ముబట్టి ఆనందము కలగడానికి. నిశ్చలత్వము కుదరడానికి. మనకుమాత్రము తత్వాలురావా? భజనచేయలేమా! అనండి రమారమణ గోవిందోహరి. (అందఱు నందురు).

బట్లర్—అయ్యా! ఏమిటండి అల్లరి. పెద్దమనుష్యులనుకుంటే చాలు. దయచేయండి.

సురా—ఏదీసినావుపోవోయి టప్పాన్. కానీయండిరా! ఒక సాతాంత రమొంది. చెప్పనా! పాడుతారా!

తత్వము.

మర్మమెఱిగి బ్రతకవలెనండి ♦ మానవులారా!

(అందఱు నందురు).

సురా-చ. నిర్మలంబగు బ్రాందియిదిగో ♦ నిశ్చలత్వముగూర్చిమిముస ధర్మయుతులుగఁజేసి నిరతము ♦ దానకర్మలుగొగజేయు॥

(అందఱు పల్లవిఁబాడుదురు).

సురా-చ. ధైర్యవంతులఁ జేయనుసుమండి! దార్భాగ్యులారా!

ధైర్యవంతులజేసి తగుపో! ♦ తాహమిచ్చి యనేక సాహస
కార్యములజొరఁజెట్టి తానా ♦ దార్యబుద్ధినిజాపుదీని॥ను॥
నుద—(పాటకు అడుగు వేయుచు, దూలి లేచిఁబడిననున్న సీసాలు.
వగులఁగొట్టును.

బట్లర్—(కోపముతో నుదర్శనుని తెక్క పుచ్చుకొని యీవల కీడ్చి పా
ఱవేయును.

గిరి—అరే పూల్ ! నునువ్యునిముట్టుకోమని రూల్చేదిరా! సీసాలు
పోతే డబ్బు తీసుకో.

బట్లర్—మాటలు తిన్నఁగారానియండి. డబ్బుస్తే సీసాలువస్తాయా?
స్నేహరువారు వంపించాలిగండ!

నురా—ఏమిటోయి వచ్చినవృత్తినుంచి వెళ్లండి వెళ్లండి అంటూ
యేడిపిస్తున్నావు. కావాలంటే డబ్బు తీసుకో, డామేజెన్ భరిస్తాము.
మేమేమి పూల్కునునుకున్నావా? త్రాగినవాండలల రిచేయరా!
మేమును పనిచేసుకోవడంతోనే నిన్నా బాటిల్కు తీయవద్దన్నారా?
కాస్తొంటిపుతుంటోచెప్పు. తీసుకో! దొడలల్లరిచేస్తే నోరు మూసు
కుంటారాలేదా?

బట్లర్—సర్, ఎందుకుమాకు వాదమువద్దు. డ్యామేజెన్ కిండి యిరవై
రూపాయలు.

నురా—ఇంతే గండా? భాగ్యము, తీసుకో (అని యిచ్చును.)

బట్లర్—(తీసుకుని) ఇతే దయచేయండి మాట దక్కదు.

నురా—పోక కూర్చుంటామా! మాకు పనులు లేవను కున్నావా?
రండరా! ఇదంతా పెద్దగొడవగా వుంది.

గిరి—మొత్తం రు 50—0—0 ల అయిందిరా!

నురా—ఎంతో అయింది రండి. వారు. కోప్పకుతాన నాకూ (నిద్ర)
వస్తూవున్నది.

గిరి—మీరు మర్చున్న వదిలి దయచేయడమేనా!

సురా—మూడు రోజులనుండి పెద్దగొడవగా వుందోయి. యీజల నాల సరనాలో అక్కడా యిక్కడా తిరుగుతూ వుంటే యింటి కాడ పెళ్ళాంగోల. అక్కడ ఆముండగోల.

గిరి—అడగడం మఱచినాను. పెళ్లాం వూరుకుంటూ వుందిరా?

సురా—వెల్. జట్లర్. ముంకు నీవీ రెండు రూపాయలు తీసికొని శాస్త్రిపు కూర్చో. డిటికీ టు మినిట్స్ వుయివిల్ బి ఆఫ్ (అని యిచ్చును.)

బట్ల—(పుచ్చుకొని ఊరకుండును).

సురా—ఏమిటా? గిరి! నీ పగళ్ళ పెండ్లాం వూరుకుంటా అంటావా? చచ్చునాగమ్మనా— వెట్టిదద్దమ్మనా. పిచ్చిపుల్లాయినా! మగ పురుషుడుగా నం మానవులలోబుట్టి ఆమోత్రీ మాడుదానిని లొంగదీయలేక పోతానను కున్నావా! పెత్తనంనెత్తిని వేసి కొని నీ యెడమచేయి తీయి నాపుర్రచేయి పెడుతానన్నట్లు వస్తా రుగాని చెప్పకింద తేలువలె, మదించిన యేనుగుకు అంకుశము వలె పొడుస్తూ లోకులజాపించకుండా వుంచాలిగాని పెళ్లాం మీద జాలిదలిచామా? నెత్తికెక్కి మొత్తరంటావా? అబ్బా? కొన్నిచోట్ల వున్నారు నాయనా! మగవాళ్లను వెధవల్ని చేసి కూర్చోపెట్టారు గందా?

గిరి—మరీ యెట్టిం చకోయ్.

సురా—ఛీ! ఛీ! కటికవాడి ననుకొన్నావా! నాకెదురుమాట చెప్ప నుగా. అట్లాగే వున్నట్టయితే వక్రితముకలు విరుగదన్న నను కొన్నావా? నేను యింటికి వెళ్ళేటప్పటికి యెదురుగా వచ్చి ద్రోస్తూ అందిపుచ్చుకొని వేసేళ్ళతోడి వెండిపల్లెంలో అన్నం గిన్నం పెట్టిరెడిగా వుంచవలసిందన్న మాటే.

గిరి—మఱి మేమంతా పోవలయునన్నమాటే!

సురా—(గిరితో గహస్యముగా) ఈ మూకను దోలిపారేసి మనం పోదామ్, నరసింహం! నువ్వు సుదర్శనం గణపతి ముగ్గురు నకు స్తూవుండండరా! గిరితో కభరుచెప్పి పంపిస్తాను.

(ముగ్గురు వెళ్ళుదురు).

గిరి—పీడ వదిలించిరా! మనము పోదామా యిక.

సురా—పోదాంగాని నేనేదో దానితోఁగూడా వడివుంటాడు. నీవు వూరికే వడివుండడం నాకు మర్యాదగావుండదయ్యె. వీలాగురా భగవంతుడా! అని ఆలోచిస్తూ వున్నాను.

గిరి—నాకేంగాని మనం యింటికి పోవడ మెప్పుడు?

సురా—నేను వస్తేవస్తాను. లేకపోతే తేను. ఒక్క పనిమూత్రం చేసిపెట్టు.

గిరి—ఏదోయ్. అది.

సురా—నేను యేదోవూరికి వెళ్లానని రేపు రాత్రీదా గా రాసన్నానని మా యింటి వద్ద చెప్పు.

గిరి—అందాకా అక్కడేనా మకాం.

సురా—అక్కడే. ఎందుకంటానా? మూడు గోజాలనుండి నాగా.

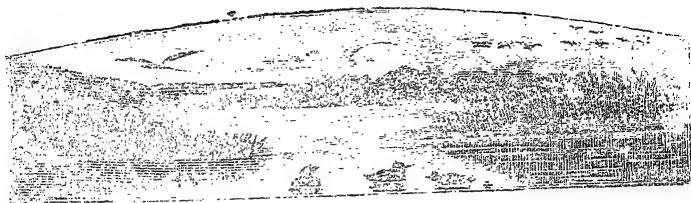
గిరి—నేను కూడా అందాకా ఆవృక్కనున్న తేమనావ్ దాని కొం పలో వడివుంటా! సర్ది చెప్పి త్వరగా రారాదూ?

సురా—వాడు చూచాడంటే విరగదన్నుతాడు,

గిరి—ఏడ్చాడుగాని నాలుగు రూపాయలు యిట్లా పారెయ్. నా యేడ్పు నే నేడుస్తాను.

సురా—సరే. యిండ. తీసుకో. గొడవ. ముందు యిక్కడ నుండి మనము వదిలే బట్లరుగారి గోల ఎదుల్తుంది.

(నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

సురానంద.

తృతీయాంకము.

ఇందువదన గృహము.

(ప్రవేశము:- ఇందువదన

ఇం—(స్వగతము) మా అమ్మ నన్నింతవరకు నిలిపి యుంచినందు
లకు గోరికెలు సిద్ధించినవి. పెద్దవాండ్రు మాట తీసివేయరాదు.
“ఏపుట్టలో నేమిపామున్నదో అమ్మాయీ! యింటికి కలవ నడి
గితివా యింతయిల్లు వేయించుకుందా మన్నది.” అడిగిన వేళా
విశేషమున మూడంతస్తులమేడ వడ్డది, పైగా పెద్దలు చేసి
యుంచిన ఋణమా వేయిరూపాయలు తీటిపోయింది, ఇన్ని పస్తు
వులు. ఇన్నికోకలు అమరినవి. కాని వంతులుగారు బ్రాగిందిసీసా
లెగతవేయడం మొదలు పెట్టిననాటనుండి రొక్కస్థితి వదలడమే
గాకుండా భూమికూడా తరిగిపోతూ వున్నది. దీక్షముండగానే
వెదకుకొనుమని యింత భూమికూడా వంతులువారి పేరుమీద
సంపాదించితిని కులస్తుల నందఱిని బలాదూరు తీయవచ్చును.
ఏమేమో శ్రీరంగవీతులు చెప్పెదరుగాని మా మాయలలో బడసి
వారు లేరని మా పెద్దలు చెప్పే సంగతులన్నియు వాస్తవములే.

సీ పురుషులమని గర్వమున విట్ట వీగెడు
వారి గర్వమడంచు + వారకాంత

మడిగట్టివాము లోఁ ♦ బడుదుమే మేమను

వారి లొంగగదీయు ♦ వారకాంత

కోటిశ్వరులనేని ♦ బూట కూటికి లేని

వారిగా నొవరించు ♦ వారకాంత

లోభినేని క్షణంబు ♦ లోఁ గరగించుచు

వారి విత్తముఁ జూటు ♦ వారకాంత

గీ. వారకాంతలఁ జూచుటే ♦ పాపమనెడు

వారి వాల్చుపునకెగట్టు ♦ వారనాంత!

అట్టివారకాంతల మాయ ♦ లందుఁ దవిలి!

జోగులైపోని వార లె ♦ చోటఁ గలరు?

మూడు దిండుల నుండియు బంతులుగారి వత్తాలేకుండ్ల యు
న్నది, ఎచట తొండవమాడుచున్నారో? ఎవరు నాలుగుతావులు తగి
లించిరో?

ఆ-వె. తాగిచక్కారాకఁ ♦ దండవా లాడుచు

వారిపిరిలోడ ♦ చాదులాడి

చివరికింత తాస్తి ♦ చేయించుకొనుదాక

నింటి మొగముఁ జూడ ♦ రిట్టివాసు.

నేనును మాయమృయుఁగూడ యిట్లాయెందుకు తేవు అయి
పోతే పెట్టెవా రెవరును లేరు. ఈవిధముగా తిరిగితే రాజాధిరాజులం
టివాళ్లు క్షౌరమై పోయినారు. మన మంతని యెన్నివిధాలఁ జెప్పినా
ప్రయోజనము కనబడలేదు. పోనిమ్మనాకేమి? ఏమోమంచి దారిలో
వుంటే నాలుగురోజులంచు దామని చూచితినిగాని మొగమోటము
పెట్టుకొన్న ప్రయోజనములేదు. ఈయన క్షౌరమైన నాకేమి?

(తెఱలో తలుపు చప్పుడు)

వచ్చుచున్నట్టు లున్నయది, ఈనాడు పంతులు వారిని బుట్టలో
పెట్టెవద్దతి చూడాలి.

సురా—(ప్రవేశించి) వెల్ ఇందువదనా! ముస్తాబు బాగుగా కుదిరి
నది కాదేమి! ఎగాదిగా చూచుకుంటూ వున్నావు.

ఇందు—(విన్నవించుచు) మాముస్తాబెంత ? మేమెంత ? గానియెంతి
పంతులు వారికిల్లు యిప్పటికైన గనపడ్డదే.

సురా—న్నేహితుల జలసాల్లోమునిగి తేల్తావున్నాను. చిహ్నము
పెట్టకొమ్మ.

ఇందు—జల్సాల చాడావుడిగో స్నేహితులంతాచేరి కొత్తసానిని తగి
లించ లేకుగదా?

సురా—అబ్బే. ఒకవేళ వాళ్లుతగిలిస్తే మార్గం నేను తెలివివూలిన
వాడినా : నీతివాతి లేదనుకొన్నావా ! ఏమిటి ? సరేగాని యీ
నేళ నీ వేమో వివరీతముగా నున్నట్లున్నా వే?

ఇందు—నేనా ! ఒకప్పుడు మీకు సరసంగా గనబడుతూ వున్నాను
గనుక యిప్పుడు వివరీతముంటారా ! ఎక్కడూ నా బ్రతుకు నవ్వు
లసాలుగానే వుండెను.

సురా—అదేమి? తాటియాకుల ఎంటినిమేడగామార్చితిని. పరువులు
మంచాలు బొమ్మలు ఉయ్యాలలు అత్తరుదానులు రకరకాల
కోకలు. ఎంటినిండా వగలు ఎంటినిండా తినుబండారాలు లోప
మేమి లేకుండా యిన్ని అమర్చితిని గదా ! నీ బ్రతుకు నవ్వుల
పాలెందుకు గావలసి వచ్చింది.

ఇందు—ఇన్ని అమర్చినను మీబుద్ధిమారనందుకు నవ్వుచున్నారు.

సురా—అదిగాదే. వద్దురా మీముండమొయ్యలంటే వెంటపడుతారు.
నేనుతాగనురా మొత్తం అంటే పడదోసి నోట్లోపోస్తారు. మీతో
రానురా అంటే పట్టుకొని లాక్కుపోతారు. ఎట్లాయేడవను
వీళ్ళతో. నేనైతే జాగ్రత్తగావుందామనేవుంది గాని బుద్ధి మధ్య
మధ్య గడ్డితింటూవుంటుంది.

ఇందు—పోనీయండి. నాకేమి. మీ బిగుకోరినదానను గనుక చెప్పే
దను. మీకోక్క మంచి సలహాచెప్పెదను చేస్తారా ?

సురా—నీవేమిచేయమంటే నేనుచేయలేదో చెప్పు. చేతిలో యీసిజ
రుసిగ రెట్టుపుండిగదా. ఈ యగ్నిహోత్రంసాక్షిగా చెప్పుచున్నాను
విను. నీవు గంగలోదిగరా అను. నేను దిగకపోతే మూతిమీద
చెప్పు.

ఇందు—మీటిల్లాగే తిరుగుతూవున్నారా ? మీపొలంఅంతా డ్రైరము.
తరువార చిన్నా, కట్ట పుచ్చుకుని అమ్మబువ్వ. అమ్మబువ్వలని
తిరిగేగితి వడుతుంది. అప్పుడు స్నేహితులు పెట్టరు. బంధువులు
పెట్టరు. తెలిసిందా ?

సురా—నీవైనా పెట్టకపోతావా ?

ఇందు—తాటాకులుగా చూల్తు. మేమెల్లా పెడుతామూలెండి. కాస్త
విశ్వాసముండి పెట్టినా మీపేరుమీదుగాయిచ్చిన యీనాలుగూ
డ్రైరమయ్యేదాకా పెడతాను. తరువార మీవెనుక నేనుగూడా
బయలుదేరవలసిందేగా? అమ్మో ! యింతపొలముంది. దాని
మీద యీ అయివజవస్తుంది. పెట్టాదాం అని జాలివేయడాని
కైనా పొలాలు తాకట్టుపెట్టుకోవడమేమో వదినుందిని చేర్చుకో
వడమేమో తప్పుతాగి తిందనాలాడడమేమో? అంతేగా! సొగసు

సురా—అదిగాదు. నాకొక వద్దతితోస్తూవున్నదే. ఇదుగో నాపొలం
అంతా నీపేర వ్రాసియిస్తాను, దానిమీదవచ్చే డబ్బులో కాల
క్షేపముచేద్దాము. నీయిష్టములేనిదేకాని ఖర్చుపెట్టను. అట్లాచేసి
నా తల్లికిమొగుడు. సరేనా !

ఇందు—మూపేర ఎందుకువ్రాస్తారులెండి. కూది నీతిజాతి లేనికులము.
విశ్వాసములేని ముండలము.

సురా—ఎవరన్నారని నన్నంత మాట. నీబుద్ధి విచారించకుండానే
నీయిట్లో కాలుపెట్టితి ననుకొన్నావా యేమి ? చదువుకున్న
దానవు. తెలివిగలదానవు. నీప్రాణమే నాచేతిలో పెట్టినదానవు.

నాకే లోటుపాటులేకుండా ఆదరిస్తూ వున్న దానవు. అట్టి నీయందు నాకు సమ్మతము లేకపోతే యింకా నాకు లోకమేముంది ?

ఇందు—ఎందుకు వచ్చిన కభర్లు. ముఖప్రీతి మాటలు నాకు సచ్చవు నుమండి.

సురా—నాటముఖప్రీతి మాటలా? ఇన్నాళ్ళనుంచి నాతో స్నేహము జేసి నీవు గ్రహించిన దింతవఱకన్నమాట. నీపై భ్రాంతి జెందుటచేత, నీ పొందు గోరని వాని జన్మ మెందుకని దలంచుటచేత, నీ రూపలేఖలను జూచినపుడెల్ల పశ్చాత్తాపమే ముడిచి తన్మయత్వంబు జెందుచున్న వాడనగుటచేత, వేయిమందివేయి విధాలుగా చివాట్లు పెట్టినప్పటికి వాటి నన్నిటిని ద్రోసిరాజని నీయడుగులకు మడుగులొత్తుచు నీ గీత చాటకుండా నీ వేది కోరిన నది యప్పుడని యప్పుడని వానిదాలు వేయకుండా తత్క్షణం చేస్తూవచ్చిన ముండానాడిని నన్ను పట్టుకుని యింతమాట అనడం న్యాయమేనా ? తాగడం తాగడం అంటే దాని మజా నీకు తెలియకపోనడంచేత ఖట్లా అంటావు. నేను చెడిపోతానా ? ఎన్ని తరాలు వాడినా తరగని ఆదా వచ్చే పొలాలు వున్నాయి గందా?

ఇందు—మీరు చెప్పింట్లుగా తాగినా తందనాలాడినా ఆకాస్త నాపేరను వుంటే మీసిగలోపువ్వు తీసేవారున్నారా ?

సురా—నీ యాలోచనకు ముందుగానే నేనంటినిగా? వెనుకకులాగను నా పొలం నీయివ్వప్రకారం నీపేర వ్రాయించుకో. నాకు నానం సారానికి, నీకు నీ సొసారానికి కూడా నీవే పెత్తనం చెయ్యి. నీవుపెట్టినవాడు తింటాను. పడుకోమంటే పడుకుంటాను.

ఇందు—అంతమాత్రాన సమ్మతం నాయందుంచి వ్రాయండి. నేను. మిమ్ముల నేదశలో వుంచుదునో చూచుకోండి.

సురా—మళ్ళీ నమ్మకమని అనకు. నీ పెత్తనంలో నే నున్నానంటే నాకేమి లోటురాదు. బాగుపడ్డానన్నమాటే. ఒక్క సంగతి అడుగుతా. కోపమురాదుగదా ?

ఇందు—నాకెందుకు కోపము !

సురా—మొన్న రాత్రి యలనూజులో నుంచిన బాగ్గిందీసీసావున్నదా ? మీ తమ్ముడు పీల్చివేశాడా ?

ఇందు—అదెక్కడికి పోవును ? తెమ్మనడరా ?

సురా—తెమ్మనడరా యేమిటే పిచ్చిదానా ! రాత్రి తలదిమ్మయిప్పటివఱకు పదలలేదు.

ఇందు—కాసియండి పుత్రునుపుట్టిన బుద్ధి పుల్లలతోగాని పోదు.

సురా—చివాట్లుపెట్టకోయి. ఇంకనుంచి నీ యిష్టమువస్తే తాగినట్టు లేకపోతే లేనట్లు. ఇప్పుడైనను నీవు సంతోషముగా యిస్తే పుయ్యకుంటాను. లేదా లేదు.

ఇందు—నా కెందుకు విచారము. మీసామ్మ మీరు ఖర్చుపెట్టుకుంటారు. వాముల్లే యిస్తువున్నా ?

సురా—అదే వద్దన్నది. నీనా అనేమాట మానమంటే మానవు గదా ?

ఇందు—పోసియండి అదంతా. సీసాతెచ్చియిస్తా వుండండి.

సురా—త్వరగారా పో—

ఇందు—(వెళ్ళును.)

సురా—పిచ్చిముండ కభిమానము ఎక్కువే. కాస్తే పేడిపించాలని యిట్లా చేస్తుంటుంది. ఈ వ్యవహారంలో వదిమింది వెంట వుంటారని, యెటువంటి కార్యానికయినా చొరవ పుట్టిస్తుందని, అగ్ని హోతుడు, గంగాభవాని, మీదికి వచ్చినప్పటికి ధైర్యముగా మెదుర్కోడానికి శౌర్యం యిస్తుందని, యీ వదార్థంతో

యెంతలెంతవాళ్ళను కట్టివేయఁడానికి వీలుంటుందని యిందులో యింత గొడవవుందని, యెంతచెప్పినా వివదు. మొత్తము మీద నన్ను బాగుచేయాలనే ప్రదేశము. ఉన్న భూమికాస్త్ర దీపపేరుతో వుంచానా అప్పులాళ్ళ సంగతి నోవించా. వాళ్ళకోట్లో మన్నే. నెధవల నప్పునూడా అడగాలి. తిండికి పదిపుట్ల గింజలుంచుకుని నుట్టై పుట్టు. శుభ్రముగా రోజూ జుసాలు చేసుకున్నా యిబ్బంది వుండదు. (అటు నిటుఁజూచి) వస్తూవున్నది. ముండను దీనినినూడా ముంచాలి. అప్పుడుగాని దీని మజా తెలియదు.

ఇందు—(హావేశించి) ఇండిండి పంతులుగారు. గ్లాసులో పోయనా ? సురా—ఉండే.

ఇందు—(పోసి యివ్వఁగా)

సురా—ఇవ్వాలయినా నాముచ్చట తీర్చుదూ !

ఇందు—మీకేముడి మహారాజులు. ఈనాడిస్తారు రేపిస్తారు తరువాత యిచ్చేవా రెవరు ?

సురా—ఇన్. అబ్బా ! తలనొప్పి నూటలు. నానూటలినక పోతినా నామీదవొట్టు.

ఇందు—(తనలో) ఇప్పుడీతని నూటలినక పోతినా మన వ్యవహారము నెరవేరునట్లు లేదు. కనుక చినుటయే యుక్తముగఁ జోచుచున్నది. నేనును పుచ్చుకుంటాను.

సురా—వట్టినూటలు, నామీదవొట్టేనా?

ఇందు—వొట్టే.

సురా—చేతిలో చేయివేయి.

ఇందు—(అట్లానర్చును)

సురా—(గ్లాసులోనికి పుచ్చుకొని మఱల గ్లాసులో బ్రాంచి పోసి యిచ్చును.)

ఇందు—(పుచ్చుకొనును)

సురా—ఇప్పుడు నాజన్మ ధన్యమైనది. నా కులం పావనమైంది, తల
 దిక్కు చానంతటనడే వదిలి పోయినట్లున్నది. మామూలు శానే
 యెదిరిస్తా ననుకున్నానుగాని నన్ను సెహకాన్ అనిపించావు.
 ఏదీ! ఒకముద్దు పెట్టు.

ఇంక—ఎప్పుడూ అదేవనిమీకు, ముద్దులకేమిగాని ఫలహారమేమై
 తివడూ.

సురా—లాక్కురా మఱి.

ఇంక—(వెల్లురు)మిరికుర్చీమీదనే వరుండండి, తొందరలో వత్తున్న.

సురా—ఆమండాకొడుకునుగూడ కొట్టుకురా. ఎక్కడున్నాడో
 జూచి.

ఇంక—ఆలాగే (వెల్లురు)

సురా—దీనిని తెలియని మూర్ఖులంతా దోషమంటారు?

శ్లో॥ పీత్యాపీత్యా పునఃపీత్యా యావత్పతతి భూతతే।

పునరుద్ధాయ వైపీత్యా పునర్జన్మన విద్యతే॥

చదువుకొన్న మండావాడిని ఇంతమాత్రం తెలుసుకోకుండానే
 యిందులో దిగాననుకున్నారు కాబోలు. బాగాకనుపుచుండు స్పృహతో
 కుండా వడిపోయేటట్టుగా తాగమన్నారు, తెలివి గల్గిన తరువాత
 మళ్లీ తాగమన్నారు. అట్టివాడికి పునర్జన్మ లేదన్నారు.

మద్యం మాంసంచ మీసంచ ముద్రామైధునమేవచ

ఏతేవంచమక రాఃస్యర్మోక్షదాహియగే యగే.

మద్యమూ, మాంసము, మత్స్యములు, ముద్రామైధునము యీ
 వంచమకారములను ధరించు వారికి తప్పక మోక్షం వస్తుదన్నారు.
 ఇవి పూర్వము చెప్పినవి కావా? శ్లోకములు గావా? అరము
 నావడం లేదా? మనస్సునకేది సంకోచమిస్తుందో దానిని ఆచరించ
 దానికి వీళ్ల అభ్యంతరమా? వీళ్ల తాతలడ్డవస్తారా! ఇట్లాగే రోడ్డు

మీద నడుస్తాను. హడలెత్తి పారిపోవాలి. మా సెట్టుకనబడ్డదాఅం బ.
భగవంతుణ్ణి తలవడానికి దీనిలో మార్గం లేదా! (కండ్లు చూసికొని)
రాముండు అడుగో! నీలమేఘశ్యాముండు. భద్రాద్రిరాముండు. కోదం
డరాముండు. తాగినవాండ్రకు చేవుడిల్లే కనబడ్డాడు. (తేసి) ఆ. ధ
ర్వాలేదు. ఆనందం. పరమానందం. బ్రహ్మానందం. (కుర్చీమీదనుంచి
లేచి అటునిటు. దిరుగుచు) దీనికి దోడుగా కైమా, పొరటు,
చీకులు, తగిలిస్తేవుండే మజా స్వర్గానికి బెత్తెడవంగా వుంటుంది.
అద్దంలో నామొగమెట్లావుందో (అని ప్రక్కనున్న అద్దమును చూచు
కొనబోయి తూలిపడిలేచి మఱల జూచుకొనుచుండగా)

రాము—(ప్రవేశించి) ఏమండోయి బావగారు! తందనాలాడుతున్నారు.
రంగడు జోరుచేస్తూవున్నాడా? ఎందుకు అర్జెంటుగా రమ్మ
న్నారట?

సురా—ఏమి లేదురా. కాస్త పీత్వాచేస్తావని.

రాము—మీకే చాలదు. నాదాకా రానిస్తారా?

సురా—ఏడ్చావులే. దా. కూర్చో. (రాముని ముక్కుదగ్గర పూచి)
వాసన జోరుగా దంచుతోందా యేం?

రాము—లెక్కలేకుండా?

సురా—ఓరిసీముండా మొయ్యి. ఎంత తొందరలో బసికట్టుతావురా?
పుచ్చకో. అడిగో. గ్లాసు. సీసా.

రాము—(కావలసినంత వేసికొని) త్రాగును బావగారూ! బ్యామ్మ
ర్లుతాగుతారుగదా తప్పుగాధండి?

సురా—తప్పేమిటి. బాలితరాళ్ళకు పనికొచ్చి, అనుపత్నులలోమం
దులలో కలవడానికి పనికొచ్చి మనకు పనికిరాదా? సరిగాని
అడేదిరా.

రాము—అదెవరు.

రాము—ఇంతేగదా! దురును రావడంలేదుగదా! బా
చప్పునెక్కుతుందండి?

సురా—నాకంత దురును లేదురా?

రాము—ఎంత—తాగినారని? పట్టుమని అరబుడ్డి లేదరె
ఏకదమ్మున పీల్చేస్తాని;

సురా—వీడి సీసా యెత్తు చూదాం. (రాముఁడెత్త గజ్జానా
తేనా, పొయ్యి గ్లాసులో, (పోయఁగాఁ ద్రాగి) మి
కాదయచేయలేదేమోయి!

రాము—వస్తోందండి. అక్కా! రావేమే!

ఇందు—(ప్ర)వేశము పెద్ద పల్లెముతో) పంతులుగారు!

సురా—(తినడం మొదలు పెట్టుచు) ఓ! దానికేం. మహ
తుఁడనై నీ బుగ్గలవంక, నీమూతివంక, నీముక్కువంక,
నీసాదాలవంక, రాముఁడువంక, నీవంక, నావంక, సీసా
టితో చూస్తూ, చంక లెగఱవేసుకుంటూ, లొట్టలేను క
కమ్మగా, పుల్లపుల్లగా, మల్లీ యీ పల్లెం మీ
నిస్తానా?

రాము—బావగారూ! ఆపని మాత్రం చేయకండి. ప
తినేస్తే కరువుకాలంలో కొనుక్కోలేము.

సురా—మనోహరీ! నీవు నా ప్రక్కలేనిదే అదియెంత

ప్పటికీ నాకు చప్పఁగానే వుంటుంది నీవుకూడా, నా

ఇందు—వీటికేమి లెండి.

సురా—అంటే?

ఇందు—అంటే మఱేమీలేదు. బ్రాందినీళ్ళు ముడునువ
మహారాజు నడిగినా యిస్తారు గదా. దీనికేమిగా

కున్న వ్యవహారం-

సురా—ఏ వ్యవహారము?

ఇందు—మరిచిపోయారు. ఇదిగో యిదే యిందులోని మహత్తు. నా నావ్ర) సంగములలోనికి దింపి అసలు వ్యవహారమును సాడుచేస్తుంది భూమి నాపేర.

సురా—ఓ! యిదా. అన్నమాటకు వెనక్కు తీస్తాననుకున్నావా? నీవు గీసినగీత చాటితే నీయెడమ కాలిచెప్పు నామెడలోకట్టు సరేనా?

ఇందు—ఈలాంటి మాటలు సాధారణముగా మనలాంటివాళ్ల మీ లాంటి సమయాల్లో అంటూవుండేవే లెండి. కొత్తవిగావు.

సురా—ఇప్పుడు నేను తాగి మాట్లాడుచున్నాననేనా! నావి తాగు మోతుమాటలు చేశావుగా! చెప్పు చెప్పు. ఇదుగో; ఈసురానం దుడు, ఈ నీవీ)యుడు, ఈ నీ మోహనాకారుడు. ఈ నీమనోహ రుడు, యింకా చెప్పనా? సుందరీ! తూలుగా మాట్లాడుతూ వున్నా నా? చూచుకో. ఈనీ సేవకుడునీయాజ్ఞలను, నీ మనవులను నీవీవ్న పములను, నీ మాటలను, నీ యాటలను, నీపాటలను, యీ బామ్మలు, మంచాలు, వరువులు, కిటికీలు, యీ గోడలు, బావరా ముడు యిదంతా యెందుకు? యీ సీసా సాక్షిగా, యీ కూరప ల్లేంసాక్షిగా, నాగాయత్రీతోడుగా, మీ యమ్మతోడుగా, శిరసా వహించి అనందపూర్వకముగా, ఆహ్లాదపూర్వకముగా, మనస్సుర్పి గా. నీపాదాలసాక్షిగా (అని సాదములు పట్టుకొనబోయికిందపడి లేచి) ఊ! కాస్త పట్టుకుండి.

గాము—(నవ్వుచు జవ్వుట్లుకొట్టి) బావగారు పరమానందభరితులై శినాలాడుచు నాడవాళ్ల కాళ్ళమీదఁ బడుచున్నారు. వరేవా! మీరేమి మగవాళ్ళుండీ?

సురా—నేనురా వెధవా! ఆడస్త్రీల కాళ్ళపట్టుకునే వాణ్నిగాను. నా పేమంపురాసి యని నానుగుణాలవాల యని నావరహాల

ఇందు—మఱచిపోయారు. ఇదిగో యిదే యిందులోని మహత్తు. నా నావ్రసంగములలోనికి దింపి అసలు వ్యవహారమును పాడుచేస్తుంది భూమి నాపేర.

సురా—ఓ! యిదా. అన్నమాటకు వెనక్కు తీస్తాననుకున్నావా? నీవు గీసినగీత దాటితే నీయెడమ కాలిచెప్పు నామెడలోకట్టు. సరేనా?

ఇందు—ఈలాంటి మాటలు సాధారణముగా మనలాంటివాళ్ల మీ లాంటి సమయాల్లో అంటూవుండేవే లెండి. కొత్తవిగావు.

సురా—ఇప్పుడు నేను తాగి మాట్లాడుచున్నాననేనా! నావి తాగు మోతుమాటలు చేశావుగా! చెప్పు చెప్పు. ఇదుగో; ఈసురానం దుడు, ఈ నీప్రియుడు, ఈ నీ మోహనాకారుడు. ఈ నీమనోహ రుడు, యింకా చెప్పనా? సుందరీ! తూలుగా మాట్లాడుతూ వున్నా నా? చూచుకో. ఈనీ సేవకుడునీయాజ్ఞలను, నీ మనవులను నీవీన్న పములను, నీ మాటలను, నీ యాటలను, నీపాటలను, యీ బామ్మలు, మంచాలు, పరుపులు, కిటికీలు, యీ గోడలు, బావరా ముడు యిదంతా యెందుకు? యీ సీసా సాక్షిగా, యీ కూరప ల్పెంసాక్షిగా, నాగాయత్రితోడుగా, మీ యమ్మతోడుగా, శిరసా వహించి ఆనందపూర్వకముగా, ఆహ్లాదపూర్వకముగా, మనస్సుర్తి గా. నీపాదాలసాక్షిగా (అని సాదములు పట్టుకొనబోయికిందపడి లేచి) ఊ! కాస్త పట్టుకుంది.

గాము—(నవ్వుచు జవ్వుట్లుకొట్టి) బావగారు పరమానందభరితులై శివాలాడుచు నాడవాళ్ల కాళ్ళమీదఁ బడుచున్నారు. వరేవా! మీరేమి మగవాళ్ళుండీ?

సురా—నేనురా పెద్దవా! ఆడస్త్రీల కాళ్ళపట్టుకునే వాణ్నిగాను. నా ప్రేమంపురాసి యని. నాసుగుణాలవాల యని. నావరహాల

కుప్పని- నాకనకంపు విగ్రహంబని- నామనోహరిణి యని-నా
 బహిఃస్యాణమని అనుకొని అట్లాచేశాఁగాని నరమానవజన్మఁ
 బడసి మగపురుష వీరపరాక్రమ సాహసైర్దైర్య స్థైర్యశౌర్యము
 లుగలకేసరి సింహమునని పేరు పొందిన నేనేమిటి! అంత అపా
 చ్యపు కనిచేయడమేమిటి. సుందరీ! తరువాత? ఆ. జ్ఞప్తివచ్చింది.
 పొలం నీపేరవుంచితే బాగావుంటుందన్నావు. ఓన్. యింతేగదా ?
 నీవే నేను! నేనే నీవు. వాయిల్లు నీది, పొలం నీది, నాభార్యనీదా
 యింకా యింకా అంతా నీవూ నేను.

ఇందు—పంతులు గారి ధోరణి బహుగక్తిలోనికి దిగుతూవుంది.

సురా—నిజమేనా?

రాము—మొత్తం మీద బావగారికి రెండు డ్రాింలు యెక్కువే అయి
 నట్లుగా వుంది.

సురా—నిజమేరా! వాసనబాగా దంచుతోందంటావా యేమిటి?

రాము—కభుర్ల సందడిని కూరంతా వుఫ్ అని వూదేశారే?

సురా—పోరా! నీతో నాకేమిటి. సుందరీ! మంచి తాంబూలం వట్టు
 కురా? కాస్త స్ప్రీడ్ తగ్గిద్దాం.

ఇందు—తాంబూలం తయారుచేసి యెంత సేవయింది (అని యిచ్చి)
 ఎప్పుడూ మీ యానందం, మీ షోకు, మీ స్నేహితులు, మీభాగ
 వతాలు యింతేనా?

సురా—ఉండు. రాముడూ! సిల్కు కండువా, కోటు, గడియారం
 అన్ని నీవే లాక్కుంటే యిప్పుడు యింటికి వెళ్ళాలంటే.

ఇందు—అదే నేను చెప్పవచ్చేది కూడాను. ఎప్పుడూ యింటికి వెళ్ల
 వలెననే చూపా? ఇక్కడుందా మని లేదా? నా అందచందములు
 మీకళ్లకు నచ్చలేదా? నాసరసములు మీకు రుచించలేదా?
 నా వాక్యములు మీచెవులకు కఠోరములుగా వున్నవా?

సురా—నీతోడు. నీనోటివెంట నీవటు లనగూడదు. నేవినగూడదు. నామీదవొట్టు. నుందరీ ! నీవెట్లావున్నాసరే. ఈసింగారములన్నీ తీసివేస్తే మాత్రం నీ యందానికి లోటువస్తుందా ? నీవు మూతి ముడుచుకొని కూర్చుంటేమాత్రం సరసానికి లోపమువస్తుందా ? నీవు బూతులు తిట్టితేమాత్రం నాచెవులకు విపరీతంగా వినబడు తవా ? ఎందు కిదంతయును ఆగు ఆగు,

ఇందు—ఇంత వాసనతో—ఈ వేషముతో—ఈవాస్తోరణితో— ఈడ్యాయాలనడకలతో... యీవీంత చూపులతో... ఈవికరీతచర్యలతో—యింటికి వెళ్లుదమనే మీయభిప్రాయమా ?

సురా—ఆ. అంతేనా ! పందెం వేస్తారా ? ఒక్కడనే పోనా (అని లేచి తూలి క్రిందబడి మరల లేచి) బానా ! రామన్న ! నవ్వుకురా ? కాలుతూలింది. కాదు. జారింది.

రాము—నవ్వునులెండి. మీరు పడడం నేను నవ్వుడమునా? మనలో మనమే నవ్వుకుంటే యెట్లా ! అదంతా అట్లా వెట్టండి. మీకన్న తక్కువ తాగిన లంజాకొడు కెవడు చెప్పండి.

సురా—నుందరీ ! వీడితో నేమిగాని యేదీ వాక ముద్దు పెట్టూ మజాగాను.

ఇందు—ఒకటిగాదు నూరుపెట్టెదను. ముందు మనకుని గానీయండి. ఆలస్యం అమృతం విషమన్నారు.

సురా—ఓ ! లెక్కలేకుండా ! తెప్పించు స్టాంపు. వాకేమి సుఖము మనుకున్నావా ? నన్నుగాక నీవు తింటావా ?

ఇందు—మాజాతినిబట్టి లోకమంతా విపరీతముగా మాట్లాడుతారు. గానీయండి. నాసంగతి మీరు యిన్నాళ్ళనుంచి చూస్తువున్నారు. గందా ! ఎప్పుడైతే ! ఏవస్తువుచేసుకున్నా ! ఏచిత్రించేసినా ? మీరులేనిదే మీరు రానిదే నేనుక్కడాన సనుభవించావా ?

మీ బాగుకోసం చెప్పితినిగాని నావొళ్ళో యేమీ పడనునుండి?
మీయిష్టం.

సురా—అబ్బా ! అదంతా ఎవకు ! కాగితం తెప్పించమంటినిగా?
ఇందు—తెప్పించితిని. వ్రాయించి యుంచితిని. మీదస్కతు మాత్రం
కావలసియున్నది. ఇక్కడనేయున్నది గూడాను. పట్టుకొని పస్తాను.
సురా—పట్టుకురా ! పెట్టుతాను.

(ఇందువదన వెళ్ళును)

రాము—బాదగారూ ! అడుగుబాడుగూ యేమైనానుందేమో వెతుక్కురానా ?

సురా—ఊ ! పో.

రాము—(వెళ్ళును)

సురా—ఇది యానందమే. స్వర్గలోక సౌఖ్యానందము. దీనిని మించిన
యానందములేదు. నేనెక్కడున్నానిప్పుడు. ఎక్కడున్నానో ! నా
మేడలో-దీనిని నిషేధించామన్నారు. వీరు మాకేమి దొరలా !
లార్డో ! గవర్నమెంటో ? అందఱికినెల్లయులపుతుందో కాదో అని
నిషేధించారు. అర్భకులు వాసనపట్టలేక నిషేధించారు. దీనిపేర
ఆస్తివుంచితే నాకు చిప్పకత్తా యిస్తుందట. వీధిలోకి యీడు
స్తుందట. ఈడ్చేదయితే యీసాటికేయీప్పును. వీడి తాతముల్లె
అంతా పోయినట్లుగా తాగఁబోకు గుండెలుమాడుతాయి అం
టాడు. (కృష్ణునిపటముఁ దీసి) ఓహో ! ఏమివిగ్రహమండి !
బాలగోపాలకృష్ణుఁడు. నవనీతచోరుఁడు. గోపికావస్తాపహారి—
కోకలన్నీ యెత్తుకపోయి చెట్టుమీఁదఁబూర్చుంటే ఎట్లావున్నాడో
నేనుగూడా అట్లాచేస్తే ఆడవాళ్లంతా యేమంటారో ? కృష్ణుఁడం
టారా ! బేవుఁడంటారా ! అనరు. దొంగదొంగ అని వీవు పగిలే
వఱకు దంచుతారు. తాగిననీళ్లు కళ్ళేదాకా తంతారు. ఎముకలు

వేరుతారు. చూడగలస్తారు. కృష్ణా ! నీపుత్రమేమిరా! నీవంటివా
 యేనిదిమిదిమిదిభార్యలేమి? నేను మగవాణ్ణిగాదూ? నీకు పదహారువేల నూలు
 అంతా కళ్ళల్లో నిప్పులుగొట్టుకోవడమేమి? నీవుచేవుడవా? నేను
 దయ్యాన్నా! నిన్నుగన్నట్లు మాయమృగన్నుకనలేదూ? నీవుచేవు
 డవేగాని దొంగలంజకొడుకవు. నీగుణాలన్ని మంచివేకాని ఆరెండు
 చెడిపోయినాయి. (కిందబడవేయఁగా బటము బద్దలగును)
 పగిలిందీ? పెధవపటము. ఇటువంటివనేకవందలొస్తాయి. డబ్బును
 మనముసంపాదించామా మన్నిడబ్బుసంపాదించిందా? పెధవడబ్బు
 తాగాను. నాసొమ్మునేనుతాగుతాను. నాతండ్రియిచ్చాను. చచ్చా
 డు. మా అమ్మకు నాపొడకోవము. దాని అండజూచుకొని నా
 పెళ్ళాంకూడా నన్నేమో అనాలని మిరిమిరి చూస్తుంది. అనడ
 మేవా? నోరు తెరిస్తే పక్కటెముకలు విరగవూ? నుంచోఅంటే
 నుంచోవాలి. కూర్చోఅంటే కూర్చోవాలి. అంతే మన సంగతి.
 వ్యవహారాలెల్లావున్నా అనుకొన్నట్లుగా జరిగితీరవలసిందే గాని
 యెదురుపచ్చిందేంపంతులు లేడాఖా. ఊ. నాసంగ తెలుగునివారె
 వ్వరు.? (నీసాచేతఁబుచ్చుకొని) బాగింది. చక్కని బాగింది. నిర్మల
 మైన బాగింది. నాప్రాణతుల్యమైన బాగిందీ. అమ్మా! నాజన్మలో
 నేను బ్రతికి వుండఁగా విడవడమేనా? హూ. చస్తే. ఓ ప్రియ
 మైన బాగిందీసీసాగారూ! సలాం. నీప్రభుత్వమాచంద్రార్క
 ముగా నిలుచుఁగాక. అందాకనాసేవ నీకు లభించు గాక పెద్ద
 ఆచారంపెట్టుకొని బైటున్నదని లక్ష్మీదేవిని అవతలికి గొట్టితే
 యెంత దశపట్టిందో నిన్ను నిషేధించామనేవారికందటికీ అంత
 దశపట్టు గాక. సురానందులవారి శాపము వేదములోనిముక్క
 మాదేశకంలో వున్న సముద్రాలు, ఏర్లు, చెర్వులు, కాలువలన్నీ
 కూడా బాగిందిమాయం చేయాలని వుంది. తలుచుకుంటే యెంత

సేపు. అమెరికాదేశంలో కార్మిజదొంగారు అనలేదా ! ఎప్పుటి
 కైనా కోటికొన్ని అయితే పుస్తకభాండాగారాలతో దేశ
 మంతా నింపాలని ! ఏమో ! అంతవాణ్ణి కాగూడదూ ? అప్పుడు
 యీమధ్య పాపనని పేదకులంతా యేమవుతారో ! ఇప్పుటి కీదేశం
 లో మా పార్టీ ఎక్కువ. కాదనేవారి పార్టీ తక్కువ. అసలు వారు
 మావారు. చుట్టుపట్ల యెవ్వరూ లేరుగదా ? నాబోగలదాని
 యింట్లో నేను నూతనుకొంటాను. వద్దని బోధచేసేవారు
 లెక్కరు కొట్టేవారు బయల్దేగారా ! మాజిట్లు చువప్పగింతపెడి
 తే నాసామిరంగా అని బుర్రలు రానుకీతకావలు పాడించరా ?
 (అటునిటుచూచి) అనుగో వస్తోంది. ఈ అద్దపు నెంకులూ చూ
 చిందా తిట్టుతుంది (అని తొందరగా నెత్తుచుండఁ బెంకు గుచ్చు
 కొని నెత్తుడు వచ్చును) అబ్బా ! గుచ్చుకుందే ? నెత్తురు. (చేయి
 నెత్తుకొని) పోయింది. పోయింది. ఎంత చెబితగిలినా కనబడ
 నీయదు గదా (శ్లో) డోకువస్తూవున్నట్లుండే. (అపుకొనును)
 అగను. ఆగేటట్టుగా లేను. వ్యవ్యహారముచూస్తే కుర్చీమీద వడు
 కుంటా (అట్లుచేయును.)

ఇందు—(ప్రవేశించి) కంతులుగారూ ! కంతులుగారూ ! నిద్రేనా ?
 దొంగనిద్ర !

సురా—కనుక్కున్నావే టక్కరిముండా !

ఇందు—కనుక్కున్నాగానీ యిండి ఈయల్ల చేయి టండి ! బాగానే

వుంది.

సురా—సురానందులవారి కడుమాట రానియఁగూడదు. వేయన్నగా
 రంతటివారు. చిత్తుగా పూర్తిగా కడుపునిండా తాగవచ్చునన్నారు.
 అప్పుడుగాని ఆపందం కుదరదన్నారు. అప్పుడుగాని దేవుడు
 కనుపించడన్నాడు. (చేతులుచూచి) ఎవరునీరు ! ఇందువదనేనా ?
 నామనోహరియేనా ? నాభామాశిరోరత్నమేనా ? నాబంగారు

బొమ్మయేనా? నాచిలుకల కొలికియేనా? దొంగముండా! చెల్లిం
చుకో నీముద్దు! చెల్లియచు నాముద్దు.

ఇందు—ముద్దెంత సేపులెండి! కాగితముతెచ్చి యుంచితిని.

సురా—తే !

ఇందు—(యిచ్చును)

సురా—(సంతకంపెట్టును) తీసుకో. పెద్దపది యంతమాత్రం దానికి
పెద్ద బ్రహ్మాండమా? నాలుకొకటే నుమా! పుట్టిందెక్కడనో
తెలుసునా?

ఇందు—మీకు నిద్ర వచ్చుచున్నట్లున్నదే.

సురా—అవును పక్కేది.

ఇందు—పక్కలు తక్కువగునా! మెల్లగా గదిలోనికివెళ్ళి వరుండండి.
నేనూ యిప్పుడే వత్తును.

సురా—అందరగా రా! వందిరి వంచముమీద వరుండెదను. నీవు
వచ్చువఱకు నిద్రపోను. (అని నెమ్మదిగా వెళ్ళును)

ఇందు—అమ్మయ్యా! కావలసిన వని పూర్తి అయినది. ఇంక నీకేదై
శ్చరుడెట్లు పోయిననాకేమి? ఈరెండంత? ఎన్నవవాడు?

సీ. పిసినిగొట్టయిన యా ♦ వీరయ్యకెట్టి యా
స్తినిగుంజ జోలె నం ♦ దించినాను

డాబులూరకవాగి ♦ డబ్బీయనేప్పు! నా
గురునాథుఁ జప్పగా ♦ గొరిగినాను !

భోగంబులొలికించి ♦ జోగినిగాజేసి !

సార్థసారధినిట్టె ♦ పంపినాను,

పాల్నాపురలోని లో ♦ భత్వంబుమఱిపించి

శేషయ్యను భిక్షుఁ ♦ జేసినాను

గీ. వాడువీరసనేలే నె ♦ వ్వారు వాడు

చేతిలోదాటిపోయిరి ♦ నారెరంబు

గానిదొకటున్న బేయందుఁ ♦ గాదె మూడు

వరమంతయు ననుగౌర ♦ వముగఁజూచు.

వెలయాలి తెలివి తేటలలోని ముఖ్యములగు ఘట్టములందుఁ -
జక్కఁగా దరిబీడుతైన నేనిమాత్రపు స్వల్పపుపనికి జంకుదునా ? తల్లి
తరంబులదాక నుఖముగాఁ గాల్చివై గాలువేసికొని యనుభవించదగి
న యాస్తిని సంపాదించితిగదా? కాని తమ్ముడు త్రాగుబోతులల్లి న
ల్లమందుది. ఇదిగాక నన్నుఁగూడ నీముండాకొడుకు మూతిముంచినాఁడు
సంపాదించుటకేమి. వేలు, లక్షలు, కోట్లు, గడించుటలో మావాండ్లు.
ప్రజ్ఞావంతులే. కాని యేమిప్రయోజనము మాముండలు !

గీ. చల్లఁగా నెవరికేని నా ♦ షక్కుపడి ధ

నంబునర్వంబు వాడి మొ ♦ గంబునందు.

బెట్టియవ్వల జోలతో ♦ బిచ్చమునకు

వెదుకుదురు సిగ్గుబిడియముల్ ♦ విడిచిపెట్టి,

ఇక ముసలిముండలసంగతిఁ జాతమా !

గీ. కల్లుత్రాగుటకనికొంత ♦ నల్లమందు

కనుచుఁగొంతఁ బుగాకున ♦ కనుచుఁగొంత

ననుదినంబును వ్యయముఁ జే ♦ యంగ మొదలు

పెట్టి సర్వంబునకుఁ జేటఁ ♦ గొట్టుచుందు

ఒకవేళ వీరులోభులై కొద్దియో గొప్పయో బాచుకొన్నచు

మగముండాకొడుకు లూరకుందురా?

గీ. త్రాగుబోతులరై సమ ♦స్తమును గొల్లఁ

గొట్టి కర్కలజేగొని ♦ కొట్టితిట్టి

బయట రాడిలతోఁజేరి ♦ వాడులాడి

చేరుచుందురు రచ్చల ♦ సిగ్గువిడిచి.

గీ. జూదములనాడి మితిలేని ♦ పోకులందు

బుద్ధిఁ జొరనిచ్చి రోడ్లపైఁ ♦ బారలి పారలి

పౌరుషజ్ఞాన కీర్తుల ♦ వదలివెట్టి
తిరుగుచుందురు దేశ ద్వి ♦ మృదులరీతి.

.రాము—(ప్రవేశించి) అక్కా! బావగారు ప్రక్కనిండా కక్కారే!
ఇందు—వాడి దుంప తెగ. అనుకొన్నంతా చేశాడు. రాముడూ!

అకరువు కింద పడేసి కాస్త మన్ను పోయలేక పోయావా?

.రాము—నీతో చెబుదామనివచ్చా! వెళ్ళుచున్నాను లే. నీవుగూడారా?

ఇందు—వస్తూవున్నా పద.

.రాము—ఓరిబ్రహ్మదేవుడా! మాగతియింతేనా?

సీ, మూటలు మోయింప ♦ చీటుల సందింప

వృత్తి మీకంచుగ ♦ వ్పించినావు

సీస లఙ్కేర్పి యీ ♦ చెనటులఁ దృప్తిఁజెం

దించుటే గతిగఁ జే ♦ యించినావు

నీచంబయి యట్టి ♦ యాచనా వృత్తియే.

దిక్కు మీకంచు వి ♦ ధించినావు

పలుకు రేలును యిట్టి ♦ భ్రష్టులఁ బిలుచుటే

మీవిధియంచు ని ♦ ర్పించినావు.

గీ. త్రాగి కక్కినవారల ♦ దండమొఱిగి

సేవఁజేయుటయే గతిఁ ♦ జేసినావు

చదువు సంధ్యల బుగ్గిపా ♦ ల్లలిపినావు

పాడయే నీకు యీబుద్ధి ♦ బ్రహ్మదేవ.

(అని నిష్క్రమించును.)

శ్రీ

సు రా నం ద

చతుర్థాంకము.

మూఢ—(ప్రవేశించి స్వగతము) కట్టా! ఎట్టి దేశమున కెట్టిగతిపట్టినది?

శా. కర్మక్షేత్రము భారతోర్వియని బి ♦ ఖ్యాతి గనకభాలి న
ధర్మబుల్ మితిమీటి సంపదల వే ♦ ద ప్రాభవం బందగా
మృత్యుశిఖిర జరిగొందలు సదా ♦ మద్యంబును ద్రావి దు
మృత్యురంభులకాట చావుగలిగెం ♦ గా నీకు దార్ద్రదయా!

బేరా! ఈపాట్లు భరతఖండమునకు రాదగినవేనా?

సీ. సకలవేద పురాణ ♦ శాస్త్రంబులుద్భవం

చిన భూమికా యిట్టి ♦ చట్ట బుట్టె

సీరిసంపదల విల ♦ సిల్లుచు భ్రమ జెందు

భరతోర్వికా! యీ వి ♦ వత్తుకలిగె

వీరికర్మవృత్తి ♦ ర్విపేర జరిగిన

రణభూమి కేన? మా ♦ రకముబుట్టె

ధర్మంబు నాల్గు పా ♦ దములపై నడచెను!

కర్మభూమికె? యిట్టి ♦ కర్మమొనవె ?

కారణమదేలకో యిట్టి ♦ కష్ట దశకు

జిక్కి భారతజనయిత్రీ ♦ సుక్కియుంట

కక్కటా! మద్యపాన దు ♦ ర్వ్యసనమందు

సుతులుమృగుటకాటాలు ♦ చూడగలము,

నురాహనంబు సప్తవ్యసనంబులలో నొక్కటి యనియు, హేందవమతాచార విరుద్ధంబనియు, శృతిస్మృతులును. బుర్రాణేతిహాసంబులు ఘోషించుచున్నవే? ఇట్టిదురాచారంబుల విస్మయి స్వధర్మానుష్ఠానపథులందు జేళాభ్యుదయమునకుఁ బాటుపడుడని దేశభాంధవు లుద్ఘోషించువా రే? ఒక్కరును వారి మూఁదనములను, వారి విజ్ఞాపనలను చెవులఁ జేర్చువారులేరే? వినకున్నవిషకుండురుగాక. పైగా

గీ. తాళ్ళపై రువ్వి, దుడ్డు క ధరిలను దాల్చి
కొట్టఁగా దొమ్మిగావచ్చి ధిటి పురము
వదలి వెళ్ళేడిదాక దు ధర్మర దురంత
కార్యము లొనర్చుచున్నారు ధ కలుషమతులు.

ఈనవనాగరిక తాభ్యాసమునకు లొంగిన కొందఱు యువకులీ
దురభ్యాసమునకు లొంగి

శా. నిద్రాహారములన్ ద్యజించి ధనమెం ధిపాగిణతుల్యంబుగా
భద్రంబొప్పుఁగదాచి పెద్దలిడు న ధర్మస్వంబుక్షీణంతుఁగఁ
తుద్రాపక్రియ మద్యపానమునకుఁ ధోగంబులంచు గృహ
చ్చిద్రాబైనను లెక్కఁ జేయకయె వె చ్చింపంగఁజొచ్చె గటా!

అహ! ఈ నురాహసియము దేశమునంగల ప్రతి పట్టణంబునను బల్లెలందును విరివిగా నల్లుకొని భారతీయులశారవకీర్తుల నాశపఱచుటయే గాక మితిలేని ద్రవ్యంబును గుంజకొనుచున్నయది గదా! దారాసుతాదుల వస్తునాహనంబుల సంగ్రహించుకొని యర్పించుకొనువారు కొందఱు. పవలంతయుఁగూలినాఁలఁ జేసి దారాసుతాదులఁ బస్తుంచి వ్యయపెట్టువారుకొందఱు, పూర్వార్జితములనాశమునర్చి కొంప లార్చు కొనువారు, కొందఱు. అక్కటా! రాను రాను దేశమంత యధోగతిలోనికి వచ్చినది, ఈమత్తువస్తువులు.

గీ కొట్లకొలదిగ ద్రవ్యంబు ♦ గుంజకొనుచు
గట్టదారిద్ర్య మనెను సా ♦ గరమునందు
ముంచుటను దేశమాత కృ ♦ శించి నుతుల
ప్రేమదనముల కెంతయో ♦ వగచుచుండె.

ఈనిర్భాగ్యులు కుత్తుకనిండదాగి నీధులవెంటఁబోవుచుఁ జేయు
వికారపు చేష్టలఁ దిలకించుచున్నప్పుడెల్ల నాహృదయము కట కట
వడక మానదు గదా!

గీ॥ ఒడలిపైబట్ట కిందనే ♦ వడెనొ భుజము
వైననేగలదో! సుంత ♦ యేని తెలియఁ
జాలనంత దుస్థితినుండి ♦ గోలఁ జేసి
కొనుచుఁ దోవల కడ్డుగాఁ ♦ జనుచు నుండు॥

గీ॥ నీతిజాతి వివర్జించి ♦ బూతులాట
మొదలు పెట్టుచుఁ గనఁ బడ్డ ♦ నుదతి నెల్ల
పిచ్చిపర్జనలనుఁ జేసి ♦ విచ్చలవిడి
పరుషముల నాడుచుందురు ♦ చురితులగుచు॥

గీ॥ రోడ్లపై దొర్లువారి న ♦ ధుటకువచ్చి
బొడ్డులందునఁ గల్గు డ ♦ బ్బులను నూడఁ
దీయువారు పరామర్శఁ ♦ జేయువారు
కొండటగుపించుచున్నా ♦ ర లెందుఁగన్న॥

ఇట్టి దానిర్భాగ్యులఁగన్న మాయమ్మ శాశ్వతవిచారసాగరంబు
మునింగియున్నదన్న నాశ్చర్యమేముండును. ఈమధ్య మెంతవ్రభావ
ముచే మా దేశంబునఁ దాండవమాడుచున్నది?

గీ మధ్యమా! నీవులేని జే ♦ యుద్యమంబు
సాగఁ గాఁబోదు నీ దెంత ♦ సాహసంబో?

కదముపెట్టిన నక్షత్రే ♦ ఫలముగాదె
వెలుగుచున్నావు దశదిశా ♦ వలయమందు.

గీ. ఎన్నికొట్లుగడించుచు ♦ నున్నఁగాని
తనివితితను నీకు ము ♦ ద్యంబ! నీది
కడుపో? లేకను జూడంగ ♦ ఖంఠవల్లి
మడుగొ? యేదియందోచద ♦ య్యెడినినాకు.

దుర్మార్గచరిత్రుండగు గిరిమూర్తిగాడి సహవాసంబునుమఱగి
నురానందుడు పూర్తిగాఁ జెడియెను. ఆబాల్యమిత్తుడను, రక్తబం
ధుడనన్న మాటయే మఱచెను. సన్నమఱచిన నేమంతయుపద్రవము
కాని!

గీ. తండ్రియార్జించియిచ్చిన ♦ కొండ్రెల్ల
వ్రాసెయిచ్చె బోగముదాని ♦ వలనుదవీలి
స్నేహితులతోడఁజేరి వె ♦ చ్చించెరొక్క
మంతయును ద్రాగుటకును బే ♦ కాటలకును.

జానకమ్మ దీనాలాపములువిన్న నెవ్వనికంట నీరురాకుండును-
ఆమహాపతివ్రతాశిరోమణినిఁ దిలకించిన నెవ్వనిగుండెలదరకుండును.

సీ. పెండ్లికాలమునందు ♦ బెట్టిన నగలెల్ల
నూడగొట్టుకుపోయి ♦ యూడ్చిపెట్టె

పుట్టింటివారలు ♦ పెట్టిన వానుపో
చయు నెత్తుకొనిపోయి ♦ సానికచ్చె

నల్లపూసలయందు ♦ నకొగల కాసును
వట్టుకుపోయితా ♦ కట్టు బెట్టె

పెట్టెలోనున్నట్టి ♦ వట్టుచీరల నమ్మి
పేకాటలో నోడి ♦ పెట్టినచ్చె

గీ. నన్ని చెప్పిన వినకఁ దా ♦ నెంతజేయఁ
దలఁచెనోయంత జేసి వృ ♦ ధాగఁజెడియె

సర్వవిధములఁ జెటినట్టి † జానకమ్మఁ

గన్న గుండె లవిసిపోవుఁ † గాదె యకట.

(అటు నిటుఁ జూచుచు) అడుగో నురానందుఁడిటే వచ్చుచు
న్నాడు. ఈ దినమునఁ బూర్తిగా మందలించెదఁగాక—
నురా—(ప్రవేశించి) నన్నుజూస్తే అందఱికిఁ ఆగడమే. నాఅస్తి నేను
పాడుచేసుకున్నా వీళ్ళకే. పెళ్ళాం నగలమ్ముకున్నా వీళ్ళకే, భోగం
దానికి మాన్యాలు వ్రాసియిచ్చినా వీళ్ళకే. వీళ్ళ సొమ్మేమైనా
పోయిందా? అయిపోయింది. బ్రాంది తాగే రోజులు. రెఫ్రైమ్
మెంటురూమా పోకులు. పూర్తయినాయి. సారానీళ్ళలోకివచ్చింది.
వ్యవహారం. రోజుకు రూపాయి దొరకడం గూడా కష్టములో
బడ్డది. ఎంతో నమ్మకంగా అంతా నీచే నీవేనేను నేనే నీవని
చెప్పింది. దాన్నన్న పాప మేముంది. తింటే తీన్నది. వెధవ
మాన్యాలు. గీత బాగుండాలిగాని యెంతలో సంపాదించాలి. చే
రెక్కడకుఁ జోయింది. నాలుక పీక్కొని యెంతచచ్చినా నేను
యిచ్చిన అస్తే సంతారా! ఇవ్వాలి. జయటకు గొట్టిందేమో!
తేపు యమధర్మరాజుగారి ముందు అసుభవించాలేమో వచ్చుంది!
ఇస్తి వాయనం. పుచ్చుకుంటి వాయనం. వాళ్లు బాగుపడ్డప్పుడు
చూదాము. నాలుగురూపాయలు తెస్తే కాస్త దయదలచేలా
గుంది. తేపునోములట. ఎక్కడనుండి తేను? కన్నుబాడుచుకున్నా
చిల్లిగవ్వ కనబడదు. అప్పిచ్చేవాళ్ళు లేరు. ఎవరిస్తారు. ఎరిగి
వున్నంతవఱ కీయరు. పై తాకట్టుపెట్టి టోపిదంచుతామంటే
తూర్పుబండి తయారుగా వుంటుంది. అన్నట్లు మఱచిపోయాను.
అంతా పోగా మంగళనూత్రం మిగిలి యున్నది. అది తంపానా?
బ్రతికివుండగానే తెంపనా? ఆమాత్రం తేలేని వెధవకు ముండే
మిటంటారు గండా—చెడి అమ్మినా పదిరూపాయలు వస్తవి.
వెధవసారా పావలా దానిలో మూతి ముంచితే యేమి మజావుం

టుంది? నాలుగుపోయినా ఆరుంటాయి. ఆనందంగా నాలుగు రోజులు వెళ్ళుతుంది. మాధవుడు కొంపతీస్తున్నాడు. కనబడ్డప్పుడల్లా పిలుస్తాడుగాని ఎట్లాగో తప్పకుంటున్నా ! మాట్లాడాలంటాడు. ఏమి వ్యవహారాలున్నాయి. చ కారగుళ్ళకు లంకించుకుందామనేగా వాడి యేడుపు. ఈ దారిని బడి యిట్లాపోతే పత్తా చిక్కదు.

మాధ—సురానందా. సురానందా.

సురా—ఎవర్రావాడు. అవశకునపుపక్షి. వనిమీద పోతూవుంటే పిలుస్తాడు. బుద్ధి లేదు.

మాధ—నేను గాని క్షణము నిలుపుము.

సురా—నిలువరు.

మాధ—ఒక్కటేమాట. రెండు నిమిషములకన్న ఎక్కువ వట్టదు.

సురా—ఎందుకో చెప్పు.

మాధ—నే నెవరో గుఱికొంచితివా?

సురా—మాధవుడవు. వెత్తండి కుమారుడవు. రుక్మిణమ్మకు సుబ్రహ్మణ్య సోమయాజులకు కొడుకువు. నాకన్నవు. నాపెళ్ళానికి బావవు. యిదేనామాట.

మాధ—తొందర లేదు. కొంచెము నిదానముగా మాట్లాడుము.

సురా—ఏడవవోయి. ఏడేమిటో.

మాధ—సీభార్యకు బావగాగినైన యిందుపదనకో.

సురా—అంతా దాన్ని చూచి యేడ్చేవారే. దానిపేరెత్తేవారే.

మాధ—దానిని జూచి యేడ్చుట యెట్లున్నను నిన్నీ విధమున జూచుటకు మాత్రము విచారించుచుంటిని. ఏమందువా?

ఉ. జంకపు చూచువారల క † సహ్యముదోవగ నుంటివంచు లోఁ గొంకపు రాత్రియూ బవలు † గూడను దాగిగుచు నుంటివంచునీ వంకరచేష్టలక శని చి † వాట్లను బెట్టెడువారి చూడవీ వింకను బుద్ధిరాకఁ జరి † యించుటఁజూచిన నేడ్చుకాదోకో.

సురా—ఎవరిసొమ్ము : నానాయన సొమ్ము. నాకు యిచ్చెను. ఖర్చు పెట్టితిని. నాసొమ్ము పోయినందుల కడుగుటకు మీ కేమియాలు సుది?

మాధ—రూ లేమియు లేకున్నను.

గీ. ర క్తబంధువు తనదు స ధర్మసముదరిత
కార్యముల పాలుచేయుటఁ ద గవిన యొదవు
చింతచే యూరకొనలేక ధ నింతబోధఁ
జేసి తామందుచుందురు ధ చిత్తశాంతి.

సురా—చేశావు విసలేదు. నీకు చిత్తశాంతేగా కావల్సింది. పో.

మాధ—నాయనా! తృణీకరింపకు నా మాట వినుము.

గీ. త్రాగుడందు మఱగినవారు ధ జోగులగుచు
సర్వవిధములచేత భృ ధ వ్రతనుఁ గాంచి
యెందుననుఁగాక చెడిన వా ధ రెందరిలను
నల్లలాడుచునున్నారో ధ అరయునుయ్య.

సురా—దానిలో మహత్తుఁ దెలిసికోకుండా వెధవ కభర్లు చెప్పుతా నేమిటిరా?

మాధ—తమ్ముడా! నీకుఁ దెలిసినంతగా నాకుఁ దెలియకున్నను నొకానుభవమును బట్టి, జరుగుచున్న విచిత్రములను బట్టి, చూచుచున్న వివరీతములను బట్టి నా తెలిసినంత వఱకెఱింగినది.

సీ. లక్షలహరియింది ధ చిత్తకునిక జేయు

వార్పగుగతై యీ ధ త్రాగుబుద్ధి
బలమెంతయున్న దు ధ ర్భలుని గావించుచుఁ
దనువు దగ్ధముఁజేయుఁ ధ త్రాగుబుద్ధి
మీసమున్నను గాని ధ రోసంబు హరియించి
తలవంపుఁ దెచ్చునీ ధ ద్రాగుబుద్ధి

కులగౌరవముఁజూల్చి ♦ నలుపురిలోన నిం

దలపాలు గావించు ♦ త్రాగుబుద్ధి

గీ. పూర్వలయశంబుబూదిలో ♦ బూడ్చిపెట్టి

తెలివి తేటల దిగఁద్రావి ♦ దివ్యములగు

యావములనూడ్చి నిత్యంబు ♦ బాపకార్య

ములకు దారిచ్చు నీత్రాగు ♦ బుద్ధి నిజము.

మఱియు:—

గీ. తగనివ్యయముల మచుజాల ♦ దార్చి పెద్ద

• చివ్వలంబెట్టి రచ్చల ♦ జేర్చి రాజ

దండనల పాలుచేయు నీ ♦ త్రాగుబుద్ధి

తగదు తగదయ్య మనకిట్టి ♦ త్రాగుబుద్ధి.

• నీవు వినుగుకొనియెడవని యింతతో విరమించుచుంటినిగాని

లేకున్న నీత్రాగుడువలనగలుగు నరిష్టములనుగూర్చి చెప్పవలయునన్న

దినములుచాల వన్ననతిశయోక్తిగాదునుమా.

సురా—నీవెన్నఁగ్లువనినా నాబుట్టకెక్కదు. నామనమున కేదితోచిన

నదిజరుగవలసిందే.

మాధ—నీమనస్సునకుఁదోచినదే యార్యమతసాంప్రదాయమని విశ్వ

సింతువా ? హితంబుల నాలింపవలదా ? భావిగతి జూచుకొనవ

లదా ? ప్రపంచమువకు వెటువవలదా ? భార్యయవస్థజూడవలదా ?

ఈదుర్వ్యసనమునఁజిక్కి చడిపోయినవారిచరిత్రలవినియైన బుద్ధి

దెచ్చుకొనవలదా ? అయ్యో ! వడసారము ముప్పు దేండ్లు లేవే !

ఇంక నెంతయోకాలము జీవించవలసినవాడవే. ఇంతియగాక

గీ. అగ్గివర్ణంబునందు వే ♦ దాధ్యయనవ

రునకు జన్మించితంచు నీ ♦ మనమునందు

భీతివహింపవలదె యీ ♦ రీతిసీతిఁ

దక్కి చరియింపఁగానాన ? ♦ తమ్ముకుఱ్ఱ,
నీతండ్రి నీకొఱకెంతకష్టపడియెనో యోజింపవలదా ?

గీ. సరిగఁదిన లేదు మంచిన ♦ ప్ర్రమునుగట్టి

యెఱుంగ డావిధిగడియించి ♦ యంతధనము

భూమి, యిచ్చినఫలితమే ? ♦ బుద్ధిమాలి

సర్వస్వంబును నగ్గిపా ♦ ల్పలుపుకొనుట.

సురా—అవును, నాతండ్రి యిచ్చినాడు. చెప్పే మీబోటివాళ్ళంతా
ఆయనకు తద్దినం బెడుతున్నారా ? మీకుఁగూడా పెట్టలేదని
యేడ్చుగామాల్సి.

మాధ—నాహితము నీకు వికటముగాఁ దోచినను, నీవు తలయుఁ
దోకయు లేవి వ్రత్యుత్తరంబుల నెసంగుచున్నను, బంధుగూడ
నగుటచేత, నీహింసస్థినిజూచి జాలఁబొందుచున్నవాడ నగుటచేత
చెప్పక దప్పదు. నీకు వినుగు జనించునని మానుటకు వలను
వడదు. మఱియొక విశేషము.

గీ. పెట్టుపోతల సంగతు ♦ లెట్టులున్న

గౌరవా గౌరవముల భాగమునుబంచు

కొనుటలో మేము నీబంధు ♦ గుల మటందు

లోకమును మూయనెందైన ♦ మూకుడున్నె.

కాన,

గీ. చెడినదేము చెడితివి యింక ♦ జెడకుమయ్య

త్రాగుడు తనంబిఁకనుమాన ♦ దలఁచుమయ్య

బంధుగులయందు గౌరవం ♦ బందుమయ్య

కులము, కీర్తిని నీతిని ♦ నిలుపుమయ్య.

సురా—వదీ ! అవమను, ఏగాడిదె నేను చెడ్డానంటాడో? మళ్ళెలు

విరగదంతాను. ఎక్కడో చాటున గడ్డితిన్నారని యంటే ఎట్లా?
కాదయ్యా! చెడ్డాననుకో కాస్తేపు. చెడ్డచేసుకు మూడు ము
చెలా? పోయిన అస్తి రాదుగదా? పోయినకారవం రాదుగదా?
నాకుభేదు పెట్టుమని నేనుగాని నాపెళ్ళాంగాని నిన్ను యాచించలే
దుగదా? ఇందాక నమ్మకంగావుందిగదా బోగంబి. గుప్పెడు మె
త్తుకులు నామొగాన పారెయ్యదూ! నన్ను గూర్చి నీవేమోతయ్యా
నపడనక్కరలేదు. ప్రొద్దెక్కింది దయచేయండి.

మాధ—అఖండ యశంబార్జించిన వంగడమునకెట్టి కళంకమాపాదం
చుచుంటివిరా!

గీ. సోమయాజులకొడు కతి ♦ శుంతయగుచుఁ
ద్యాగి తిరుగుచునున్నాడు ♦ బోగమింట
నన్నముం దినుచునున్నాడ ♦ టన్నమాకుఁ
గలుగు తలవంపులింతని ♦ కలుకక గలను?

వర్ణభ్రష్టుడనై తిరిగినను పోనీ యానుకొందము. ఇంతయాస్తిని
నమ్మకముగా వ్రాయించుకొన్న యా బోగముది యైన విశ్వాసవంతు
రాలా! ఎంతవెట్టివాడవోయి!

గీ. సర్వమంగళ మొనరించి ♦ సాని నీకుఁ
బోషణ మొనర్చునన్న న ♦ మృతకు శక్య
మగునె? వినికని యెఱుంగుదే ♦ యపనియందు
నట్టివారాకులాన ను ♦ న్నట్టివార్త.

గీ. సొమ్ము గొరిగెడిదాక మీ ♦ సొత్తటంచుఁ
శ్రాణములుమీవె యంచును ♦ బలికి పిదప
శునకమునకన్న హీనంపు ♦ చూపువాచి
వెడలిసడిపింతుగాదె రో ♦ వెలదులకట!

మరా—ఇదాగో! అన్నా! నీమాటలువినలేదని నీకాగ్రహమువలదు.
నాకర్మమెట్లున్న నట్లుజరుగును పోనిమ్ము.

మాధ—సురానందా! నీకుఁగోషమువచ్చిన నే జెప్పజాలనుగాని పాపము మఱదలు జానకమ్మ నీకొఱకెంత విలపించుచున్నదో నీకుఁదెలియునా ?

సురా—నాభార్యసంగతి నాకుఁగాక నీకెక్కువగాఁదెలియునా ?

మాధ—నాకెక్కువగాఁదెలియనిమాట నాస్తవమే గాని భార్యలనునురుపెట్టుట మహాపాతకము. అట్టి యుసురుయొక్క ఫలితమును మనమనుభవించక దప్పదు. ఉదయంబున లేచి యామెముఖాకంఠమును దిలకించినఁ బాపంబులన్నియు బటావంచలగునే ? ఆమెనోట మాటవెలువడిన నమృతంబాలుకుచుండునే ? సురూపసంపదయే. నుగుణాధ్యరాతే. అట్టి సాధ్వీలలామను సర్వవిధముల రొప్పుబెట్టుట మనకు ధర్మముగాదు. నామాటవినుము. చూడు. ఈవిదిత్రకాలమున నట్టికాంతలబ్బుటయే యరిది. అబ్బిన వారిని చక్కగా నేలుకొనక కష్టపరంపరల పాలుజేయుటవలనఁ దరతరంబులదాక నాపాపంబు గట్టిగుడుపునుమా:—

సురా—ఇంతయుపన్యాసాలెందుకయ్యా ? నీకు వాగవలెనన్న చాలాచాకులున్నాయి. చాలామీటింగులున్నాయి. అక్కడకు వెళ్ళి లెక్కెర్చియ్యి. వినను. నాయిష్టము మొట్టో అంటూంటే నీ కీ మొండితనమెందుకంటా !

మాధ—రక్తస్పర్శగలవాడ వింతమింటివిగదా ! ఇక వారువిందురు! ఈపాపకార్యప్రవాహ మిప్పుడాగునదికాదు. దీనికడ్డుకట్టయులేదు!

గీ. ఎన్నఁడో సముద్రుఁడుపొంగి ♦ యింతపాప

మడచకుండంగమానఁడు ♦ హరిహరరాదు

లెప్పుడోబనిబూని హ ♦ రింపకుండ

నుండ రీభారతీయుల ♦ దుండగముల.

సురా—పోనియ్యవయ్యా! అప్పుడు మీరంతామిగులుతాను. మేము పోతాము. అస్వరాజ్యమంతా మీరేలుకోండి నేనుపోతాను.

(నిష్క్రమించును)

మాధ—వీని జాతకప్రభావ మిట్లుండ నెవరేమి చేయగలరు?
శా.మాయాజాలమునందుఁ జిక్కువడి ను ♦ ర్ధార్థక్రియానోలుండై
అయిల్లాలి మొగంబుఁజూడఁడు నతం ♦ బల్లదుచున్నన్ దనే
సాయంబున్ బొనరించఁ బూనఁడిటులన్ ♦ సంసార విచ్ఛిన్నమున్.
జేయన్ జాలిన వీని నేమనుచు ఛీ! ♦ ఛీ యిత దుర్ధార్థమే.

ఏనుఁగు సింహము మున్నగు వన్యమృగంబులు సయితము కడుపార సీరంబులఁగోలి జవసత్వంబులఁ బొందుచుండ మృగజాల మందులేని యీదురాశారము మానవులపాలిట నెట్లు దాపురమై నదో? హైందసాదర్శవిరుద్ధకార్యాచరణమున మగ్నులమై యుండుట భారత మాతృవిలాపమునకుఁ గారణ భూతులమగుటయే గదా? యన్న విచార మొక్కరికేనియు లేకున్నదే! వేదంబు లుద్భవించిన తావు. మహాములజన్మలకు స్థానము, శ్రీరామ కృష్ణులు పుట్టినచోటు. హరి శ్చంద్రాది పుష్కరికలు పాలించిన నేల. రాజనూయాది మహా ధ్వరంబులచే వెలుఁగొందిన భూమి. అభిమన్యాది వీరపుంగవులుతమ రక్తమును నిజదేశరక్షణార్థ మర్పించిన ప్రదేశము. అష్టాదశపురాణము లవతరించిన ధర! ఇందుగల కర్మాధికార మెందునులేదే? అట్టి ఆర్యావర్త మిట్టియగస్త్యభౌతలతో, యిట్టి తుచ్ఛులతో, యిట్టి నిర్భాగ్యులు పెద్దమ్మలతో నిండి భూదేవికి భారమును గలుగఁజేయు చున్నారే! మొగంబులకు గుడ్డలడ్డముగాఁ బెట్టుకొని జంఁదెంబులదాచి తక్కుచుఁ దారుచు నటుల సంఘగొండులఁబడి సారాదుకాణములకు జరువులెత్తు చున్నారే? ఇంత దొంగతనమేల? సిగ్గు బిడియములు విసరించి యీ గుర్వాననలమధ్య, మాముదును మొక్కల కాల్పుల

మధ్య, యాయపవిత్రస్థలముమధ్యజేరి త్రాగి తందనాలాడుచు గుల
గోత్రముల మఱచి యటుల వివిధకులజాల భుజములపై జేతులువైచు
కొని భాగవతము లాడుచున్నారే ! ఆగుక్కెడు నీళ్లు గొంతుకలో
బడిన పిమ్మట దొంగతనముగా దుకాణములలో జొరబడుట లేదై
నది, ఆహాహా ! ఏమి వీరి మాధ్యత ? ఎందఱు కక్కుచుందురో? ఎంద
ఱుచియుచుందురో? ఎందఱాతలంబున బరమానన్యాకరము
లగు వలఁ జేయుచుందురో? తలంచుకొన్న యీ పేదమ్మల కొడప్పు
జలదరించవు కాఁబోలు-ఖండఖండాంతరములనుండి వచ్చి మనలను
జూచి, మనదేశమునుగాంచి, మనచర్యలాలించి-మన విపరీతదశ లవ
లోకించి-మనమాధ్యత విలోకించి-మన తెలివితక్కువలఁ బరికించి
హృదయములు కఱగునట్లు మొత్తుకొనుచున్నారే. అట్లయ్య వారి
రోదన మరణ్యరోదన మొనర్చి-సిగ్గులేక-మానాభి మానములఁ ద్య
జించి-మొండి తనము వహించి-వడద్రాగు చున్నారు. భరతమాత
కాన్న-నవ్వుల చేలు-తలవంపు-కడుహైవ్యత, ఇట్లుచెడత్రాగి, యల్ల
దులకొఱకు. పోరాటములకొఱకు, విలాసముగా-నారి తెలియక వెట్టి
గొల్లవాండ్రరీతి నాటకములఁ జూడవచ్చునారికి. భావగర్భితములై-
రసమిళితములై-గీర్వాణసమాస పూరితములై మొప్పారు నాట
కములా గావలయును ? ఆదినంబులన్నియు మాయమైనవి. దైవమా !
కన్నులఁ దెఱువవా ! ఈదౌర్భాగ్యుల హృదయక్షేత్రంబులఁ బ్రవే
శించవా ? పాకకృత్యంబుల మాన్పించవా ! ఈ యలనాట్లు వలన
నెన్ని సంసారములు కట్టగుడ్డకు తినఁదొడికి మోయు వాచియున్నవో,
ఎంతద్రవ్య మడుగంటి పోవుచున్నదో పఱచించవా ? ఎన్ని ప్రాణ
ములు గుండెలు మాడి వారియింపఁ బడినవో ! యీ విపరీతజీవనము
లవలన నెన్ని ఘోరకృత్యంబులు ప్రబలి, ఎన్ని ప్రాణులు హింసించఁ
బడుచున్నవో తలకించవా ! ఎందఱు ధనికులు బిచ్చగాండ్రై యల్లాడు
చుండిరో చూడఁజా ! ఓ ! పరమేశ్వరా ! చిత్రి విచిత్ర నాటకంబు

లాడించుచు, నీ యెంద్రజాల ప్రభావమును లోకంబునకుఁ జాటుచు
న్నావా ! నాయవా ! భగవానుడా ! నీ వెటుంగనిజేది ! నీకశక్య
మగు కార్యమేది ! ఇది యొక ఫక్కి భాగవతం బాడించుచున్నావు.
కానిమ్ము. ఓ వరాత్పరా !

సీ. ధనమున్న వారి. స్వాం ధములందు సద్గణ

. బీజంబువేసి ము ధ్నించవీవు

చదువుకొనిన వారి ధ్నాదయములను జేరి

సత్క్రియా వరులుగా ధ సలువవీవు

పాడివంటలుగల ధ వారిలో జేరిసి

పై భక్తి జాపుచు ధ బలుగనీవు

వేదోక్తులగు వారి ధ వేద ఘోషలయందు

. స్థిరబుద్ధిలో నుండఁ ధ జేయవీవు

గీ. కరను లాచారములయందు ధ వరులుటందొ

సాధువులఁబట్టి హింసల ధ సలుపుటందొ

కొంపలనుగూల్చి ధనము జే ధ కొనుటయందొ

వాంఛతుల జేతు వీవేసి ధ జాపుకొనందొ.

నీ యాంతరంగికోద్దేశ మేమియో గ్రహింప సశక్యమేగాని,

“ క, ఇందుంగలఁ డంబులేడని

సూదేహము పలకుచక్రి ధ సర్వోపగతుం

డెందెందు వెదక జూచిన

నందందే గలఁడు దాన ధ వాగ్గణి వింటే.

అని పోతనామాత్యుఁడు వ్రాసిపెట్టెనే. నిజముగా నీయందంత

మహాత్మ్యమే యున్న యెడల,

ఉ. నేర మొకింతలేని తరు ధ చీమణియొక్కతె తల్లడిల్లఁదా

తీరమఃప్రోచు నీకిది భ ధ రించుట దుర్భరమాన? దీనము

చాతుర్యము చేరు వను ♦ ధాన్యలి నిల్పడలంతు వేని నీ

కారుణికత్వమిప్పుడిటు ♦ గానగఁ జేయగదయ్య మాధవా.

కొండన్న—(ప్రవేశించి) అయ్యా ! మాదవయ్యగారు, 'జానకమ్మ' రుకుని యేమైందో యిన్నారా మారాజా ?

మాధ—(అతురతతో) ఏమయిందిరా ! అందరగఁ జెప్పు !

మాధ—చురానందయ్యగారి యిల్లు బొర్రయ్య చెట్టిగా రొప్పగించుకొని డాని కొచ్చారండి. అమ్మగారన్నదిగందా ! అయ్యగారొచ్చా. కెల్తానందుండి. అమారాజేమన్నాడో ! ఆకోవటి యిన్కండా యింట్లో దొరమడి సెంబు తెప్పాళా బైట. బారనూకి యింటికి తాళమేసిండండి. అమ్మగారాకిట్లోకూకుంది. యేమైందో. నేనా దారి నెల్తుంటే పిల్చి మాదవయ్యగారితో సెప్పి మెట్టు నాయనా అంటే లగత్తుకొచ్చినా !

మాధ—హరిహరీ ! ఎట్టి సంతారమున కెట్టితిప్పులువచ్చినవి !

గి. తరతరంబులదాకను ♦ దరుగనట్టి !

యాస్తిగల్గిన సంతార ♦ మడఁగి తుదకు,

నిలువ నీడయు లేకుండు ♦ గలిగెవాట్లు !

యింత ఘోరంబులున్న వే ♦ యేడనై.

దైవమా ! ఎంతనిర్దయుడనై పోతివి !

మ. కుడువక గూటికి లేకబోయినను లో ♦ కల్ జూడకుండంగ లో బడియుండంగల కొంపగూడసరిగెన్ ♦ బాకుంబి కేదారి ? యె వ్వఁడు బాలికగనియాదరిం మ వడతిఁ ♦ భారంబుగాఁదోచి య పలకుఁదోసిన నీకు నెక్కడిదయా ♦ ప్రారంభవిస్మయముల్.

ఇంత యుక్తాయుక్త పిచారశూన్యండ్లవగుదువని దలంచకపో మిగదా ! పీడిరుణామయా !

గీ. మగఁడు అరీతివేధించి ♦ మాపుచుండ,
యాస్తి సర్వంబుక్షీణించి ♦ యడలుచుండ
కఠినతనుజూపి నీవును ♦ గాసిబెట్ట
జగతి నేరీతిమనును మా ♦ జానకమ్మ.

స్త్రీ. తనయాస్తిసర్వంబు ♦ వగమెపోయినఁ
గినుకఁబూననియట్టి ♦ యనఘురాలు,
పతియొత్తనీచంపు ♦ గతిఁ జూచిననుగాని

పరిచర్యమానని ♦ భవ్యురాలు
కూడుగుడ్డకునుగా ♦ కుంజెందిననుగాని
యొరులకుఁదెల్పని ♦ యోగ్యురాలు
తనకుఁదెల్పినదెల్ల ♦ తనతోడివారికిఁ

దెల్పినన్నతులందు ♦ దివ్యురాలు
గీ. పదులు తనవారనెడు భేద ♦ మెఱుంగకుండ

సమముగా నాదరించెడి ♦ సదయురాలు !

దిక్కులేమి నల్లాడెడు ♦ ఫక్కిజూచి !

మిన్నకుండదవేమి న్నా ♦ మీ! రమేశ.

కొండప్ప ! ఇంకా జానకమ్మగారచటనే యున్నదా ? ఎవ
రును వచ్చి తోడ్కొని పోలేదా ?

కొండ—అదరించకేమిలెండి. ఈచంగతంతా మీభార్యగా రిందంట.
వచ్చి తీక్కల్లిందండి. చామీ ! అంతా గొడ్డుమోతోళ్ళుంటా
రాండి ? ఇదంతా నండి దాయాదాల్లు చేయించారంటండి. పుకా
రడ్డది వూరంతాను.

మాధ—కొండా ! ఇంత పిచ్చివాడవేమిరా ?

గీ. విక్రమత్యమె యున్న, దా ♦ యాదులందు
ద్వేషభావంబె లేకున్న ♦ దేశమందు

జాతిమతకక్షలేకున్న ♦ క్షణికమందు

రాక యుండునె మనకు ♦ స్వ రాజ్యపదవి.

మఱియు,

గీ. త్రాగుబోతుఁ దనంబు, జూ ♦ దంబుఁ, గూట
సాక్ష్యము, లనూయయును, వ్యభి ♦ చారతనము
చౌర్యము లివన్నియును మానఁ ♦ జాలి కేని
గలుగపిక్కుట్లుభారత ♦ ఖండమునకు.

కొండప్పా ! నాతోఁగూడ రారా !

కొండ—చిత్తము, నడివండి.

మాధ—ఓ వరమాత్ముడా ? నానుడేవా ?

సీ. ధర్మమం దాసక్తి ♦ తగ్గిపోయెను జీవ

హింసయం దాసక్తి ♦ హెచ్చిపోయె

నూన్మతంబు నశించె ♦ శుశ్రుషహెచ్చెరి

మతదూషణంబు సఁ ♦ తతము మీరె

కులగౌరవంబులు ♦ గూలిపోవుచునుండె

గూటసాక్ష్యంబుల ♦ పాటహెచ్చె

యద్యపానోద్యోగ ♦ మహిమ పెంథందుచు

నుండె దోషిశృతో ♦ నిండె జగతి

వావివరునలు నమ్మయ్యె ♦ దేవ! నీవు

పూజలునశించె భరతోర్వి ♦ పూర్వయశము

బూదిపాలయ్యెమాకు దీ ♦ క్షేదియింక

నీవగాక దయామయా! నీరజాక్ష.

దేవా ! నానుడేవా ! దారిద్ర్యవాలావరణమునఁ జిక్క విల

పించు భారతీయుల నుద్ధరింపుము, ఉద్ధరింపుము. ఉద్ధరింపుము.

(అని యిర్వరు నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

సు రా నం ద

పంచమాంకము,

(మాధవరావు గృహమున నేకాంతముగ జానకమ్మ పరీక్షయు.)

జాన—(స్వగతము) అక్కటా ! నామనోహరుఁ డింతటి యవిసీతుఁ

డగునని స్వప్నమున నైన నెఱుంగునుమే ?

సీ. కూడుగుడ్డకు నెట్టి ♦ కొదువలేకుండంగఁ

గలవిన్ని మడిమాన్య ♦ ములని దలంచి

నద్దుణుడుభయ భా ♦ మల నేర్చినాఁడార్జ

నంబున లోటులుం ♦ డవని దలంచి

పిన్న వాటన వీరి ♦ విస్తయపువత్తులు

ముదముగొల్పెడినంచు ♦ నెదదలంచి

చీమచిటుకుమన్నఁ ♦ జేరువగానుండు

నల్లుడంచును హృద ♦ యమునఁ దలంచి

అడిగినట్లుగఁ గట్టుంబు ♦ లమరనిచ్చి

నన్నిడి విహనామొనరించె ♦ నాదుతండ్రి

కాని యిటులొటస్వప్నమం ♦ జేసెదలఁప

రయ్యె వారేమి దైవము ♦ లా ? దలంప.

భగవానుడా ! నీచెయ్యియు లెట్టివో గాని యెంత యాస్తిని

బూడిఁ గల్పించితివి ? ఎన్ని ధాన్యరాసులను హరింపఁ జేసితివి ?

ఎట్టి గృహము నుండి వెడల నడపించితివి ? పూర్వపు స్థితిఁ దలం

చుకొనినపుడెల్ల గర్భనిర్భేదక మగును గాని సామాన్యమా ? అంతటి

సిరిసంపద లడుగంటినను పట్టెడన్నంబునకును కట్టుబట్టలకును గూడ
మోమువాయునంతటి గుర్తకనా నాకు గల్పింతువు ? దయామయా !
గతజలసేతు బంధమునకై వగవనే ? అతిమకుమార జీవితంబును గడు
వనర్థింపనే ? ఆర్యమని సాంప్రదాయ విరుద్ధం బీనుగాసానియమని,
భారతజాతి కశారవమని, అగ్రవర్ణంబునందు డలవంపని, నామనోహ
రుని యంతరాత్మఁ బ్రేవేశించి క్రబోధించి సన్మార్గశీలునిఁ గావించి
యగ్నిసాక్షిగఁ జరిణయందై, న్యకులధర్మంబుల బాటించుచు, బ్రతిసేవ
యేమహా భాగ్యంబని విశ్వసించుచు, వానితోడిదియే లోకంబని
గట్టిగా ముడివైచుకొని జరించునన్ను నాపెనిమిటి యనురాగమునకు
వాని దయకుఁ బాత్రురాలనుగ నొనర్చి యుద్ధరింపు మంటిని. కరుణా
మయా ! ద్రాపదీ మానసంరక్షణాది ఘనకార్యంబులొనర్చినవాడవు.
నీకీ కార్యంబొక లెక్కయా ! నావలన నే యవరాధమును గనిపెట్టి
నన్నీవిధి గాసిపెట్టెదవు చూడు.

ఉ. భాస్యపురానులెల్ల వెల + దారగృహంబునఁ జేర్చునాడు తా

మాన్యము వ్రామునాడువది + మందినిగూర్చుకఁ ద్రాగునాడుఁ కా
తిన్యముఁబూని పాకయి శ + తించిననాడు హృదీశుడన్న నే
నన్యముగాఁ దలంచను గ + దా ! జగదీశ్వర ! నీవెఱుంగవే.

అక్కటా ! జీవితేశ్వరా ! మీకింతటి మాధ్యమేల ? ఇంత
ఘోరకలి యేవర్ణంబునందును లేదే. చేతనింత ద్రవ్యమున్నంత వఱకు
బ్రాంధితాగితిరి. కలిగిన మాన్యంబుల నెల్ల వేశ్యకు ధారపోసితిరి.
అప్పు తెచ్చి వచ్చుకూడన్నటుల ఋణములఁ జేయుచు సారాయము
త్రాగుచుంటిరి. అయ్యో ! చివఱకు మద్యమా ! అహ ! ఏమి విప
రీతము. పోనిండు. ఏ వ్యవహారము లెట్లున్నను యింటికి వచ్చి భోజ
నముఁ జేయుటకైనఁ దీక్షిక యుండదా ! ఓ మనోహరా ! మీ రాక
కొఱకుఁ దపించుచున్న యీ దీనురాలి యెడల మీకింతవఱకు యీ
షణ్మాత్రమేనియు జాలి జనింపకుండుట నా స్థావరవిపాకఫలంబుగాక
వేతేమందును.

ఓ ప్రాణపత్ని ఎందుంటిరోగదా? కడుపువ కింత యన్న
మైనదినుచుండిరో లేదో గదా? పరుండుటకైన నావేశ్యగృహం
బునఁ దావొసఁగుచున్నదో లేదో గదా! వట్టిమాట. చేర్చదు.
చేర్చదు.

గీ. మేడలోఁ దూగుటుయ్యల ♦ మీదఁ జేరి
హాయిగా నిద్రపోయెడు ♦ ప్రాప్తి కలుగఁ
గానులేనట్టి నాపతి ♦ గతికి జాలిఁ
జెందివిశ్వాసమున నింటఁ ♦ జేర్చునొక్కొ.

గీ. " తెమ్ము తెమ్మున్న రీతినిఁ ♦ దెచ్చియిచ్చి
సర్వమును గూర్చి నేని వి ♦ శ్వాసమింత
యేని లేకుండ గౌరవ ♦ హీనుని బలెఁ
జూచె నాకాంత యిదియేమి ♦ చోద్యముగద.

అని వారము దినముల క్రిందట వాక్కుచ్చిన ప్రాణేశ్వరుఁ
డాగుమ్మ మింకఁ ద్రొక్కునా? బొర్రయ్యశెట్టి యింతటి పనికి దొర
కొనెనని పాపమాయనకుఁ దెలిసినో లేదో! తెలిసియిత్రమేమి
చేయఁగలరు? పాపము మాపాలిండు భగవంతుని వలె మాధవరావు
గారిత సాయమొనర్చుకున్న గతియేమైయుండునో! ఓతల్లీ! భార
తాంబా! ఒక్కసంసారం బిటులచిద్రంబయినందులకే వేయిగతిఁ
గానక యిట్లల్లాడు చుంటిమి. క్లోట్లకొలదిగఁ బుత్తులఁ గనిన నీవు
యిట్టిహాధ్యులఁ గనినందుల కెంత సంతాప పడుచుంటివో! ఏమని
బొగలుచుంటివో! ఏవిధంబుగ గుండె రాయి చేసికొంటివో గదా?
అమ్మా.

ఉ, రాళ్ళను టువ్వఁబూనుట చు ♦ రంతరులై మితిమీరి త్రాగి అం
గళ్ళను గొల్లగొట్టుట వి ♦ కా వికనవ్వుట దొడ్లదోపుగా
బళ్ళను నడ్డగించుట స్వ ♦ భావము లొసఁబుఁ జేయుత్రాగుటం
గళ్ళ వినాశ మిన్నఁడు జ ♦ గత్తులింగల్లునా భారతాంబరో.

ఏది యెటుల నూడ్చి పెట్టుకొనిపోయినను యిప్పుడేని నీనీచవృత్తిని విసర్జించుదమన్న యాలోచనము లేక పోవుట నా పొరబడుముగాక మతేనుగును. అహ! ఈ నా శరీరమును జూచుకొని యేమని విలపింతును,

సీ. అదిలేదు యిదిలేద † టంచుఁ దెల్పుఁగఁబోవ

మూలరోకలిఁ దెచ్చి † మోనుమండు

వస్త్రహీనఁగనుండి † వసనముల్ దెమ్మన్నఁ

బేసచువ్వలొ వీవు † బెట్లఁగొట్టు

సంసారమండు ల † క్ష్యముఁ జూపుమనివేసఁ

జీవురుకట్టతోఁ † జెండుచుండు

మాయత్రాగుడచేసి † మానుడియని దెల్పు

బండబూతులఁదిట్టు † చుండునకట

గీ. అగ్రవంశాన జన్మంబు † నంది యిట్టి

హేయవృత్తికి దార్కొని † యిన్ని గతులఁ

జెట్టలనుబెట్టుచున్న దు † శ్శీలుఁడైన

వతిగతినిగూర్చి యెంతగా † వగచుదాన.

మాధ—(వ్ర)వేళించి) అమ్మా! జానకమ్మా! ఇక్కడ నుంటిగ

నేమిచేయుచుంటి వమ్మా!

జాన—(కన్నులఁ దుడుచుకొని) అమ్మా! ఊరక నే గూర్చుంటిని.

మాధ—విచారవదు చున్నట్టులున్నావే?

జాన—విచార మెందులకు?

మాధ—జానకమ్మా! నీ విచారమే నెఱుంగనిది గాదమ్మా! అయ్య

నను మనమేమి చేయఁగలము? చెప్పవలసి నంత చెప్పి చూచి

తిని, వినఁడయ్యె. మీఁదు మిక్కిలి క్రొత్త ముప్పొక్కటి దెచ్చి

నెత్తిని బెట్టుకొనియె.

జాన—అయ్యా! ఏమది.

నూధ—(తనలో) ఈవార్తవిన్న మఱింత విచారపడునేమో! అట్లను
కొని యూరడిల్లు పెట్టు? (ప్రకాశముగా) తల్లీ! జానకమ్మా!
బొర్రోయ్య శెట్టి యిల్లువప్పగింత పెట్టుకొని కాపురమున్న వార్త
నెఱుంగడు కాబోలు. నీవాయితనే గలవనియు నిద్రించుచుంటి
వేమో యనియు గడియకన్నంబువైచి లోనికిఁ బ్రవేశించి
యాతని భార్య మెడలోని యాభరణముల లాగుచుండ నామె
మేల్కొంచి కేకలు వేయునరికిఁ బెనిమిటి లేచి పట్టుకొని రక్షక
భటుల వశ మొనర్చినట్లు.

జాన—(గుండెలు బాదుకొని యేడ్చుచు) ఆహా! మనోహరా! చివటకు
మీకీ దుర్బుద్ధిగూడ బుట్టినదా?

గీ. కుడువఁగూటికిఁ గట్టంగ ♦ గుడ్డకును బ

రుంట మంచంబునకు నిలు ♦ చుంటకీల్లు

లేకపోయినఁగాని యీ ♦ లీల దొంగ

తనమునకుఁబాల్పడుట మీకు ♦ ధర్మమగునె.

అయ్యో, ఇంతదనుకనిట్టి యకార్యంబునెఱుంగరే. మీరు
హస్తంబులకు సగళెఱులఁ దగిలించుకొనియారీతి బంధనాలయంబున
బరగుచుండ నేరీతిఁజూడఁగల్గుదుము? హా! ప్రాణపతీ! చివర కీతల
వంపుకార్యముఁగూడఁ జేసితిరే! నాకడ కేవచ్చియడిగినఁ బసువుకొమ్ము
గట్టుకొనియైన నీమంగళసూత్రంబిచ్చియుందునే? ఇప్పుడిం కేదిగతి.

నూధ...అమ్మా! విచార పడకుము. జానకమ్మా! నీపెనిమిటికేవచ్చిన
భయములేదు. నీభర్తనుగూర్చినవిచారము నాకుమాత్రములేదా?
కర్మానుభవము నెవ్వరుతప్పించఁగలరు?

జాన—అప్త బంధువులైన మీకుఁగూడ విచారముండుట స్వాభావిక
మేగదా కాదనియనఁగలనా? కాని!

ను. నుతులున్నారని సంతసించవలెనో ♦ శోకింపకుండంగ నా
 కతిసాన్నిధ్యమునందునుంటి నిక లో ♦ కంజేమి లేదంచు సంత
 తమాహ్లాదముఁజెందుచుండవలెనో ♦ దైవంబుమన్నించి నా
 స్థితిపీడించి సహాయుడయ్యెనని నా ♦ చిత్తానరంజనమో.

ఏవిధి ధైర్యంబుగ నుండగల్గుదును. దేవా! ఈస్థితియందు
 ఆపదుద్ధారకులై ప్రాణసంరక్షణమొనర్చుచుండిరిగాదాయని యీమా
 త్రముగనైన జీవచ్ఛవంబనైయుంటిని. లేకున్న యీవర కే యేనూ
 యియో గోయియో చూచుకొనియుందునుగదా!

ఉ. వావికిబాపలయ్యు నిట ♦ వచ్చినదాదిగఁ బితృతుల్యులై
 దేవ! భవత్కృపారసము ♦ దివ్యమర్త్యగవఃజేసి లోటుపా.
 క్షేవియుగల్గుకుండ భరి ♦ యించిన మీనుగుణపుకృత్తి కే
 నేవిధినాత్మయందు స్మరి ♦ యింతును ఆవారిసాక్షియయ్యెడుక.

అట్టి యాదరణమే నాయందివ్వుడు గూడనుంచి, సిగ్గుపడచి,
 మీ నేత్రములయెదుట నీ విధి కన్నీరు మున్నీరుగా విలపించుచున్న
 నాదీనగతిని యోజించి యొక్కవరి నాభర్తను కన్నులకుఁ గాన్పించి
 వఁజేయుఁడు, మీపాదంబుల ముట్టి వేడుచుంటిని యనుకొని యాద
 రింపుఁడు. మీరును జూచుచునే యున్నారుగదా! ఇంత హ్రోదశ
 యందున్నను దాయాదులు జూపుచున్న మాత్సర్యము? ఇదియంతయు
 వారి కన్నాగమే గదా?

మాధ—తల్లీ! అదియే వెట్టి. ఒక రొసర్చునదేమి! దైవవంచన
 వలనమనుజుఁడు లొంగునేగాని మనుజువంచన మనుజుని నేమియుఁ
 జేయఁజాలదమ్మా!

గీ. మనకు దినములు చెడ్డవా ♦ టను నితరుల
 మాషణ మొనర్చుటలు గొప్ప ♦ దోషమమ్మ
 కాలమెప్పుడో యేరీతిఁ ♦ గడువఁగలదొ
 తెలియఁగారాదు నుమి బ్రహ్మ ♦ దేవునకును.

నీభర్తను నీకన్నుల కగుపటచుట లొక గొప్పకార్యము.
కాదు. ఇప్పటికాలపు కావలిభటుల నేమూలముననైనఁ దృప్తిపరచి
భూచిరావచ్చును. కావున విచారపడక ధైర్యమవలంబించి లోనికే
బోవుదము రమ్మ! భోజనము వేళకాలేదా ?
జాన—రాకేమిచేయుదును ?

గీ. మూర్ఖుడై భర్త యారీతి † భోజనంబు
మాటయే చూచుకొనకుండ † మసలుచుండ
పావినై పాడు పొట్టకు † పాణిమిత
వోసి బ్రతుకుచు నున్నాను † బుద్ధిలేక.

మాధ—అబ్బా ! అవన్నియు మఱచిపోమ్ము—పెండలకడ భోజ
నముఁజేసి పోయి వానిని చూచివత్తము రమ్మ—

జాన—చిత్తము.

(అని నిష్క్రమించును.)

శ్రీ

సురానంద.

అనంతపురం

షష్ఠాంకము.

సురా—(స్వగతము) అక్కటా ! ఎంత విచారితదశకుఁ బాల్పడితిని ?

గీ. నల్వరును ఛీయటంచును ♦ నాకునోట

గడ్డి పెట్టిసఁగాని ల ♦ క్షయంబులేకఁ

తాగి, వేశ్యాగృహంబుల ♦ కేగి వట్టి

జేబెనైపోతి నా తెల్వి ♦ తెల్లవాఱ.

గీ. బ్రాహ్మణాస్వయమున జన్మ ♦ బడసి యార్య

కులపుధర్మంబులగ్గిలో ♦ గూలదోసి

హీనవృత్తికిఁ దార్కొని ♦ యీవిధాన

పాతకుఁడనైతి చెఱలోనఁ ♦ బడితిఁ దుదకు,

గీ. సర్వము ను క్షౌరనుయ్యె య ♦ శంబుపోయె

బందుగులయందు నిందలఁ ♦ బడఁగనయ్యె

చదువుకొన్నట్టి చదువు నా ♦ శంబునయ్యె

చివఱకీరితిఁ జెరసాలఁ ♦ జేరనయ్యె.

గీ. ఎటుల నాపాలఁబడెను యా ♦ కుటిలచరితుఁ

డైన గిరిమూర్తిగాడిది ♦ యలవడంగఁ

జేసి తాఁ జెడుటయెగాకఁ ♦ జెఱచెనన్నుఁ

గూడ నీరీతియేడ్చుచు ♦ న్నాఁడఁడుదకు.

ఛీ ! ఛీ ! ఒకరిని నిందింపనేల ?

సురా—అయ్యా ! నేను మాట్లాడనుగాని వాళొక్క సాము మా
త్రమునర్పము. నీమేలు మఱువను.

బంటో—ఎప్పివోయ్.

సురా—గీ. ననుగురించి గుండెలు బాదు ♦ కొనుచు నెవ్వ
రేనివచ్చినచో నేవి ♦ ధాననేని
నాకుఁ జూపించగోరు చు ♦ ప్పాడ నిన్ను
ముట్టఁజెప్పుదురే దైన ♦ ముదముఁజెంది.

బంటో—దాన్కి యేమీ ఫర్వలేదువోయ్. నీది ప్యారీ వస్తాది అం
టార్ అయితేసరి. ఇనాం దియేతో మాదీయేమ్ పోయిందివోయ్.
ఖాసీ చురానందుల్ ! మాఖీఖుర్ఖామే హల్లా సారామల్లి బరాంది
యివ్విపియేతో నువ్వర్ది ఘోష్ తిన్నహంతర్ సంత్రుంది హైసా
బోలేతో బొమ్మన్ వుండాది భ్యామ్మల్ గిల్లగోచి పెట్టి ముఖా
బూడ్డె తల్గించి యేప్పి యేప్పివో నత్తుతార్ గందా ! ఖంచన్కి
ఫీనాకె డబ్బుహంతా హజామత్ చేసి అయ్యవారిలాను ఖాకుంటే
పెళ్ళాం బిడ్డల్ హెట్లా బత్కావాలా అనుకున్నావ్. హెంత
మొండివి వోయ్.

సురా—సాహెబూ! గతమును జప్తి కిదెచ్చి యేల నేప్పింతువు ?

గీ. మూర్ఖుడను గాననే సర్వ ♦ మును వృధాగ
పాడుగావించి యారీతి ♦ భిష్టుడ నయి
భార్య నేడ్పించుచును నింక ♦ వసుధయందు
బ్రతుకుచున్నాడ జీవచ్ఛ ♦ వంబ నగుచు.

అయ్యా ! నాకు రాత్రి నిద్రుర లేకుంటచే బడలియున్నాడ.
ఇంచుక విశ్రమింతును.

బంటో—అచ్చా ! సోజావ్.

(నురానందుడు వరుండును. బంట్రోతు వహరాయుచ్చుచుండును.)

(మాధవుడు జానకమ్మయుఁ బ్రేషించును)

మాధ—అమ్మా ! జానకమ్మా !

గీ. అదియె చ్చెలసాల నీవు నే ధమ్మదిగరమ్ము

వరులుచూచిన నందు గా ధవలినిగాయు

వానికా మాటవచ్చును ధంగమగును

మనము చూడంగవచ్చిన పనియుఁగూడ.

మఱియు నొక సంగతి,

గీ. వానిఁగని తటాలున గుండె ధాదుకొనుచు

నేడ్వఁజొకమ్మ! నినుఁజూచి ధయేడ్పువాఁడు

గూడ నిర్వురు నొకతూరి ధఘొల్లుమనిన

హనియగు పిమ్మటను దూర ధకమ్మనన్ను.

జాన—అర్యా ! అట్లనే ధైర్యమున నుంచునగాని నా హృదయేశ్వరుడేడి !

మాధ—అడుగో ! మెల్లగఁ జూచుము,

గీ. మట్టెఁగొట్టిన యొడలితోఁ ధమాసినట్టి

బట్టతో చిక్కి సగమైన ధపొట్టతో వి

రించి వ్రాసిన వ్రాతఁ ధలంచు కొనుచు !

నిద్రఁ బోవుచునున్నాఁడు ధనేలమీఁద.

నీ విచ్చటనే యుండుము. ముందుగ నేను వీని లోఁబఱచుకొని

వానిని లేపుదును.

జాన—చిత్తము.

మాధ—వీమండి సాహెబుగారు.

బంట్రో—కోకపైతుమ్. గడబిడ్డకన్సకో బావ్.

మాధ—కొంచెను కాతింపుడు. మీకు జీతమెంత ?

బంటా—ఎంత అండి, వన్నిండు రూపాయల్ యిస్తారు. ఖర్చు కాలములో పిల్లల్కు మేకల్కు పెట్టాబట్టా-వాలా వంతుల్ సాఫ్. యెక్కటి రోజుల్కు రోజుడైరికి నాలునూసెన్సల్ రాపిస్తే అదా రూపాయి వస్తుండింది. ఇప్పు దేషం అంతా తెలుమీరింది ఘుట్కాదిగు.

మాధ—నాకొక సాయమొనర్పవలయును (అనిచేతిలో నేడియో పెట్టుచు) సాహేబు ! ఈవిడ మా మజదలు. నురానందుని భార్య. ఈతని నుస్థితిని గూర్చి విని ధైర్యమును జిక్క బట్టలేక చూచి పోవుదమన్న భాంతిచే నిటు వచ్చినది. దయవుంచి యిం చుక తడవు చూట్లాడనిమ్ము.

బంటా—మా ఫోలీనుగా ఉండామా లేదు. అడ్కి ఫూంచెం ఫూ బ్రాచేస్తాడ్ గాని అది ఖాస్త చేతిలో దా లేతూ ఆకుటుల్ గీతూ టుల్ అన్ని సఫాయి చేస్తాది. మీకీమాట సేన్సుంటే మ్యాపో యింది లేదు. జావ్ వర్నానై.

మాధ—అయ్యో ! నీవు కడు మంచిపాడవు. పిల్లల గన్నవానికి జాలియండదా ! (తనలో) ధనములోనున్న మహత్తు మఱి యొక దాని యందు లేదుగదా !

గీ, కఠినమైనను తృటిలోనఁ ♦ గరగఁజేసి

రాజ శాసనములను ది ♦ రస్కరించి

తగిన స్వాతంత్ర్యమును దార్చి ♦ తప్పుదారి

యందుఁ ద్రోక్కించుమాహాత్మ్య ♦ మందుఁగలదు.

(కొట్టువద్దకుఁ జోయి) నురానందా !

నురా—(లేచి మాధవుని జూచి మరలఁ బరుండి ఏడ్చుచుండును.)

మాధ—నురానందా ! లేమ్మ ఏడ్వకుము. కర్మానుభవమున కేడ్చు పెండులకు ?

నురా—

మ, హితవాక్యంబుల నెన్ని తెల్పినను నే ! నింతేని నాలింపకీ
 గతి ముప్పు గొని తెచ్చుకొంటినియవ ! భ్యాతిగదల దాల్చితిగ
 పతితుండన్ శిరమెట్టు లెత్తెదగుమన్ ! భవ్యాత్మకా ! పాపసం
 గతులన్ ముద్ది చరించు నట్టి ఫలమున్ ! గంటిన్ నుమీ! నేటితో.
 మాధ—తమ్ముడా ! విచారించకుము, నిన్నుఁ జూచి పోవలయునని
 వచ్చిన యీ సీభార్యారత్నమును నొక్క తూరి దల యెత్తి
 చూడుము.

నురా—అన్నా ! చూడఁజాలఁ జూడఁజాలను. తుచ్చుడనై పాప
 భీతి వర్జించి నుకుమారమైన శరీరమును బేవచువ్వలతో, వెదురు
 కజ్జలతో, రోకళ్ళతో, నరచేతులతో మర్దించిన పాపాత్ముడను.
 వివాహ కాలమునఁ బుట్టింటివారు పెట్టిన వస్తువులను గూడ మెలు
 చుకొని పోయినప్పుడుఁ గూడఁ బల్లెత్తు మాటాడి యెఱుంగని
 నుగుణలలానును జలు తెఱంగుల నేడ్పించిన కూరకర్కుడను.
 కాలాతీతమై యింటికిఁ జేరినను అంతవఱకుఁ గుక్కెడు నీరమైనఁ
 బుచ్చుకొనక మదీయరాకకు నిరీక్షించుచు రొసరొసలు విసవిసలు
 లేక సకలోపచారము లొసర్చి యాదరించిన పరమసాధ్వినీ గోల
 పెట్టిన తుచ్చుడను. నా యీదీనావస్థను జూచి యోర్వఁజాలకఁ
 బుట్టింటివారు తీసికొని పోవవచ్చినను నాకు భర్త తోడిదియే
 లోకంబుగాన నేను రానని నిర్భయంబుగ శతించి వ్యర్థుత్తర
 మిచ్చిన మానవతీలలామను బాధించిన ఛండాలుడను. ఒక్క
 నాడేని ముచ్చటికేని మొక్క చీరేనేని దెచ్చుట లేకపోగా
 మీఁదు మిక్కిలి వద్దని కాళ్ళపైబడి పొల్మలుచుండ వెనుకకు
 నెట్టి పెట్టెలందునఁ గలట్టి విలువగల కోకల నెత్తుకొని పోయి
 వచ్చుడైనను మొగము మాడ్చుకొని యెఱుంగని ధర్మపత్నిని నిర్ద
 యుండనై బండ బూతులఁ దిట్టిన చెనటిని. ఇంటిలో నున్న

దియు లేనిదియు మెక్క నాడేని విచారించుట లేక పోగా వెళ్లు సరికి సిద్ధంబుగ నన్నంబు బెట్టలేదని చావమోద మానుష మునకు మృగి మాడి ఆవిధంబుగఁ గాలంబుఁ గడ పిన యర్థాంగలక్ష్మిని యధ్యాన్న గతిని నాడరించిన యథ మాధముఁడను. ఇట్టి యకార్యంబు లొనర్చుచున్నను నాపై నీగవాలింతనే జగ్రవంచంబు మునిగిపోయిన రీతిఁ బరితపించు ప్రాణేశ్వరిని కఠితావహతచిన పాతకుఁడను. కాపురమునకు వచ్చి నది మొదలు నేటిదనుక సాటివారిలో ఫలాని వారి కోడలు గాదా యని యనిపించుకొన్న సాధ్వీలలామను సకలరీతుల గొప్ప పెట్టిన కఠినాత్ముఁడను. ఇంటికే బడిమంది స్నేహితులను రప్పించి వారితోఁగూడి చెడఁద్రాగి లోపలినుండి యదియు నీదియుఁ దెచ్చిన సిగ్గువడినపుడు, ఆ దుండగీయల మధ్యకు, ఆ తుచ్చుల మధ్యకు, ఆ త్రాగుబోతుల మధ్యకు నీడ్చుకొనివచ్చి మదీయ కోధానల తీవ్రమును జాపించుచు జట్టువట్టి యీడ్చుకొని వచ్చి యమ్మానవతీ లలామచే సకలోపచారములఁ జేయించి హింస పెట్టిన కలుషాత్ముఁడను. నేను త్రాగునదియే గాక నా యింటిని త్రాగుమని నిర్బంధించినపుడు “నాథా! ఇది హైందవాంగనలకు విరుద్ధ సాంప్రదాయము. సకల సాపాకరంబగు నీ దురంతకార్య మును నాచే నేలఁ జేయించెదరు, మీ పూనిక నిరాకరించినందు లకుక్షమింపుఁడని” కాళ్లవ్రేళ్ళబడి ప్రాల్లాలినపుడు నిర్దయంఁడనై హింసించి బలవంతమున నా కఠినప్రతాలలామచే ద్రాగించిన మూర్ఖుఁడను. అట్టి కొంపను ఋణములు వచ్చి స్వాధీన పరచుకొన్నను వచ్చి సతీపణిని సరియగు స్థితియందుంచుటకైనఁ బూను కొనకఁ ద్రాగి తండ్రివారి నాడుచుండుటయే గాక ఆ యింటిలో నున్నది నా సాధ్వీయే యనుకొని కడకు మూంగల్యమును గూడ నూడలాగబోయి యీవిధి రవ్వఁదెచ్చుకొన్న యీ సాపాత్ముని

యందు దయయుంచి చూడవచ్చిన సద్గుణరాసిని సిగ్గులేక, పాప భీతిలేక జూడలేకున్న కఠినుడను. అట్టివాడను అట్టి యధముఁ డను జేతులకు సంకల్పం దగిలించుకొని తగునునని యే మొగముఁ బెట్టుకొని చూతును. చూడఁజాల. చూడఁజాల.

గీ. బ్రతికియున్నను జచ్చిన ♦ వానిపోల్కఁ
జూచుకొని యిట్టి ఖలువి, యీ ♦ నీచుపైని
నాశద్యజియించుకొని మీర ♦ లరుగుఁడయ్య
సదయహృదయనునేఁ జూడఁ ♦ జాలనిటుల.

జాన—ప్రాణేశ్వరా ! జరిగినదేమో జరిగినది. దానికై విచారించిన లాభమేమి ? మగవారైన మీరే యిక్కరణిఁ జింతింపనాడుదాన నైననేరీతి ధైర్యముఁ జిక్కబట్టఁ గలను. చెప్పుడు.
సురా—ఓ శాంతామణి ! నన్నింకఁ బ్రాణేశ్వరా యని పిలవకుము.

గీ. పరమసాధ్యుని నీదివ్య ♦ వర్తనంబు
వెగటుగాఁదోచి యెప్పుడు నీ ♦ మొగమయేని
గని పలుకరించనట్టి యీ ♦ చెనటిసీకు
బ్రాణనాథుండే నీపాలి ♦ యముఁడు గాక.

రవంతసేపు నీ ప్రాణేశ్వరుడనియే యనుకొందము. దానివలన నీకు ఫలితమేమి ?

గీ. ఈపరాభవమును దాటి ♦ యింకనేను
పుడమిపైఁ గాలుపెట్టి న ♦ వ్వుడుగదా త
దీయ ప్రాణేశ్వరుడొ కాదొ ♦ తెలియఁగలదు
శాంత యేటికిఁ దొందఱి ♦ యంతదాక.

జాన—నాథా ! అల్లీలంబులువల్కి నన్ను మఱింత వ్యాకుల పరచుట మీకు భావ్యంబగునా.

గీ. నగలు నాశైంబులెటువోయి ♦ నను వగవను
గృహము ఋణదాతపాలైన ♦ నేడ్వఁబోను

భూములారీతిఁ బోయినఁ ♦ బాగలలేదు

మీరలు సుఖాననుంట నే ♦ కోరుకొందు.

దేవా ! జరిగిన లోకమును మీయన్నగా రెట్టులో తంటాలు
పడి సర్వదనని వాగ్దత్త మొనర్చియున్నారు. త్వరలో విముక్తులగు
మార్గమును వారు జూతురు. కాన యింక నేని

మరా—(అఘోకితో) దేవీ ! జరిగినదానికిఁ జచ్చినట్లు పడియుండుట

మాని యింకమీదఁ గూడనా ? (చెంపలు వాయించుకొనుచు)

అన్నా ! మూఢవా ! బుద్ధివచ్చినది.

గీ. జట్టుగొరిగించి నున్నపు ♦ బొట్టు బెట్టి

గాడ్డవైనన్న నెక్కించి ♦ గ్రాహమంతఁ

ద్రిప్పుడారీతిని కమీదఁ ♦ దిరుగుచేసి

నన్నుఁగా పాడుమయ్యయో ♦ యన్నయిపుడు.

మతియు:—

సీ. త్రాగఁబోయిన నింకఁ ♦ దల్లితో సాంగత్య

మొనరించినట్టిదే ♦ యెట్లు సుమ్ము

సాని సంపర్కకాం ♦క్షను బోతినాయంక

భార్య సూత్రము తెగి ♦ పడినయట్లు

సంగ్రహచార్థము ♦ జనితినా యింకనా

చెల్లెలితోఁ బొందు ♦ చేసినట్లు

దుండగపు జట్టు ♦ తోఁగూడి పోతినా

యక్క సంపర్కమే. ♦ నందినట్లు.

గాన ననునమ్మి యాయక ♦ ఖ్యాతిఁ జూపి

నన్ను నా భార్యతో జేర్చి ♦ నాకెటని

జీవనాధార మొక్కండు ♦ జేసెమఱల

మంచివాఁ డనిపించి ర ♦ ఊంచుమయ్య.

మాధ—తమ్ముడా ! యేటికీ యవభంశపు మాటలు ? భయము లేదు. కాపాడెదను.

సురా—అన్నా ! మాధవరాయ !

గీ. నాడు గన్నడి హితముల † నచ్చజెప్ప
వినక దూరిన వల్కుల † మనమునందు
నుంచుకొనకయ్యె నన్ను మ † న్నించునటులు
భారమిక నీదె నా నమ † స్కారమయ్యె.
మాధవా ! నేను వచ్చువఱకీ సతీమణి నెల్లు గాపాడుదువో.

గీ. భాగ్యములకయి యేడ్వని † యోగ్యురాలు
వరుషవాక్య మాడని యట్టి † భవ్యురాలు
నాదా యిల్లాలు దీనినీ † నాల్గునాళ్ళు
గరుణ గాపాడుమయ్యె దుః † ఖమునుమాన్పి.

మాధ—తమ్ముడా ! వనిత్రీ చరిత్రుల నెవరు గాపాడ వలయును ?
వారి సుగుణములఁ జూచి, వారివినయసంపదలఁ గాంచి, వారిభక్తి
ప్రకృతుల నవలోకించి, వారి ధర్మములఁ బరికించి, వారి పాలిట
సదా భగవంతుడే కరుణాభుడై యుండఁగలడు. నీవు విచార
కడకుము. మేము పోయివచ్చెదము.

సురా—ప్రేయసీ ! వెడలెదవా ?

గీ. ఈగతిఁ జరించె వలియని † నెడఁదలంచి
దుఃఖపడకు మనంబునఁ † దోయజాతీ
అన్నగారి కంతటి కృప † యున్నయెడల
వైశమీ నిన్ను కలసెడు † వాడ సాధ్య.

అన్నా ! ఈ అవనిత్రీమగు స్థలమునందు, దోమకాటులమధ్య
నిలువలేకుంటిని. చూచుటకై వచ్చిపోవుచున్న వారిమోములఁజూడఁ
బాలకుంటిని. ఈ దుర్భర పరిభవానలంబున మృగ్గుచున్నవాడ నగుటఁ

జేసి నిద్రాహారంబు లెట్టివియో మఱచి యుంటిని, నన్నీ యావద
నుండి యుద్ధరించితిరయేని మఱల! నీయవవిత్ర మార్గంబునఁ జొరకుండ
జీవించును. నీ పాదమాన. ఏమాత్రమును సుస్తీచేయకు సుమీ
బంటా—అద్దోనయ్యా! ఘంటాయిన్నద్దాపుండి ఇనస్పెక్టర్ సాపే.

ఉండాడ్ మాకీ తంటాలో తెస్తాయి పోండి. పోండి.

మాధ—తమ్ముడా! నీ బిట్టలను నీవద్ద నుంచుకొనుము. ఆ మా
సిన బిట్టల మా కిమ్ము.

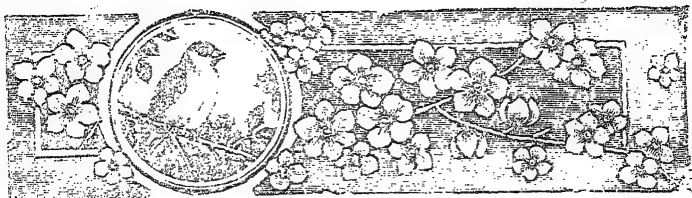
(అట్లు చేయును.)

మేమిక పోయి వత్తుము.

సురా—మంచిది పోయిరండు.

(అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

సు రా నం ద

సప్తమాంకము.

(ప్రవేశము గురవఁడు, వెంకన్న)

గుర—యేరా! యంకన్నా! మరి యియ్యాల కరుసంతా నీదీ నంటి
యిగందా! యింకా ఆ యవారమేలేదాయే ఏదోయి కమా
మీసు.

వెంక—మరిసి ప్రోలేదనీ. యింటిమకర మొక్కి పీకి పారనూకినా. చాత్తు
ర్లుగారొకాయ. నట్టుకెల్తా నన్నాఁడు. ఆమారాజొత్తాడేమీ అని
యెదురు నూత్తున్నా.

గుర—యింకావున్నాయంటా మకరాలు

వెంక—లేవంటామరి, నంజముండను పుట్టింటికాడ్కి తరిమేసినానా?
నాటిప్రొద్దునుంచి మనవెవారం నాచామిరంగా యెట్టావుంట మం
టే అట్టావుందిరా!

గుర—యెదవ నాగన్నా! యిదేదోయ్ పెల్లాన్ని తరిమినోణ్ణి నిన్నే
నూసినా! యేయేలకింటికెల్లి నా యింత బువ్వన్నా యెట్టదంటా?
(తెరిలో)

యెలిగించాలా మటముమాది * రామగురుడు సీతారాం

జగజ్జోతి యెలిగించాలి * రామగురుడు సీతారాం

దొంగబావాజి—(ప్రవేశించి) పిల్లలు మేకలు సల్లగుండాలి రామగు

గురః సీతారామం.

గుర—ఏదోరోసి నీది.

బావా—జయసీతారాం. మాది యడ్లరామదాసు గారి మటము.

సీతారాం భిక్షుటనం చేస్తుంటూ ఎట్లా బయలుదేరుతాం.

వెంక—గురవన్నా! బావాజీలు పెళనలు చెవుతారంటారు. పోస్తం

చూస్తానంటారు. మఱి యాయన కాడనుంచి కల్లువాసనొస్తుంది.

మనలాంటి యవారమేనా యేది,

గుర—ఏదో యేడుతారుగాని ఓయి యిదిగోనయ్యోయి నీవు బావాజీ

అయితే దమ్మేత్తావా? మఱి ఏమరొమ్ముకాడనుండి ఆరతికపోరం

శ్రొతిపొడుము, కూకం, కనుపు యిన్ని పోతావా? యెంకాసేయి

చూచి శక్తిలుసెప్తావా?

బావా—రాం, రాం. ఏదోచూస్తాం మీ వ్యవహారానికిమీరుపోండి.

గుర—నువ్వు మా బుద్ధిమంతుడల్లే వున్నానే. కద మాతోపాటు కూ

సంతేడుద్దవు గాని. ఆకల్లుకొట్టోసేరితే యే డబ్బాయింపుమీదన్నా

వలిరాక్కు. చంపాయించుకో వచ్చుగా.

సురా—(ప్రవేశించి తనలో) మావాళ్ళు వ్రాకు పేరు పెట్టినందుకు

సార్ధకం లేకపోతే యెట్లా! ఏటక్కు వ్యవహారం చేతనేతే నేమి

బయటపడ్డా. అంతవగ లేజేడ్సిం దెందులకంటే రిమాండులోవున్న

న్నాళ్ళు గుటకడిగితే వొట్టు. ఎట్లాగా అరుకుంటేదాటుకున్నాం

ఆ. చలిగూడా తీరింది. సరాల వాగయ్యా! యింకేమేడుస్తావులే.

బాగ్గింది సారాలతో గుండెలు నుండిపోయినాయి. బొమికలు కన

బడుతూవున్నాయి. కల్లు నీళ్లలోబడ్డావా? డబ్బుతక్కువ. వంట్లో

వున్న పుడుకురోగం పోతుందన్నారు. దాని కోసం దేవులాడుదామ

న్నా కాండబ్బుదొరక్కుండావుంది. పుండాకోరులు. యిదిమాత్రం

వూరికే యిస్తున్నారు. గిరాకీ చేశారు. ముంత అణాకాని

ఈవెధవ జంఝుం కొంచుదీస్తున్నది. ఏవరెక్కడ చూచి

పోతారో అని మొగాన గుడడము బెట్టుకొని అటు యిటు.

ముందు నెనుక చూచుకుంటూ యేకులస్థుడైనా సరే గబగబా చేతులొ పున్న రేక లాక్కోవడం. నాలుగు గుక్కలు పోసుకోడం. పుడాయించడంగావుంది. ఇన్ని యేడుపు తేడిస్తేనే గాని రోజు తెల్లారడంలేదు. శాలివాసుగా రంతటి వాడు భార్గవుడంతటివాడు తాగేవాళ్ళట మున్ను. ఏడవలేక వ్యవసాయమని యిప్పుటివాళ్ళకు బుట్టించీదొమ్మి. వ్యానులవారు కల్లుగీసేవాట. తెల్లపూరి పాచిమొగాన మూడు అణ్ణాల్ని యేడిసిచాగాని. యేమంత మజాగా లేదు. యెవరూ దొరికేటట్టుగూడా లేదు. ఇంటికాడ తడుముకు రావడానికి నూ ఆవిడ మెళ్ళో ఐనుపుకొమ్మమా త్రామీ పున్నది. ఏళ్ళంతా యెవల్లో యిక్కడ చేరారు. పీల్లేనా? గవళ్ళ గురవడు. గొల్ల పెంకడు. వీడొకడా దొంగ బావాజీ.

(తె అ లో)

ఏటీటుగ నను దయచూచెదవో * యినవంచోత్తమ రామా
సాతరమాబవ వాగరమీదను * నలిన దలేచ్చన రామా॥
కోట—(ప్రవేశించి) ఛీ రగునందన చీతారమణాచితజనపోచక రామా
కారుణ్ణాటయ బక్తవారదే నను * కన్నదే కానుపు రామా.
నురా—ఓరి నీ ముండామొహ్య! అప్పుడే యెప్పుడు తెల్లవారిం
దిరా నీకు? ఎక్కడో కేశాపు పద్మ.
కోట—వోరిచ్చేదేంటి? నేను జమీదార్లుణ్ణి, రాజుని, రాజాగీజానాను
తెల్ల, శక్ర్రంశోణ్ణి. నూస్కా నాదెబ్బయితే యియ్యాల కను
సంతా నాదే సరే నంటావా!

నురా—అయితే యేమంటావు.

కోట—అనేదేంటి? రా నాటో మఱి సిత్తుగా యేసుకుందారి.

నురా—డబ్బులు చూపు మరి?

కోట—(నడుమున నున్న డబ్బులు కొట్టి చూపుచు) నూనుకో యిం
టిమీద పెంకల్కల్లి యాలూ పాడై వచ్చాయి.

సురా—పట్టపగలే.

కోట—పట్టపగ లేంటయ్యో! ఏం నాయంటికి నేను దొరను కానా? వోడి పెళ్ళాంమెళ్లో నన్నా తెంచా నంటావా! వోరింటున్నా కన్న మేచానంటావా? అదంతా మీ బామ్మల్ని నెల్లుబాటు. మొన్న నేగా మన యవారాలు జరిగాయి.

సురా—పోనీయరా! ఆగొడవెందుకు? వాళ్ళందరికీ శ్రమకాస వైరా గ్యతశ్యం చెప్పి డబాయింది తప్పించుకొని యవతల పడ్డాను. కాని కోటన్నా! ఆ నాలుగు నాళ్ళు మూతిముంచాను కాదే పిచ్చి యెత్తి పోయిందంటే నమ్మావు? అలవాటు కాకుండా వుండాలి గాని వదలడం చస్తేనే నుమి? ఏమంటావు?

కోట—మఱి యిప్పుడేమంటావు? పొద్దెక్కుతోంది కల్లుకు తెల్లార డం లేదు. కల్లు దుకాణం దాకా రానిత్తారంటావా? యే యే యేమి పెజ. తోట్లన్ని గుర్రపుబళ్ళు. బయల్ దేశాని కొచ్చి నట్టుగాచెంబు లెత్తుకు రావడం, యిదంతా మెందుకయ్యా? చెట్టు మీదనుంచి కిందికి రానిత్తురా అన్నట్టుగా వుండయ్యా? చాకురు మియ్య తాళ్లమీద తాండవమాచు తుండాడంటే.

సురా—పట్టపగలు కల్లునీళ్ళకు రానట్టా? దుకాణం అంటే గవళ్ళ పరిసి మన్నెరిగుందే గనుక మనాట తెల్లవున్న పరిసిపోతూ వున్నాయి.

గుర—పంతులారిని అదొడ్డికాడ గడ్డివామికింద కూకోవెట్టి యెత్తెల్లి యిద్దారి.

సురా—మీకుగూడ తెలిసిందిరా! ఎవరితో అనమోకండరో!

గుర—అమ్మో అనడమే. సచ్చినా మనమాటా కాదోవడమే. నాలిక్కాల్సాలిగాదూ? ఆగంగానమ్మోరు చాచ్చిగా—నీసాదాల చాచ్చిగా వోర్కి తెల్సియను. తెలిచిందంటే నాలిక కాల్పు.

మారాజా! వెంకన్నా! మరి తొందరగెల్లి చాత్తురుగానినడిగి డబ్బె
త్తుకురా. అసే!

వెంక—మరి మీరంతా యిక్కడే కూకుంటారా!

మరా—అహా!

వెంక—మరి కూకోండి. యెల్లాత్తాను, (నిశ్చ)మించును)

మరా—గురవడూ! నాకెట్లా చేరుతుందిరా!

గుర—అండకో!

మరా—కుంఘోనే? పగలేనా?

గుర—అంతగా వావరేవానూత్తారంటే సిన్న గోనెముక్కడ వేను
కోని మట్టుకొత్తా తెగుండి.

మరా—సరే. ఏదో యేడ్చేడుద్దాముగాని కోటప్ప! నీపాటపని చా
లాకాలమయింది. రా

కోట—మరి యింటావేంటి, సూనుకో నాతమానా!

గురుడవు నీవని దైవమునీవని యరుఘాత్రంబులు రామా!

గురుదైవాబనియెఱుంగక తిరిగేటి యారుడనై తినిరామా!

బల్ల కూరుడనై తిని తామా! పెద్ద యారుడనై తిని రామా

దీ. దీ. దీ. (అని ఆట మొదలు పెట్టును.)

తాండవమున నకలాండకోటి బెమ్మాండనాయకా రామా?

బందనమున నీనామము నమ్మిన బెమ్మానందమురామా

ఆరాములోరిపేరు తలితై ఎంత బెమ్మావందముగా వుంటుం

దోనాలుగు ముంతలు కల్లు నీల్లోనుకుంటే అంత ఆనందం-ఆ

రామయ్య తండి మాకు పెతెచ్చంగా కనీపిత్తా. డ. చుమా!

మరా—సరేగాని కోటప్ప! యివన్నీ అమ్ముతున్నావుగదా! తరువాత

యేమిచేద్దామని నీ యూహ?

కోట—నేనా? నాకేమయ్యా! చూద్రముండావోణ్ణి. బిగ్గొదిల్చా,
నువ్వేం చాత్తావోచెప్పుమరి సూద్దారి.

సురా—అదేలోచలేదురా!

కోట—తోచేదేంది. నవీనాం చాగరోగతన్నారు. చరేనా? అంతేనం
టావా? వాళ్ళుకోమరి.

సురా—అంటే చావమనేనా?

కోట—సావక సేసేదేందో చెప్పరాదంటయ్యా? నేనంటావా?

సీ. ఉన్నదూలాలమ్మి ♦ సిన్న మకరాలమ్మి

యింటిపై కప్పమ్మి ♦ యెలగ బెడుదు

యింటిలో గోయెట్టి ♦ యిటుకమ్మి పెంకమ్మి

పాటిమన్నమ్మి నే ♦ బాగు పడుదు

వంగతొప్పెరు ♦ గోగూరమడియేతు

ఆటినమ్మకొని చా ♦ పాటుసేతు!

కూలినాలినిసేసి ♦ నీలకు గడియింతు

అందులో చగము నా ♦ యాలికిత్తు

అంతగాగాకపోతే రా ♦ వ్వంత పంగ

నామములబెట్టి జోలె చం ♦ కను దగిల్చి

అరి అరాచంబాయని పదా ♦ లాడుకొనుచు

బయలు దేరుదునే బయం ♦ పడనుచామి.

ఇకనువ్వంటివా. చంగీతాలురావు. చాత్రాలురావు. వైదీ
కంరాదు. యేదాలురావు. ముట్టెత్తడంపోదు పోనీ! చాత్తురు
గారూ! నాటకాల్లో సేవతావంటయ్యా! కాదయ్యో. దేవుడా
నాటకాలంటే మాటలనుకుంటున్నావా. మొన్నో పాలి నూళ్ళా. ఆడ
గూడాపదలాడాలి. ఆటలాడాలి. బెతురుమోతు గొడ్డల్లే పుడంటాని
కేలా! ఆయేచాలు. ఆబామ్మలు. ఆతెల్లదీపాలు. ఆదిరీసులు. యేం
బాగుందయ్యా. వారేవా!

సురా—సీభార్యను పుట్టింటికంపావంటగా. నిజమేనా ?

కోట—అముండను తగిలేదని కాడనుంచే నాపేనం చుకంగా వుంది.

సురా—నివద్యప్రపంచుడవు గనుక సుఖపడితివి. నాభార్యను నెళ్ల

మంటే నెళ్ళదు గదా!

కోట—అమ్మో! ఆ అమ్మోరేనా కదిలేది, తెల్లారి లెగిసి ఆ తల్లి

మొగం సూత్రే పాపాలన్నీ నాఫసమై పోవాలిందేగాని చామా

నేనూ. చాచ్చాతు పారశమ్మారు. అన్నపూర్ణాదేవి. సేతు

లెత్తి దండమిట్టాలి. ఏంత తాగుంటేనేమయ్యా! సాటునున్నా!

ఎదుటనున్నా మంచికి మంచి నెబ్బకు నెబ్బ నెప్పునుంటారుగదా!

నీపాలిటెట్టబడ్డదో మారాజా! మానునావుడవు. నా యిల్లా

లుండి బాబూ! ఓమూలి కోపంవచ్చి బంతుచ్చు కంటమడితే నీ

జిమ్మడియ్యా! నీమొగం మొద్దులెట్టుకోమని ధంకామీద ఛెడల్

మని దెబ్బ కొట్టి తురుగి నెగిరిపోయింది. దాని తచ్చాగొయ్యా!

మల్లీ దాని మొగం చూత్రే నీ యెడంకాలి జోడు నా మెల్లో

కట్టు. గుమ్మంలో కొత్తేనా నాచామిరంగా! పంబ వంబో యని

యావసుప్య యీపుమీద మోగొద్దంటయ్యా!

(తెఱగో వాద్యములమోత)

గుర—అదేందయ్యా! చాత్తురుగారూ!

(ఒకరకువచ్చి అందరికి తలకొక కాగితమునిచ్చి పోవును.)

కోట—నూడవయ్యా. చాత్తురు!

సురా—(చదువును) “మద్యపాన నిషేధమును గూర్చి చాకులో

బహిరంగసభ జరుగుచుగాన నెల్లరు నిచ్చేయఁ బార్థితులు. సభా

కాలము సాయంకాలము. 5-30 లకు.”

వెధవలు వీళ్లు చెప్పేవాళ్ళు మనం వినేవాళ్ళమునా. వీళ్ళే మనకు దొరలల్లేవుండే. •

గుర—తాగొద్దంటారేందయ్యా!

సురా—ఆవును.

గుర—ఆళ్ల దేంబోయిందంట.

సురా—నే న నేడి అదే.

గుర— యీ సబలు చాలా వాళ్లనుంచి జరుగుతుందాయి గందా
వోగన్నా మా నేచారా?

సుర—వీరి మాటలు లెక్కా! కత్తిమా! చూసుకో. అచ్చాపీచు
వెన్నకు దుకానంలో.

కోట—పోసి ఆరేం చెబుతారో. విందారి.

గుర—నాకూ అట్లాగే వుందిరా?

సురా—వారు చెప్పేది నే చెబుతా వినండి. ఈవద్దలంతా తప్పంటారు.
తాగవద్దంటారు. కాస్త చదువువున్నవాళ్ళు గనుక చిలువలకు
పలువలు వలువలకు చిలువలు, వన్ని కథలుగా చెబుతారు. దాన్ని
పూర్వపక్షం చేద్దామని నేనుగూడా కొన్నిగ్రంథాలు చూచా.
శాస్త్రేయులంతా తాగవచ్చునన్నారు. శ్లోకాలు వ్రాశారు.

గుర—నీవీ గొడవంతా యెప్పుడు నేర్చుకున్నావంట.

సురా—ఇప్పుడు కాస్త యీ వ్యవహారంలో దిగిన కాడనుంచి లేదు
కాని. మా ముసలాడు బాగున్నప్పుడంతా చదువుకోవడమేగా
నావని. అసలు యీ ఆధారములన్ని చూడకుండానే యిందులో
దిగా ననుకున్నావా?

కోట—అట్లా అయితే ఆళ్లమాట మనకెందుకు? సిత్తుగా తాగొచ్చు
నన్నమాటే.

సురా—ఆహా! పబ్లికుగా, నడిరోడ్డుమీద. కాలుమీద కాలువేను
కొని. లొట్టెత్తి దంచొచ్చు. అడ్డంవచ్చిన వాళ్లని మత్తగా
దంచొచ్చు. మన్ని కాదనేవా రెవరు?

(వెంకన్న ప్రవేశము.)

అమ్మయ్యా! రండి. అంతారండి.

కోట—కిరుసంతా నీదేనా?

వెంక—అహా!

గుర—అట్లయితే మనమంతా తాగుదారి. చబకెల్లాం. అల్లమాట
యిందాం. సచ్చుద్దా చరే పూరుకొందాం. లేకపోద్దీ నాలుగురాళ్లు
యిసుద్దారి. బుర్రలు మోత మోగాలి.

సురా—అట్లా చేశామా! మన్ని యెవరును యేమియు ననరు?

కోట—పోలీచాళ్ళేమనరు గందా?

సురా—అందులో వుండే కసండు చూచే వచ్చితినిగా.

కోట—అందుకనేగా! సదువుకొన్నాయన గూడా మాతో వుంటే
కూసంత మంచి దెండుకైనా! అని అనుకోడం.

గురు—అయితే కదండి మరి. పోద్దెక్కకుండా!

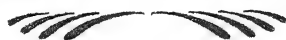
(అందఱు నిష్క్రమింతురు)

శ్రీ

సురానంద.

అష్టమాంకము.

[అనువతి]యందొక గదిలో మంచముమీద సురానందుడు
గూర్చుండి వ్రేలేడు.

సురా—ఒకసారి చెప్పుదెబ్బల దిన్నప్పుడు తిన్నగా బుద్ధికిలిగి యుం
డరాదా! ఈ దెబ్బలాట లెందులకు? ఎందు రోగముమీద
గల్లు త్రాగితే సంజారోగం కూడా సంపాద్య మయినది. ఇంక
నేనుబ్రతికి బయటపడే మార్గమేమీ కనుపించలేదు. ఈ అను
వతిలో నాలుగు డబ్బులుంటే తిన్నగా చూస్తారుగాని నావంటి
వారి మొగం చూడనే చూడరు. ఏళ్ళ చర్యలు బావగారి మీద
బరాతమువలె నుండును. ఎత్తాను జన్మ, పాడుజన్మ. ఒకరి సుఖ
పెట్టితినా? నేను సుఖపడితినా? తల్లిదండ్రులు చచ్చిరి. శ్రేయో
బెట్టినప్పుడే చచ్చిపోవలసిన భార్య యేదో యింకా నాలుగు
దినాలు భూమిమీదనూకలుండజేటి అంతవఱకునా బ్రతికింది.
ఏకాకినైతిని, దరిదుండనైతిని, రోగినైతిని, మిత్రద్రోహి నైతిని.
దేశద్రోహినైతిని, బంధువిమూరుడనైతిని. (దగ్గుచు) ఈదగ్గుతో
రాత్రిం బవల్లు నాదుంప తెగిపోతూవుంది. ఒళ్ళంతా కళ్ళేయే
పోయె. పొగరుబోతు తనంగా రాడి ముండవాళ్ళతో జేరి తిరి
గితే పాపం యేనాటికైనా బద్దలుకాకుండా వుంటుందా! కుల
గోత్రాలు లేకుండా మూలవాడితో, మంగలవాడితో, యానాది
వాడితో, బుడబుక్కలవాడితో, కల్లుదుకాణాల్లో చేరి తప్ప

తాగిన తుళ్ళుతులవాడిని, ఎక్కడో నరకలోకం వుండంటారు. ఇక్కడనే వుంది. ఈ శస్త్రాలేమిటి? ఈబాధేమిటి? పాకివాళ్లు సీళ్ళు బోస్తే తాగుతున్నానా? నా బాగ్నాణిక మిట్లావుంది. ఓ పాడు మనస్సా! కాసేపు బుద్ధిచెప్పుకోరానా! పశ్చాత్తాపముఁ జెంది ఆభగవంతుణ్ని యిప్పుడు తలచుకొన్నా నూక్ష్మములో మోక్షమన్నా దొరుకుతుంది. వేసుకో! చెంపలు వేసుకో. నీచరి త్రేలో కానికిఁ జాటు. అలవాటున్న వారిని యీచంధాలపు వృత్తిని విసరించుమని బోధించుము.

గీ. యశము నశియించె గౌరవ ధుడిగిపోయె

అర్జునంతతియం దప ధ్యాతి కలిగె
ధనముక్షీణించె బలము నాఁ ధనముజెందె
రూపము వారిందిపోయె నా ధోనముడిగె.

గీ. గుండెలును మాడిపోయె నా యండవడియె

దుఃఖము భరింపలేక నా ణోయజాక్షి
ప్రాణములఁ గోలుపోయె నీ వరుసరోగ
పూరితుడనాచు బాధలఁ బొందుచుంటి.

గీ. చేతఁగాను లేకుండుటఁ జేసినాడ

దొంగతనమును భటులకుఁ బొంగినాడ
చేతమలమూత్రముల పాత్రఁ సిగ్గులేక
దాల్చిమోసితఁ జెఱచున్న తిరుణమందు.

గీ. వెలవెలందికి గోరిన విధముగానె

వ్రాసియిచ్చితి భూముల పట్టెడన్న
మునకుఁ గట్టంగగుడ్డకు మోమువాచి
బయటకుం గొట్టఁజడితి నీ వరుసఁతుదకు.

గీ. కోలుపోతిని శృవాము లో కలకాసంగ

వలసిన ఋణంబు క్రిందను నిలువనిద

లేక నల్లాడుచుంటి నీఁ ♦ లీలవారి
వారి వంచలఁజేరి ని ♦ ర్భాగ్యవశతః.

గీ. చదివితిని మూడుభావల ♦ శాస్త్రములను
వేదములనేర్చుకొంటి నీ ♦ విధినిబుద్ధి
మూలఁదిరుగుట వాటిని ♦ మంటఁజెట్టి
వశువునైపోతి మెదడును ♦ పాడుపడియె.

గీ. దుండగఁపు జట్టుతోఁగూడి ♦ దుష్ప్రియావః
దుండనై వారివీరిని ♦ బండబూతు
లెల్లఁదిట్టి కొట్టనవను ♦ లెల్లనన్ను
కట్టిగుడుపుచునున్నది ♦ యిట్టలకట.

గీ. కానజనఁఘోష హేతువా ♦ కార్యములను
దవలిచెడిపోక సత్ప్రియా ♦ దక్షులగుచు
భరతమాతకు యశముఁ గూ ♦ ర్పంగ వలయు
ఆర్యకులధర్మముల గౌర ♦ వాదులెల్ల
నిలువవలయుఁ బ్రిమోదంబు ♦ గొలువవలయు.

[అప్పుడు కట్లగుడ్డలతోఁ గాంపాండరు పరివార సహితుడై
ప్రవేశించును.]

కాంపా—సురానందా ! బాధ యెట్లున్నది ?

సురా—ఎట్లున్నదని చెప్పుదును. బ్రతికినవాడను గాను, చచ్చిన
వాడను గాకుంటిని. దగ్గువలన నిద్దర పట్టుటలేదు. పుళ్ళన్నియును
మంటలు పోటులుపుట్టి కూర్చుండలేను. పండుకొనలేను. నిలువఁ
బడలేను, నాలవస్థ పరమాత్ముడే యెఱుంగవలయును.
రామ రామా !

కాంపా—నీనోట రామనామము వెలువడినది. ఆశ్చర్యము.

సురా—అయ్యో ! నాకు వేఱుగ సరకలోక బాధలు కావలయునా?

అయ్యో! బొందుచుంటిని. ఏమో! ఇప్పుడైనభగవంతుని గొలుచుకొనిన నా యవస్థలఁ దప్పించునేమో అని ఆశ-

(కట్లాడఁదీసి మఱలకట్లు గట్టుచుండ బాధతో) అమ్మయ్యా!

అనుచుండును.

కాంపా—ఇప్పుడమ్మయ్యాగా వుందా నాయనా! (అని కట్టుకట్టుచుండును.)

సురా—బాబూ! నమ్మదిగాఁ గట్టండి. బాధకోర్వ లేకున్నాడను. దిక్కులేని వాడననియైనఁ గటాక్షించవచ్చును.

కాంపా—దిక్కులేకేమి సీపూర్వలనెఱుంగనా? నీ కర్మమున కెవరేమి చేతురు?

సురా—కర్మముగాదా మఱి!

గీ. భనము సర్వస్వమును వృథా ♦ త్రాగుటకును
భోగములకును వెచ్చించి ♦ రోగములను
దెచ్చుకొని యాసుపతికి ♦ వచ్చి యిట్టి
బాధపొందుటకర్హులు ♦ భవమెనిజము.

అయ్యా, ఈనాసితిని జూచుకున్న జీవితముపై నాశయే నశించుచున్నది. అక్కడనుభవించవలసిన వెన్నియోయుండ నిక్కడఁ గూడ నేలనేడ్పింతురు. అబ్బా! దాహము. నోరు తడియూరుచున్నయది.
కాంపా—మేమెఱచేసిన నేమి ప్రయోజనము.

(డాక్టరుగారు పర్యవేశించి)

డాక్టర్—వెల్. హాయి జోపేషెట్.

సురా—అయ్యో:-ఇట్లా వున్నానండి.

గీ. చావు బ్రతుకులలోన ని ♦ శ్చయమదేదో

యెఱుంగ లేకుండ మంచాన ♦ కొరలిదొరలి

దగ్గుచును మూల్గుచును వరా † త్వరుని దయకు

నెదురు చూచుచు నున్నాడ † నిటుల దేవ.

డాక్టర్—(రోగినిచూచి వేదవి విరచి కాంపాడరుతో వేడపోలివును).

సురా—(అయోసముగా) అయింది. సర్వమంగళ మైనది. ధనము

నకు...మానమునకు.. ప్రాణమునకు స్పృహ వదలుకొనవచ్చును ?

మ. ధనసర్వస్వము...బాడు...చేసి—జడునై ...

దార్శాగ్ర్యునై—తాగుబోతునునై—దొంగనునై ...

కృతఘ్నునయి—బంధుద్రోహి నై—ప్రాణకాంతను

గోల్పోయిన పాతకుండనయి... నానారోగజా

లంబు-చేతను-చావంగను--సిద్ధమైన

నను రాధాకృష్ణ—గొంపోగదే—:

(చెంపలు వాయింపుకొని) భగవంతుడా ! అపరాధిని-క్షమిం

పుము. తండ్రి ? సికేలదయవచ్చును ? మహాద్రోహిని, ఇది మరణ

వేదన గాబోలును. అరుగో-యమకేశరులు, అమ్మయ్యో ! ఎంత

భీకరముగానున్నారు. మీడ్లలో అరణ్యాలులో, ముళ్లలో, పొదల్లో,

పురుగులలో, పుట్టిలలో నడిచి పోవలసిందేనా ? ఆకొండలమీద

కాళ్ళు గాలవా ? ఎత్తులుమీద కెక్కగలనా ? ఏరులు చాటవల

సిందేనా ? ఈదలేనుగదా ? నామీట వింటారా ? నామీదదయ

లలుస్తారా ? చేతగాదంటే వూరుకుంటారా ? యమలోక శిక్షల పుస్త

కంలో తాగుబోతునకు సీసంగాచి గొంతుకలో పోయడంశిక్ష చెప్పి

నారే-వేడిగాదూ ? గొంతుగాలదూ ? నాయట్టి పాపాత్ముడికి శిక్ష కా

వల్సిందే-బ్రాంచివేడి. సారావేడి. కల్లువేడి. ఇన్ని వేడులు వట్టిన నా

కడుమెంతకైనా దగినదే—ఏమంటారు ! రమ్మంటారా ? నాయన్నారా !

ఎల్లారాను ? డాక్టరుగారితో చెప్పకుండానేనా ? మూఢవయ్యను

జూడకుండానేనా ? కాస్తటయం యివ్వరాదూ ? యివ్వనంటారా ?

బాబుల్లారా ! మా అన్నయ్యను రాసియండి! ఏమన్నా యిప్పిస్తాను. లంచా లొద్దంటారా ? మీవంటి కింకరులకెందరికో యిచ్చాగా? మీ కెందుకు వద్దు ? పోసియండి. అమిట్టిచూపు లెందులకు ? మూలిగే నక్కమీద. తాడివండు పడట్టుగా నామీదనేనా మీ పారుషము. ఏమంటారు ? అఁ, దగ్గఱకువచ్చి చెబుతారా ? అమ్మయ్యో! దగ్గఱకు రాకండి. రానడంలేదు. వస్తాను. గదలెత్తకండి. మొత్తకండి— (అని కనులుమూసి మఱలఁ దెలిచి ఏమిది ? ఎవరును కనుపించరే ? ఇది మరణవేదనమా ? అదుగో ! చేతులకుఁ గాళ్ళకుఁ త్రొళ్ళనువేసి బంధిస్తూ వున్నారు. హర ! హర ! వెళ్లవలసిందేనా ? ఓ భారత లోకమా !

కీర్తన.

మఖారి-రూకపం.

పోవుచున్నానో-పుణ్యలోకమా ? నిన్నుఁ బాసి॥ పో॥

1. జడుడనొచునమ్మా నీదు । కడుపునందుఁబుట్టి యిట్టి । చెడుగులఁ జేసిన దానికి ॥ శిక్షపొందఁగ యమపురికిదె॥ పో॥
2. మదిని బళ్ళాత్తాపమంది । వదలుడంచు బ్రతిమాలితి । వదలము నడుపుమటంచును ! గదలతో బెదరించి లాగఁగ॥ పో॥

(అని పా)ణముల వదులును.)

(తె అ వా) లు ను.)

(శ్రీ)

సురానంద.

నవమాంకము.

(ప్రవేశము. మాధవరావు)

అక్కటా ! కథాంతమైనది. కథావాయకుఁ డస్తమించె.
లోకమున కీకథ నీతిదాయకమై యలరాఱుఁ గాత. ఆహా ! త్రాగుడు
దలవాటు పడిన వారిమరవస్థ లెంతవివరిత సీతిలోనున్న యవి.

మ. కనసర్వస్వమడంగి పోవుటలు నిం + దల్ బొందుటల్ సద్యశం
బునునగ్గి బడదోసికొంటలు కులం + బుక్ మట్టిపాల్సేయుటల్
జనఘోషంబునమెల్లి రోగములఁగో + చావందుటల్ ఆసు ప
తినినుద్రేవులమై చెలంగేఁగద ధా + త్రిక్ మద్యపాహీలకుక్,
ఓ భారతాంబా ! భారతాంబా !

భరత—(ప్రవేశించి) ఎవ్వరీ భక్తుఁడు నన్ను స్మరించి నాఁడు.

మాధ—(సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు లాచరించి) తల్లీ ! నీవే
నమ్మా ! భారతాంబపు? నీరూపంబునునాచి నీవే భారతాంబులు
భవద్దర్శన భాగ్యంబు లభియించుటఁజేసి పుట్టెడు దుఃఖములో
నుండియు సంతసించు చున్నాఁడను.

భరత—నాయనా ! భారతీయా ! ఈనారూప మిప్పటిది గాదు.

సీ, ఏనాఁడు నాచలం ♦ నీబాగ్గిండి దిగినదో

యానాఁడె యీరూపం ♦ మందినాను

ఏనాఁడు సారాయం ♦ మెల్లడ వెలిగెనో

యానాఁడె యీరూపం ♦ మందినాను

యేనాఁడు సుర యభి ♦ వృద్ధికి గడగెనో

యానాఁడె యీరూపం ♦ మందినాను

యేనాఁడు నాపుత్రు ♦ లీవృత్తి జేరినో

యానాఁడె యీరూపం ♦ మందినాను

కాని నీ యట్టి పుత్రులు ♦ కండ్లజూచి

నావయిని జాలిఁజెందిన ♦ నాటమండి

మఱలఁ బూర్వోన్మతులు రాక ♦ మానవంచు

ధైర్యగతినున్న దాననో ♦ తనయ యిప్పుడు.

మాధ—అమ్మా ! నీవన్నది నిజము. ఇట్టి విపరీతములు జరుగుచుండుటఁ జూచి నీపుత్రు లిప్పుడిప్పుడే కన్నులు దెఱచుచుండుటయుఁ జూచుచునే యున్నాఁడిను.

తల్లి:—అయినను

సీ. నిద్రారాదుగదమ్మ ♦ నీకన్నులకు దుశ్చ

మద్యపానవ్యధం ♦ మాన్యువఱకు

సుఖములేదుకదమ్మ ♦ సుగుణవల్లిరొ! నీకు

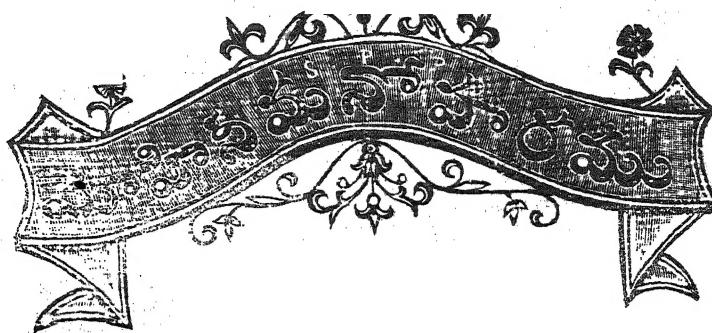
వ్యభిచారమిలకూలఁ ♦ బడెనువఱకు

తిండిలేదుకదమ్మ ♦ దేశమాలా ! నీకు

స్వార్థత్వమును సుతుల్ ♦ వదలువఱకు

శాంతిలేదుకదమ్మ ♦ స్వాంతంబునకుఁ దల్లి

కడటవృత్తులు నడ ♦ గాఱువఱకు

గ్రంథకర్త:- జొన్నలగడ్డ పేకటరాధాకృష్ణయ్యగారు.

అత్యద్భుతమైన నానాయకమును, ప్రేమరసతరంగితమును
 ఆనందవిమోహగర్భితమును, విచిత్రోపాధివిలసిల్లమును, సర్వాంగముడ
 రమాను. నగునీసాంఘికనవలరాజము అత్యద్భుతమునకు నిలయము. ఆనం
 దమునకు గని. విస్తృతమునకు సాగరమునై చదువదు. నానందసాగ
 రతరంగముల నోలలాడించకయిండునా? నాయకనాయకులగు మో
 హినీ మనోహరులచరిత్ర మత్యధికానందదాయకము. మద్యపానము
 వల్ల జరిగినమానియు, వేశ్యాంగనాసంపర్కమువలన గలుగునష్టములు,
 దుర్మార్గస్నేహమువలన లభించుకష్టములు, కవిత్రిసాధుశీలయగు అ
 థాకాంగియన్నుండున గలుగులాభములు యిందభివర్ణింపఁబడినవి. కథా
 విధానమత్యద్భుతము. మనఅంధ్రభాషము దిట్టిస్వతంత్రసాంఘికనవల
 యింతవరకు వెలువడియుండలేదని నిశ్చయముగా చెప్పవచ్చును. ఈ
 నవలరాజము నన్నిసార్లు చదివినను తనివితీరదు; కలుమాటలేల? నేడే
 మాకార్యస్థానమునకు వ్రాసి మోహినీమనోహరము తెప్పించుకొని
 మావ్రాతల యధ్యక్షము సరయును!